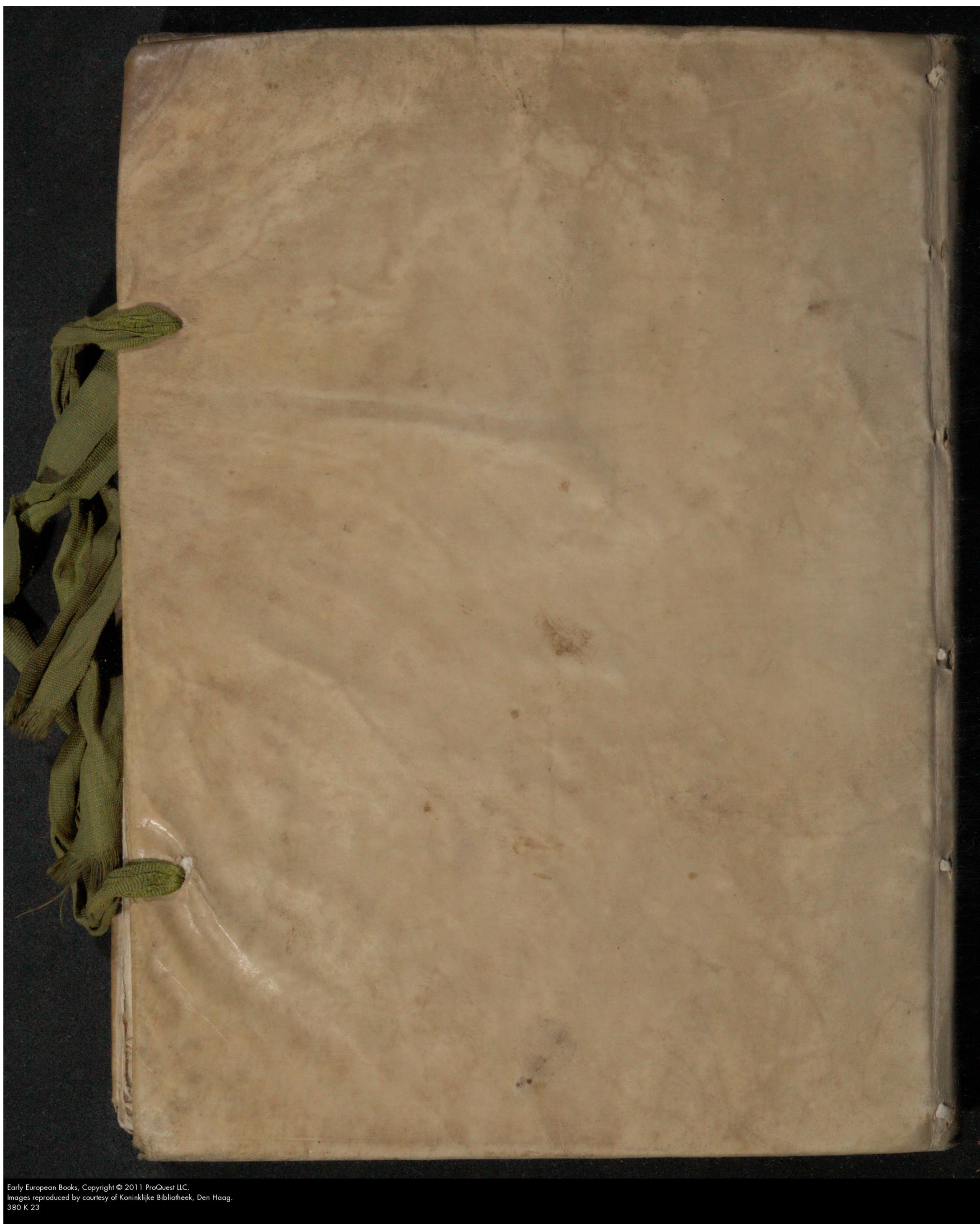

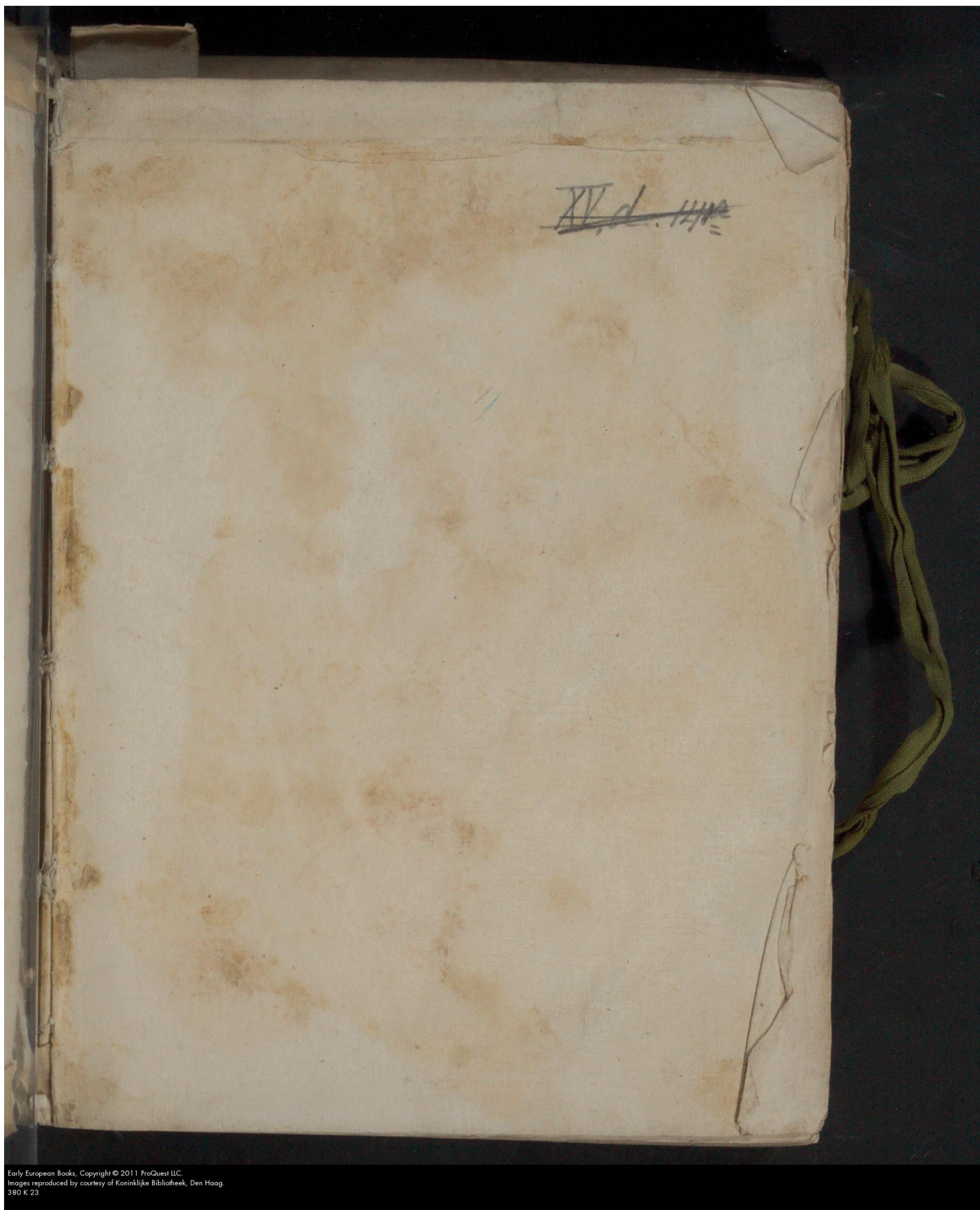

Costumen
van
Rynland

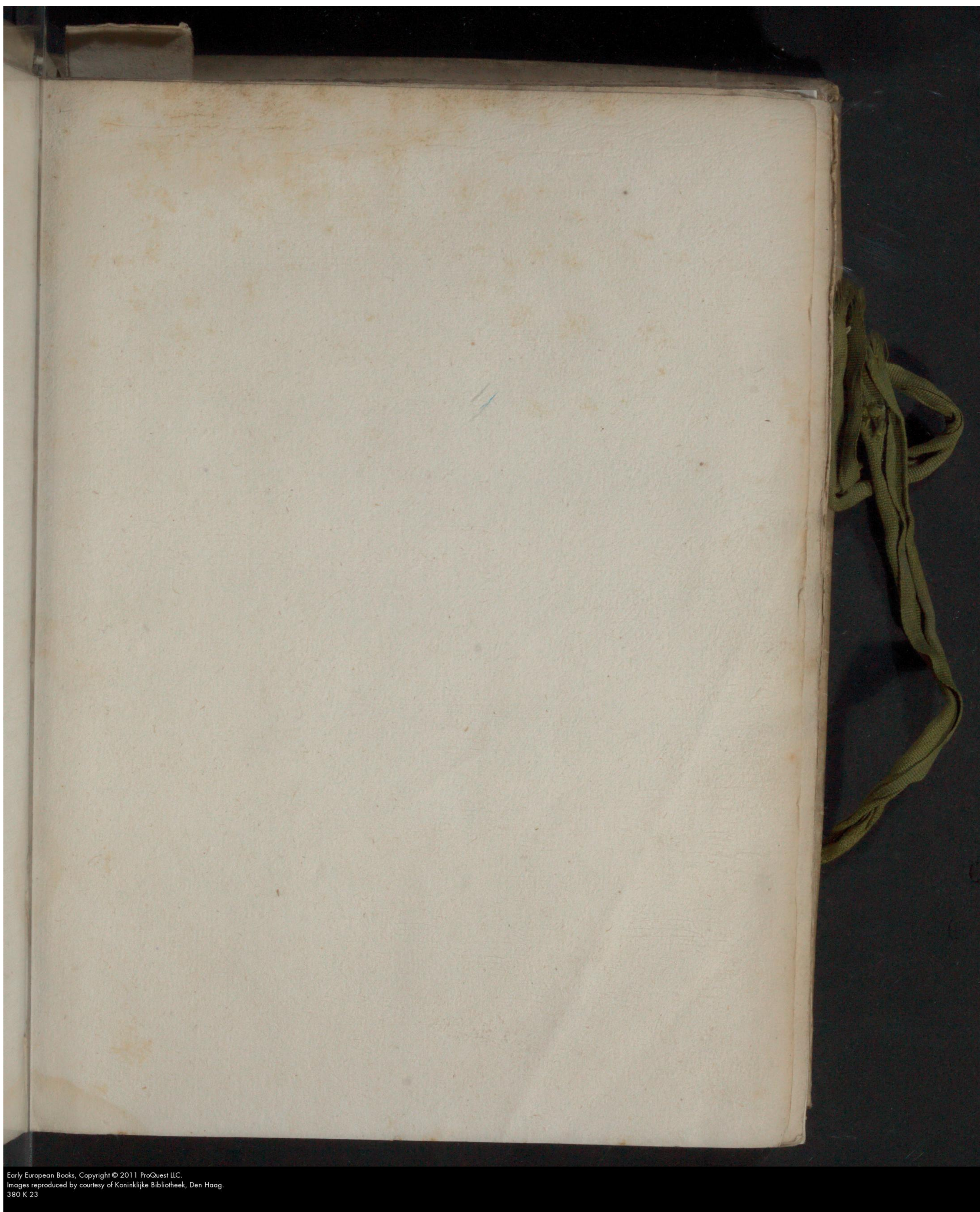

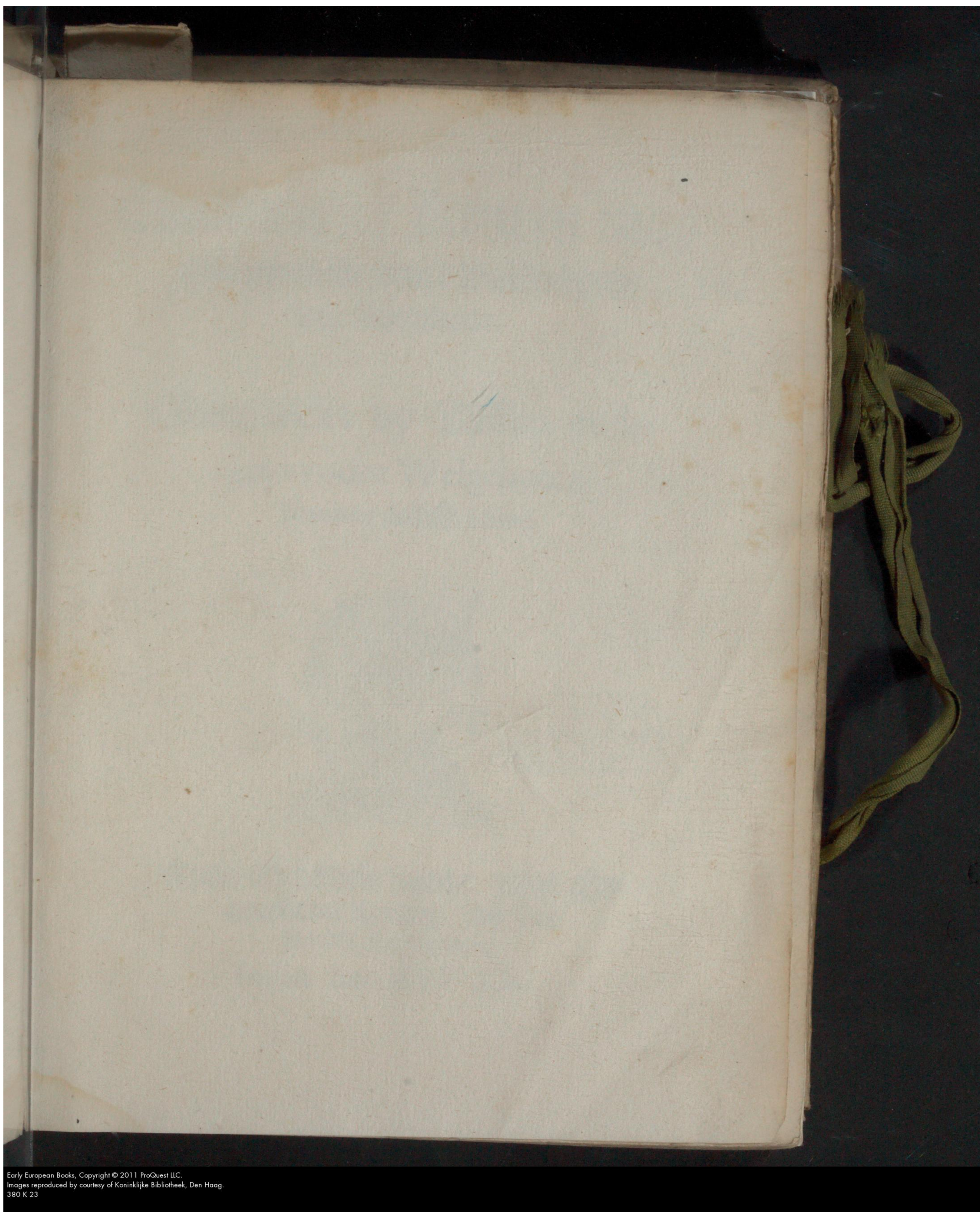

XV d. 114

Coustumen / Keuren ende Ordonnantien van t'Bailliuschap van Rhijnlandt.

Ghemaeckt by Bailliu ende gezvvoorn Welgeboorn Mannen desselfs Lants.

Ende ten bevele vande zelve ghedruckt tot Leyden By Jan Paedts Jacobszoon/
Inden Iare XVI^C XX.

Lzo Bailliu ende gezvvoorn vvelgeboorn Mannen van Rhijnlant, bevonden hebben, dat de Coustuymen, ende Keuren des zelfs lants, tot noch toe niet en zijn gestelt gevveest in behoorlicke ordre, dat oock mits t'verloop des tijts eenige der zelver nodich dienden verandert, ende geamplieert te vvorden, om te eviteren confusie, processen, ende onnutte costen, So hadden d'zelve Bailliu ende gezvvoorn Mannen, alle de coustumen, ende Keuren des voorsz lants, in behoorlicke ordre by een gedaen vougen. Ende d'zelve daer nae rijpelickē gevisiteert, ende op alles naer behoren geleth vvesende, hebben d'voorsz Bailliu ende Mannen mit volcomen kennisse, vermogens heurluyder immemoriale possessie, ten dienste vanden lande van Rhijnlant, ende de goede ingesetenen ende ingelanden van dien, mitsdesen verclaert ende geordonneert, dat van nu voortsaen, by eenen yegelicken, des aengaende, onderhouden ende geachtervolcht zullen vvorden, de coustumen, Keuren ende ordonnantien, hier naer distinctelick volgende, opte boetē daer inne begrepen, Deroguerende mitsdien, ende te niete doende alle andere coustumen, Keuren ende ordonnantien, voor date deser

in geschrifte gestelt, ende ooc naderhant, als inden Iare xv^c ende lxxxvj. in cleyn druck, ende inden Iare xvj^c ende zes in groter druck ter Ordonnantie van Bailliu ende Mannen inder tijt, uytgegeven gevveest zijnde, VVelverstaende dat de voorsz Bailliu ende gezvvoorn Mannen, de macht mitsdesen aen hen behouden, om, in crachte van heurluyder voorgemelde possessie, de voorsz coustumen, Keuren ende ordonnantien, ende elcken van dien, int geheel, of deel, t'allen tijden te mogen veranderen, verminderen of vermeerderen, of oock geheele nieuvve Keuren te maecken, alles gelijck syluyden naer gelegentheyt vander zaecken, tot oorbaer tslants van Rhijnlant, in tijden ende vvijlen bevinden zullen te behooren, ende van node te vvesen.

Eerst

Eerst volgen de Coustumen ende Usantien/ die Bailliu ende gezworen Mannen verstaen dat zullen onderhouden worden/ zo in Criminele als Civile zaecken.

Criminele zaecken.

I.

Datmen Niemant en condempneert te sterven/ of de Delinquanten moetẽ hare Delicten zelfs confesseren/ niet jeghenstaende dat de delicten notoir ende kennelick zijn door ghetuyghen ende andere juditien.

Dat de delinquanten niet en wordẽ ghecõdempneert te sterven, dã de delicten confesserẽde.

ij.

Dat niemant by den welgeboorn Mannen vonnisse ghecondempneert zijnde ter zaecke van eenighe delicten te moeten sterven/ eenichsins dienaengaende mach provoceren/ al hoewel appellatie na ghemeene Rechten toeghelaten is.

Niet te mogẽ provocerẽ vã criminele cõdempnatien.

iij.

De Bailliu/ inder tijt/ is oock in oude possessie de homiciden ofte andere delinquanten te bannen/ alzo verde de palen van Hollant ende Westvrieslant streckende zijn.

Bannen uyt Hollant ende Westvrieslant.

Citatie tegen den delinquanten.

Sulcx doet de Bailliu de zelve delinquantē een peremptoire wete/ ofte citatie doen/ by eenen gezwoorn bode/ mit eenen gheschrevē citatie cedulle/ doende d'zelve leveren tot des Delinquants laetste woonplaetse/ zo de bode oock aldaer inder Kercke ghelijcke citatien gehouden is te doen/ op drie Sonnendagē/ achter den anderen volghende/ mit sgaders inde twee naeste Parochie Kerckē/ der zelver naeste woonplaetse/ hem prefigerende zeeckeren peremptoiren Rechtdach omme te comen binnen de stede van Leyden/ in zijn eyghen persoon/ inde Vierschare van Rhijnlant/ goets tijts voor de middage/ ende aldaer te aenhooren alsulckē criminelen eysch eñ conclusie/ als den Bailliu van s'Heeren wegen/ op hem sal willen doen ende nemē/ ter cause van alsulcke delict ofte delicten/ als hy inde zelve citatie verclaert ende uytgedruct heeft/ eñ oock om te zien ende aenhooren by den welgeboorn Mannen vonnisse wijsen/ ter cause van alsulcken delict ofte delicten verbeurt te hebbē zijn lijf ende goet aende Graeffelicheyt/ hem daer tegen te verantwoorden/ ende voorts te zien procederen als naer stijle vande Vierschare.

v.

Comparitie vande Delinquanten.

Ende indien de Deliquanten alzo gheciteert zijnde in persone compareren/ ofte ghevanckt zeynden/ omme te allegeren wettige cause van absentie (t'welck zy moghen doen/) zijn de zelve ghehouden hen defentie te doen/ ofte doen doen.

Maer

vj.

Maer zo de geciteerde delinquant ofte delinquanten in persoon niet en compareren / voor dat de stadts clocke twaelf gheslagen heeft / zo werden zy by eenen ghezwoorn bode viermael met luyder stemmen opgeheyscht ende uytgeropen / ende den voorsz geciteerden alsdan noch niet verschijnende / eñ dat de welgeboorn Mannen ghebleecken is vande voorsz citatien / by de Relatien vanden genen dient behoort / zo wort jegens de geciteerde gedecerneert deffault / eñ den Baillu geordonneert den zelven / in vougen als voren / noch eens ten overvloede te doen dachvaerden / eñ hy alsdã noch niet comparerende / wert den zelvẽ naer uytroupinge / alsvoorn by vonnisse van welgeboren Mannen ballingslant ghelept / hondert Jaren ende eenen dach / alzo wijt als de palen van Hollant, ende Westvrieslant strecken / mit confiscatie van alle zijn goeden ten profijte vande Graeffelicheyt.

Non comparitie vãde delinquanten deffault ende condempnatien tegen de zelve.

vij.

Tghene voorsz staet ghedaen zijnde / zo doet den Baillu diversche kerc geboden ter laetster woonstede vanden verwonnen delinquant / ende elders in diversche parochien Kercken / dat hy vercopẽ sal des voorsz deliquants goeden / op eenen zeeckeren gepreßigeerden dach / binnen der stede van Leyden / inde Vierschare van Rhijnlant / den meest daerom biedende / Welcken ghepreßigeerden dach / omme ghecommen wesende / zo werden d'zelve goeden opgeveylt / eñ zo wie in thoochste geboth laetst blijft / die wort coper vande zelve goeden /

Kercgebodẽ ten fijne van vercopinghe vande goedẽ vanden verwonnen delinquanten.

den/ of den Bailliu mach den coop op houden eñ leggen/ ende houden eenen anderen vercoopdach.

viij.

Keregeboden om yder zijn achterwesen bekent te maecken.

Waer naer de voorsz Baillius ooc gelijcke kerc-geboden doet doen in diversche plaetsen / houdende dat alle de genen die by eenige actien ten achteren zijn aen den voorsz delinquant/ t'zy van Renten/ van gehypotequeerde schulden/ oft van eenich ander achterwesen/ dat sy zullen comē by den Secretaris van Rhijnlant/ binnen den tijt daer by geprefigeert/ ende laten t'zelve aenteyckenen / voughende daer by copie van alzulck beschept/ t'zy van brieven ofte anders/ als een yegheliick daer van is hebbende.

Volgen

Volgen de Coustuymen diemen observeert in Civile zaecken.

ix.

Alle Baillius boeten in Rhijnlant zijn deurgaens thien ponden van xl. grooten t'pont / ten ware dat de zaecken ofte delicten meerder correctie vereyschten/ t'welck staet tot arbitragie van welgeborn Mannē/ of dat by eenige keuren minder boeten gestelt waren. Boeten vande Bailliu.

x.

De Bailliu van Rhijnlant inder tijt wesende competeert / ende is gherechticht vande Graeffelicheyts wegen/ in de twee delen van alle de cleyne boetē/ die in eenige Schoutampten van Rhijnlant vallen/ t'zy of de Schouten de zelve schoutambachtē vande Graeffelicheyts wegen/ ofte van eenighe Ambachts Heeren pachten / des zijn de zelve Schouten van hare Ambachts-heeren wegen wederom gerechticht/ in een derdendeel van thien ponden die de Bailliu van Rhijnlant inder tijt wesende / by sententie toegewesen worden/ ende by executie innewint / of by compositie t'zijnen behouve profiteert/ maer deur versouck ende ernstich begheren / vande zelve Schouten / zo hebben de Bailliuwen inder tijt de zelve profijten vā thien ponden zeeckere lange jaren laten staen ongereeckent tegens de actie vande Reeckeninghe vande cleyne boeten/ zonder elck anderen daer van eenige Reeckeninge bewijs ende Reliqua te doen. Wat vā outs de Bailliu vā Rhijnlandt inde cleyne boetē vande Schoutē, en wederom de Schouten inde boeten van thiē ponden vande Bailliu zoude competeren.

xj.

Ter zaecken van twelck comt ende volght dat de voorsz Bailliu inder tijt wesende/ is in oude possessie/ dat niet jegenstaende eenige Schouten in Rhijnlant hen Schout-ampten pachten/ t'zy vande Graeffelickheyt/ ofte van particuliere Ambachts-Heeren aldaer/ de selve Schouten op alsulcke Commissien hare Schout Ampten niet en mogen bedienen/ noch mit Schepenen eenich recht doen oft Justitie administreren/ ten zy dat sy boven de selve Commissie eerst ende alvooren vande Bailliu inder tijt vercrijgen/ noch een ander bezegelde of geteyckende Commissie/ ghenaemt den Ban/ ende dat sy daer op den gewoontlicken ende behoorlicken eedt gedaen hebben in handen vanden selven Bailliu.

Ban vanden Schouten,

xij.

De Bailliu van wegen de Graeffelichcyt/ is in gelijcke oude possessie/ dat hy tot alre tijt by eenen ghezworen Bode mach doen verdagen den Ondersaten eñ Innewoonderẽ van Rhijnlant/ omme op eenen geprefigeerden dach/ getuygenisse der waerheyt t'synen versoucke te geven/ inde Vierschare van Rhijnlandt/ ofte tot sijnder woonstede. Omme alzo te moghen nemen Informatie precedent/ in presentie van twee welgeboorn Mannen zonder dat de selve Bailliu eenighe Gedaechden gehouden is te betalen eenich dach-gelt/ costen ofte mijl geldẽ. Ende indien de gedaechden niet en compareren/ zo worden sy gecauseert van hare onwillichevt: Ende even verde sy hem met recht/ oft goede cause niet en weten te excuseren/ zo worden sy by

Verdaginge van getuygẽ.

wel-gebooren Mannen vonnisse/ ghecondemneert in thien ponden.

xiij.

Dat so wanneer twie drie ofte meer personen in varende velde vechtēderhant geweest zijn. Alwaer eenige quetsueren/ tsy keurwonden of andere geschiede/ eñ dat de Bailliu niet en can geraecken tot kennisse van de genen by wien tselve gedaen is/ so mach den Bailliu dachvaerden alle de gene die in varende velde vechterder-handt ghewe est zijn. Die welcke by vonnisse van Mannen gecondemneert worden/ de boeten tsamen te betalen.

Procedures tegen de genen die in varende velde vechtēder hant geweest zijn, alwaer yemande gequetst wort.

xiiij.

So wie yemant aensept Dieverije/ Schelmstucken/ Meynedicheyt/ Valscheyt/ oft yet diergelijcke/ so mach den Bailliu den aensegger/ mitten genen diet aengeseyt is/ tsamen doen roepen/ den eenen om sijn aenleggen te bewijsen/ eñ den anderen/ om hem daer jegen te verantwoorden. Ende indien de Bailliu alsdan weet te bewijsen dat den aensegger eenige vande voorsz injurien yemant aengeseyt heeft/ al waren partijen aen beyden zyden daer van geaccordeert/ so is den selven aensegger nochtans schuldich ende gehouden tselve aenseggen te bewijsen/ eñ waer te maecken/ ofte mach den selven aensegger hem tselve laten ontvallē mit een boete van thien pont/ sonder simulatie/ tot profijte vanden Bailliu/ ofte indien den selven aensegger onwillich is om tselve aenseggen/ hem sulcx te laten ontvallen mit een boete van thien pont als voorschreven staet/ so wordt den selven aensegger met recht ende vonnisse ghewesen/ inde boe-

Hoemē procedeert tegen den ghenen, die yemands injurieert.

ten van thien ponden tot profijt als voozen.

xv.

Actie vanden Bailliu tegen de genẽ, elcanderen injurierende, ende daer vã renunchierende, ofte mit den anderen accorderende.

Indien partijen malcanderen in Rhijnlandt injurieren / ende vande zelve injurien accorderen / ofte dat den genen / die de injurien aenghesept hadde daer van renunchieert / aleer t'zelve tot des Baillius kennisse ware ghecomen / zo en is nochtans den Bailliu sijn actie niet te minder.

xvj.

Dat twee, drie oft meer personen, in een mans werc tsamen maer eene boete van thien pont jeghen den Bailliu en verbeuren.

Item alst gebeurt dat twie partijen ofte twie eygenaren van Landen / een campe Landts t'samẽ legghende hebben gemengender aerde eñ veure / onverscheydẽ eñ haer Lant mit malcanderen mit ruste niet gebzuycken en connen / eñ d'een partije huyzt dzie vier ofte meer arbeyders / ende stelt die gelijckelic te werck / ende laet een sloot deur dat Landt delven / ende van malcanderen separeren / om also elc sijn Lant op hem selven te mogen gebzuycken / eñ dat alsdan de wederpartije clachtich comt aenden Officier vander plecke / sulcx dat de Officier alle de delvers die 't Landt deur ghedolven hebben doet causeren ende roupen / hen elcx bysonder aenseggende verbeurt te hebben thien pont / ende ter contrarie by den Meester vande voozsz. Delvers gesustineert wert dat den Bailliu niet gefundeert en is van elcken Delver te eyſſchen thien pont / maer dat alle de Delvers tsamen behoozen te volstaen mit thien pont / so en wozdt de Bailliu in sodanighe ende ghelijcke zaecken / niet meer als thien ponden eens toe ghewesen.

Coustu-

Costuymen in Politijcque Zaecken.

xvij.

Dat de Bailliuwen ende Wel-geboorn Mannen van Rhijnlant in oude ẽ immemoriale possessie zijn/ dat sluyden moghen maecken/ Statuten/ Keuren ẽ Ordonnantien / tot wel varen vanden Lande / ende vordernisse vande Justitie/ ende de selve oock corrigeren veranderen/ vermeerderen ofte verminderen/ ende revoceren/ sulcx als sy nae ghelegentheyt van tijt ende zaecken bevinden te behoren. Dat Bailliu ende Mannẽ Keuren makẽ, verandeven, vermeerderen, ende verminderen moghen.

xviij.

Gelijck de selve mede zijn in gelijcke possessie van te nominerẽ ende te verkiesen Voochden ẽ Curateurs/ so wel over onmondige kinderen/ ẽ Wesen/ als uytlandighe ofte prodige Personen/ ende mede over desolate Boedels. Voorts generalick over alle ander Persoonen/ die haer eygen Personen ẽ goeden selfs door raserie ofte anders niet en moghen regeren ende administreren. Possessie om voochden ende Curateurs over de onbejaerde, uytlandighe, oft prodige personen, mitsgaders over desolate Boedelen te nomineren ende stellen.

Sinninge ofte Naeſtinge van Landen, Erven ofte ander onroerende goeden.

xix.

Alle vercofte onroerende goeden / tzy van wat natuyr die zijn / als eyghen Goeden / Leen-goeden / Erfpachten / Chijnſen / ofte Thienden / die mach men Naeſten.

Alle onroerende goedē, Erf pachten, chijnſen, ende Thienden te moghen Naeſten.

xx.

Maer ſo wat Landen / oft andere onroerende Goeden wech gegeven / oft jegens andere gelijcke / oft omtrent gelijcke onroerende Goeden gebarteert oft ghemanghelt werden / de ſelve en machmen niet Naeſten / ſtaende niet te min tot diſcretie vanden Rechter / wat in ſulcke barteringhe voor gelijcke of omtrent gelijcke goederen ghereeckent werden.

Wech gegeven ofte ghemanghelde goeden niet te moghen Naeſten.

xxj.

Alle Sinningen ofte Naeſtingen moeten ghedaen worden binnen ſ'Jaers na de coop bezeghelt is. Ten ware dat de de ſelve Landen ofte Goedē vercoft worden int heymelick ende in fraude vande Naeſtinghe. Ende in ſulcken gevalle competeert de Vrunden ofte de ghene die Naeſtinge doen mogen een jaer / omme te mogen Naeſten / naer dat de vercopinghe tot haerder kenniſſe ghecomen is. Alwaert ſo dat de Coop niet beſeghelt en ware / ende ſpluyden by eede ter goeder trouwen verclaren willen vanden Coop niet eerder gheweten te hebben.

Alle Naeſtingen moeten binnē s'jaers nae de bezegeltheyt gheſchiedē, maer als de coop int heymelic geſchiet, comt den Naeſter ſijn recht binnen s'iaers na dat de coop t'ſijner kenniſſe is gecomen, alwaer de coop niet bezeghelt.

xxij. Moe-

In wat voegen de Naestinge gedaē, ende den Coper recht dach gheprefigeert worden moet.

Moeten oock alle Siinningen ofte Naestingen gedaen worden ten overstaen vande Schout ofte Bode ende ten minsten vier Schepenen/ofte Gebuyren/van de plaetse daer de vercofte Landen/ofte goeden ghelegen zijn/ ghevende elck der selver haren salaris opte vercofte goedē. Doende aldaer toe kennisse aert/ ende grasroeringhe/ ende den Coper daer van een Rechtdach beteycekenēde/ omme de coop ter naerster Vierschare rechtelick in te brenghen.

xxiij.

Naestinghe ende prefixie vandē Recht. dach te doen ten minsten drie dagen voor den Rechtdach.

Alle Naestinghe moeten begonst ende aengheleyt/ mitsgaders den Coper daer van gheinsinueert ende dach van Rechte gheprefigeert werden / ten minsten drie dagen voor den eerstcomende Rechtdach.

xxiiij.

Wie tot de Naestinge is gerechticht. namentlic, de vrunden vanden vercoper.

Soo wanneer eenich Landt oft ander onroerent goet vercoft is / so mach dat ghesinnet ofte ghenaest worden/by den genen die naerder Maech is vanden Vercoper / dan den Coper / t'zy van sijn selfs zijde/ ofte sijn Huysvrouwen zijde / sonder aenschou te nemen van wat natuyr ofte van waer de selve goeden ghecomen zijn.

xxv.

Die gemengederveur ende aerde

Gelijck mede de genen die mitte vercofte Landen/ ofte onroerende goeden/gemengeder veur ende aerde gele-

gheleghen zijn/sodanighe vercofte Landen ende goeden/moghen Naesten. Des nochtans de Naestinghe by vrunden gedaen/ ghepreferereert moet worden voor de Naestinge der voorsz. Lands-ghelegenen / so wanneer de selve Vrunden den Vercoper bestaen / in ofte binnen de graden van Broeders ende Susters / mitsgaders Oomen ende Moeyen kindts kinderen.

gelegen zijn, moghen ooc Naestē, maer de Naestinge van vrunden wort gepreferecert.

xxvj.

Ende even verde dat daer Naestinge geschiet van twie ofte meer/die vande Vrunden even na gemaechtaelt zijn aenden Vercoper die dat rechtelick ghenaest ende sijn rechtdach debite doen dienen heeft/ wort gepreferecert voor den ghenen / die daer nae Naestinghe doet.

Twie ofte meer even na gemaechtaelt ziinde wort d'eerste Naester, hebbende den Rechtdach behooorlic doen dienen gepreferecert.

xxvij.

Ist zaecke datter twie drie ofte meer die even nae ghemaechtaelt zijn/de vercofte goeden gelijck Rechtelick sinnen ofte Naesten/ oft immers heuren Rechtdach/gelijck debite doen dienen / so moeten sy t'samen die genaeste goeden hebben ende daer van gelijck berept wesen/om te voldoen/eñ die daer toe niet berept en is/wort versteken van sijn Naestinge.

Naestinge vā twee drie oft meer tessens.

xxviij.

De voldoeninghe van de Naestinge moet in allen geval geschieden binnen vierentwintich uyren/ naer dat de Coop inghebracht is.

De voldoeninge moet geschieden binnē xxiiij. uyren na den inbreng.

xxix.

De Naestinge te doen voor hem selven onder eede, ende sulcx sonder bedroch ofte collusie.

Item is de Naester gehouden by eede te verclaren/ dat hy de Naestinge doet voor hem selven / ende voor niemant anders/ende sulcx ter goeder trouwen / ende sonder eenich bedroch ofte collusie.

xxx.

Verbeteringe te vergoedē.

Alle verbeteringen die by den Coper aen 'tgecofte goet voor date vande Naestinghe/ter goeder trouwen ghedaen zijn / moeten d'selve by den Naester ter discretie ende tot taxatie vanden Gerechte goet ghedaen worden.

xxxi.

Verminderinge moet den Naester aenden Cooper voldoen.

Gelijck den Coper daer jegens weder den Naester ter discretie ende taxatie als voren gehouden is goet te doen/alle verminderinghen by hem voor date vande Naestinge aende ghecofte goeden ghedaen.

xxxii.

Eensnaestinge ghedaen, ende de coop ingebracht zijnde, cesseert alle naer Naestingen.

Ende alsulck goet alzo eens genaest/ ende de coope daer vā innegebracht zijnde/ t'zy of de Naestinge volдaen wort dan niet en mach daer nae niet meer ghenaest werden/ ende dat werdt sulcx met vonnisse ghewesen.

xxxiii. Maer

xxxiij.

Maer alsoo men by experientie / tot meer stonden bevonden heeft dat eenighe Naestingen gedaen worden/mit prefixie van eenen Recht-dach / ende dat de Coper als dan comparerende/de coop van het genaeste gherechtelick inne brengt / sonder dat de voldoeninghe/gerequireert by het xxviij. Artijckel/ hier voorden is volghende/ soo dat den Cooper blijft in sijn Coop/ eñ den Naester versteecken/sonder dat by den Naester Naestinge gedaen hebbende/den eedt begrepen in het xxix. Artijckel wort ghepresteert gelijck hem de selve by den Coper niet en wort af gheeyst / waer deur ter quader trouwen anderen van hen recht van Naestinghe worden ghefrustreert. So sal voorts aen het voorsz xxix. Artijckel plaets grijpen/ieghen alle de gene die eenige Naestinghe doen /'tzy of den selven eedt hem by den Cooper af gheheyst wort dan niet/oft anders sal by ghebreck van voldoeninghe / sodanighe Naestingen niet comen in consideratie tot yemants voordeel of preiuditie.

Dat den eedt begrepen in het xxix. Artijckel sal plaets grijpē, 'tzy oft den Cooper de selve den Naester te laste leyt dan niet.

xxxiiij.

Item ingevalle twie/drie/ofte meer personen/gelijc rechtelicken Sinninge ofte Naestinghe doen /die den Vercoper even nae zijn / ende dat een van hen allen/ mit de vercofte Landen ofte goeden gemengeder veure leyt/ende ghelegen heeft voor de vercopinghe / die wort gepreferereert voor alle anderen die niet ghemeen noch gemengeder aerde oft veure en leggen / hoewel de andere even nae gemaechtaelt zijn.

Twee, drie of meer even nae ziinde ende geliic Naestinge doende, ende een van beyden gemengeder veur legghende wort de selve geprefereert.

Naestinge vā Schoutē binnen ses weken na t'Iaer dat de coop bezeghelt is.

Ende indien de vercofte Landen ofte Goeden by den gemaechtaelden ofte die met de vercofte Goeden gemengeder veure gelegen is/niet genaest en worden binnen s'Jaers/nae dattet tot haerder kennisse gecomen is/ so mach den Officier die noch Naesten binnē ses weecken nae t'jaer dat de coop bezegelt is.

xxxvj.

Openbaer vercopingen doden alle Naestingen, ende dan comt den Schout siin pontgelt, namentlic een oort stuyvers van yder gulden.

Ende sō wat Landen ofte Goeden by voorgaende opslach van Billetten ofte andere openbare vercondingen/ te cope ghestelt / een openbare vercoop-dach mede ghehouden/ ende met luyder stemmen voor den meest ende hoochst daerom biedende vercoft werden die en moghen niet gesinnet noch ghenaestet werden/ ende daer van comt den Schout sijn pont-ghelt / als van elcken gulden een oortgen/tzy op wat plaetse den vercoopdach ghehouden wort / mits dat hem alsdan geen naestinge en competeert.

xxxvij.

Dat de naester altiit mit siin gereede penningen moet gereet ziin, passerēde voorts schult-brieven, &c.

Maer sō wat Landen/Erven ofte gronden die alsō int openbaer niet vercoft en worden/die moghen ghesinnet worden in manieren als hier voren/ mits dat den Naester altijts ghereet moet zijn/ inde naestinghe mit de gerede penninghen by den Coper ghedebourseert / ende voorts passerende behoorlicke schult-brieven/ende al nae doende dat de Coper voor gedaen ende belooft heeft.

xxxviij.

So wat Landt/Huys/ Erve / ofte immobile Goeden vercoft worden / daer voren is den Vercoper den Coper tot allẽ tijden schuldich eñ gehoudẽ souffisante Waerborge of Hypothecque te stellen tot vermaninghe vanden Coper/ofte ten ware dat inde vercopinge expressélicken anders gheconditioneert ofte bevoorwaert mocht wesen. Van waerborge.

xxxix.

Gelijck mede den Coper gehouden is (behalven de speciale hypotecatie van 'tghecofte) souffisante penning-borge/ofte hypoteque tot vorder verseeckertheyt vande uytgeloofde Coop-penningen te stellen/indien mede ter contrarie niet en is gestipuleert. Vã penninge borge.

xl.

Yeghelick is geoorloft sijn erfpacht Landen te vercopen/ofte cederen/aenden ghenen diet hem belieft. Erfpacht Landen te moghen vercopen.

xlj.

Maer wordt daer van vercofte eenich deel/ so en is de Erfpacht-Heer niet schuldich sijn Jaerlicxe pacht te smaldelen/maer behout sijn recht/eñ mach sijn jaerlicxe pacht aen t'geheel verhalen. By splissinge d'erfpacht aen tgeheel te moghen verhalen.

xlij.

Als yemant binnẽ den Bailliuschappe van Rhijn- Van arrest te doen.

landt/tot versouck van partijen by den Schout ofte des selfs gesworen Bode ofte oock by den Bode van Rhijnlant/ghearresteert is/ so wort den selven opten eersten Recht-dach daer aen beclaecht/ende en mach de gearresteerde upten arreste niet gaen/sonder cautie te stellen/van aldaer te Rechte te comen/indien partie des begeert. Tzy oft de ghearresteerde in Rhijnlandt woonachtich is dan niet. Ende indien de gearresteerde t'arrest comt te violeren/sal verbeuren thien pont/ende boven dien arbitralick gecorrigeert worden.

xliij.

Goet of gelt gearresteert ziinde, in wat vougen tselve moet verantwoort worden.

Ende ingheualle tot versouck van partijen by den Schout ofte gesworen Bode/vanden selven Schout/ofte Baillius-Bode/yemants goet of te ghelt ghearresteert is/so wert daer een gerechtelicke wete van gedaen aenden genen wiens goet oft gelt ghearresteert mach wesen. Omme tselve in rechte te comen verantwoorden. Ende de wete also gedaen/ende innebracht wesende/so wort clachte ghedaen op t'ghearresteerde goet ofte ghelt/twelck den eygenaer ghehouden is te verantwoorden/opten Rechtdach hem geprefigeert/indien hy Inlandich is/ende is hy uytlandich/ nae de ghelegentheyt vande plaetse/daer hy is ghereyst/ ofte wort de zaecke gerechtelicken uytghestelt / tot dat hy weder binnen den Lande gecomen sal zijn. Ende sullen de gene arrest doende/de zaecken van dien/ten eersten Recht-daghe moeten vervolghen/op pene van Nullitept.

xliiij Den

xliiij.

Den eenen Rhijnlander en mach den anderē/ noch oock sijne goeden / noch ghelt/ niet arresteren buyten Rhijnlant ten ware de persoon inde vluchte ware oft sijn goederen poochde te vervoerē. Op een boete van thien pont ende nulliteyt.

Den eenen Rhijnlander den aenderē aen persoon of goedē niet te mogen arresterē buytē Rhijnlandt, op thien pōt ende nulliteyt.

xlv.

Mer in Actie reeel mach een yder de selve Institueren ter plaetsen daer tgoet of Hypoteecque gelegē is/ mits bestedende een gerechtelicke weet aldaer. Indien den Eygenaer ofte Possesseur buyten den Ambachte wonende is/ ende doende den selven Eyghenaer ofte Possesseur mit consent vande Schout vander plaetse sijnder residentie behoorlick over daghen/ om voorts aldaer geprocedeert te worden/als naer behoren.

Hoemē procedeert in actie Reeel.

xlvj.

Als yemant heeft bekentenisse van sijn schult / die ghepasseert is voor den Schout ende twie Schepenen ofte Gebuyren/wort geprefereert voor ghemeen Obligatien. Niet tegenstaende daer inne geen onroerende goeden specialick zijn verbonden.

Recht van preferentie.

xlvij.

Ende daer twie/drie oft meer zijn hebbende bekentenisse voor den Schout ende twie Schepenen ofte Gebuyren ghepasseert/so wort den ouden den jongheren brieven geprefereert.

Twie, drie of meer bekentenisse vande schult voor Schout, Schepenē of Gebuyrē gepasseert ziinde, wort de outste de iongerbrievē geprefereert.

xlviij. Men

xlviij.

Obligatie houdende speciael verbant vā tvercoste, wort daer op ghepreferceert.

Men useert mede/dat als yemant is copende/een Schip/Schuyt/Koe-beeste/Paert/ofte yet anders/eñ vande schult vā dien obligatie passeert/stellēde de selve gecofte goedē/specialick daer inne ten onderpande den houder vande obligatie/ alsdan heeft recht van preferentie op t'selve goet/so verre hy dat weet te becomē.

xlix.

Hoemen het verbonden goet aentast, ingevalle de obligatie sulcx inhout.

Indien sijn Obligatie hout dat hy by ghebreecke van betalinge 'tgoet weder mach aentasten/ voor sijn vry eygen/so comt hy ende tast t'goet aen metten Bode vander plecke daer hy tselve goet vint/alwaert oock over den tweden ofte derden Man vercoft.

L.

Deerste proprietaris van het aengetaste goet, mach sijn schult daer aen verhalen behoudē den coper sijn recht op de verbeteringe.

Ende indien de Crediteur/die eerst Proprietaris is geweest/'tselve goet aentast voor sijn achter-wesen eñ den anderen af stant wil doen doen/eñ partijen sulcx aen recht comen/so verre den houder vande Obligatie genouchsaem bewijst tselve goet aen hem verbonden te wesen in sijn Obligatie/zo wort hem ten minsten toe ghewesen/dat hy sijn schult daer aen mach verhalen/behoudelick den genen diet gecoft heeft zijn recht/op tgunt dat tselve goet beter is. Ende dit al niet jeghenstaende/dat d'Obligatien oft ander gheschriften van dien niet ghepasseert en zijn voor die vander Weth.

So wanneer eenich Landt/leggende ghemengeder veur in Rhijnlant upter hupre is/ende gheen nieuwe hupr gemaect en wert/so moet sulck Landt ter tijt tot dattet verhuprt is / gebrupckt ende ghebaent werden als volcht: Te weten/ datmen ten overstaen vanden Schout / ende Gerechte daer t'Landt ghelegen is/ scharen sal t'Wep-lant/op May-avont/ t'map of hoplandt op S. Odolphus avont/de teel ofte plouch landen op S. Pieters avondt ad Cathedram,/ofte alles eer ofte later/ter discretie ende verclaringe vande voorsz. Schout ende Gerechte/ende datmen de etgroede kenip ende raep-werven/ten overstaen als voren schaerden sal/alst nut ende oorbaer is/ dat voorts tot verclaringe vanden Schout ende Gerechte staet wat goet partijen jegens den anderen vermogen inne te slaen/ als sp daer inne mitten anderen niet en connen accorderen. Ende dat alle verclaringhen die int stuck vande schaerdinghen bp den voorschreven Schout ende Gerechte gedaen werden/bp provisie plaetse houden/ ende effect sorteren moeten / niet jeghenstaende eenighe appellatien ofte provocatien / ende sonder prejuditie van dien/tot dat bp den hoghen Rechter anders verclaert is.

Schaerdin van weylanden, plouchlanden, ende maylanden.

Schaerbaer goet ende hoe tselve inde schaer te reeckenen is.

Een Merry met een Veulen ende een Kalff —— ij. schaer.
Een Merry alleen —— ij schaer.
Een Paert vantwie jaer/ —— j schaer.
Drie eenwinter paerden/tot Valckenburger marct toe —— ij schaer.
Een eenwinter paert mit een kalf/ j schaer.
Een koe —— j schaer.
Twie hockelingen mit een kalff/ j schaer.
Drie beesten van twie Jaren —— ij schaer.
Vijff kalveren —— j schaer.
Vier Oeyen mit een lam —— j schaer.
Acht lammeren —— j schaer.
Een eenwinter mit een hockeling j schaer.

liii.

Grontschaerdinghe.

Belangende de gront-schaerdinghe van ghemeene Landen/ dat d'zelve versocht zijnde/ ter discretie vanden Schout eñ Gerechte/ ten meesten oorbaer zal gedaen werdẽ. Onder verstant dat als sodanige schaerdinge by de meerder gelande versocht wert / degehele sloot

sloot uyt t'zelve merendeel / ende tot costen vandien geschoten ende t'schot geprofiteert werden sal. Waer als de voorsz. grontschaerdinge by t'minder gedeelte versocht wert / dat de sloot als dan tot halve costen / en schaden ten weder zijden sal gheschoten werden / genietende tschot half ende half.

liiij.

Ontwaringe van Landen mach men doen / te weten Weylant voor Petri ad Cathedram, ende Teelandt Petri ad Vincula, ende dat in deser voughen / men gheeft den Bode Acte van ontwaringe / mit behoorlic salaris / welcke Bode hem mit twie Schepenen / ofte Gebuyren sal vinden op't Landt / ende aldaer in hen presentie ontwaringhe doen / betalende de Schepenen ofte Gebuyren elck heurlieder salaris. Waer naer den Bode den huyrder dach van Rechte teghen den eersten Rechtdach sal prefigeren / oft so hy buyten t'Ambacht woont / sal een weet besteet worden / om hem teghen de ontwaringhe te opposeren / soot hem goetdunct. Des is te verstaen dat alle ontwaringen onnodich zijn / indien by publijcke Huyr-cedullē of andere Instrumenten bevonden wort de huyr te sullen zijn geexpireert / in vougē dat de Huyr-luyden sich dient halven nae de Placaten daer op gheexpedieert / sullen hebben te ghedraghen. Ontwaringe van Landen

lv.

So wanneer twie partijen questie hebben / om eenē toeganck ofte deurganc / ende d'eene begeert sulcx gerechtelicken te beletten / met toepalinge ofte afheynin- Toeganc, deurganc, aenvanc, ofte possessie van goeden.

ghe t'selve moet hy doen eerst metten Bode vande plecke/ende indien daer openinge ghescهiet als recht is/ so moet hy tselve weder toe doen palen / ofte heyningen mitten Schout. Eñ indien daer weder rechtelicke openinge geschiet / so moeten partijen de ordinaris wech van Justitie volghen/blijvende middelretijt de gedaen openinge / sonder nieuwe verhinderinge. Ende in gelijcker vougen wert ooc gheprocedeert/ int nemen van possessie van Landen/ende andere onroerende goeden.

lvj.

Insettinge in sterfhuysen.

So wie in Rhijnlant eenighe Actie wil intenteren/ ter cause van erffenisse ofte besterffenisse/ ende dat hy met gemoede vande Boedelhouder/ofte Boedelhoutster/besitter ofte besitteren/niet en can daer aen ofte in gheraecken / so mach hy hem met een Bode vanden Dorpe/met wettelicke kennisse eerst rechtelic doen in setten/ofte inleyden/met goede verclaringhe/voor hoe veel hy hem doet inneleydẽ/per rei vendicationem, waer van den besitter eene gerechtelicke wete gedaen wort. Ende ingevalle den besitter ofte besitteren nae de gedaen wete hem laten duncken dat de ingeleyde / ofte ingeleyden / hen te hoghe of mit onrecht hebben laten inleyden/ende dat sy tselve met recht ende Justitie begeerden te wederstaen/so zijn sy gehoudẽ zulcx te doen nae de gedaen wete/ende laten de ingeleyden / wederomme metten Bode/ende met kennisse als voren uytsetten / in welck gheval de voorsz ingheleyden / hem andermael mach doen insetten ofte inleyden mitten Schout/ende de besitter mach de ingheleyden wederom mit den Schout doen uytsetten. Ende ist by also

dat

dat de voorsz ingeleyden noch niet aken willen laten/ so moeten sy d'ordinaris wech van Justitie volghen/ blijvende de Besitter ofte Besitteren middelre tijt in possessie.

lvij.

So wanneer in Rhijnlant eenige besegeltheyden/ ofte obligatien vercoft ofte vermanghelt worden/ so moeten d'selve gerechtelick gepresenteert worden/ den ghenen/ tot wiens laste die staen/ omme by den selven voor tgene daer voren gegeven ofte belooft is aengenomen te werden binnen acht dagen nae de selve presentatie/ mits dat den Coper van sulcke bezeghelthevden ofte obligatien gehouden is/ des versocht zijnde/ by eede te verclaren/ wat hy daer voren gegeven ende belooft heeft. Ende dat by ghebreecke van sodanige presentatie/ den debiteur van sulcke bezeghelthevden ofte obligatien/ noch presentatie mach versoucke binnen s'Jaers/ naer dat d'zelve vercopinghe of vermangelinge tsijnder kennisse gecomen is. Ende ingheballe sulcke bezeghelt heyden/ ofte obligatien voor eenighe andere goeden ghemanghelt waren souden d'zelve daer aen gemangelde goeden/ by den Gerechte staen te prijseren.

Presentatie te doen van alle vercofte ofte vermangelde bezegeltheyden ofte obligatien.

lviij.

Als yemande geconstitueert is een rente/ begrijpende speciael hypoteecq oot eenighe borghen ondere behoorlicke renunchiatie/ en den principael constituant tseve hypoteecq comt te vercopen/ dat den Rent-heffer in so-

Dat een rent heffer vermach sijn speciael hypoteecq aen te spreken, voor den principael of sijn borge.

in sodanich geval sijn verlopen renten ooc mach verhalen aen het speciael hypoteecq/niet jeghenstaende t'selve by een ander beseté wert/jegens wien hy mach procederen als naer behoren/sonder gehouden te zijn den principael constituant ofte borghen eerst ende alvoren te molesteren/hoewel hare respective gepresteerde belofte dien niet jegenstaende blijft in vigeur. Onder verstant dat den possesseur/ die in voughen voorsept/ tot betalinghe ghecompelleert wort/ sijn garant soucken ende verhalen mach/ aende vercoper van thypoteecq of sijn waer-borge.

lix.

Proceduyren de borgẽ niet ghereaunchieert hebbende,

Mer als de borgen niet en hebben gerenunchieert de beneficien daer toe staende/ so staet den Rentheffer vry te procederen jeghen den principalen Debiteur of des selfs erfgenamen/of jegen den possesseur van thypoteecq/ niet jeghenstaende t'selve vervreemt soude mogen wesen/latende de Borghen onghemoyt tot dat het speciael hypoteecq/ten vollen geexcusseert zal zijn. Als wanneer de Borghen eerst voor de schult of t'cort van dien moghen aengesproken werden / volghende t'Placaet van Coninck Philips/ in date den eenentwintichsten Februarij xv^{c}. Lxiiij. voor ewich Edict uytgegeven.

lx.

Op de manier vã procederend'ordonnantie,

Belanghende de manier van procederen/so voor de Hoge Vierschare van Rhijnlant/als ter lagher Vierschare

schare vande Dorpen dessels Landts/ sal een yeghelick hem ghedraghen/ nae de Ordonnantie ende Instructie by de Ridderschap/ Edelen/ende Steden van Hollandt ende West-Vrieslandt/ representerende den Staten vanden selven Landen op t'stuck vande Justitie binnen den besloten Steden / ende ten platten Lande ghemaeckt.

ende instructie der E. M. Heeren Staten te volgē.

Verschey-

Verscheyden insertien die Bailliu ende ghezvvoren vvel-gheboren Mannen goet ghevonden hebben

ter de voorschreven Coustumen te vvorden gevoecht. Als op eenige der selver Coustumen dienende.

Dat verscheyden Arbeyders in een Mans vverck t'samen maer een boete jegens den Bailliu verbeuren.

Dient opte sesthiende Coustume fol. v. verso.

OPten negenentwintichsten Novembris XVc.
ende dertich / Compareerde voor de Bailliu
ende Mannen van Rhijnlant / Collegialiter
vergadert ter Vierschaer zittende/ Jonckheer Fran-
choys van Moerkercken/ende dede by monde van sij-
nen Taelman verclaren ende segghen/ hoe dat hem
grotelick van node was te hebben Certificatie van
een turbe van Mannen ende oude Coustumiers van
Rhijnlant/op een Articule hier nae volghende: te we-
ten / Alst gebeurt dat twie Partyen / ofte twie Eyge-
naren van Landen een campe lants t'samen leggende
hebben ghemengender aerde ende veure onverschey-
ende haer Landt mit malcanderen mit ruste niet ghe-
bruycken en connen / ende d'een partye huyrt vier of
meer arbeyders/ende stelt die gelijckelick te werck/ eñ
laet een sloot deur dat Landt delven ende vā malcan-
deren spouwen/om also elck sijn Landt op hem selven
te moghen gebruycken/ende dat alsdan de wederpar-
tije clachtich comt aendē Officier vander plecke/ sulcx
dat d'Officier de vier delvers/ die t'Landt door gedol-
ven hebben/doet causeren ende roupen/ hen elcx by-
sonder aenseggende verbeurt te hebben thien pont/eñ
ter contrarie byden meester vande vier delvers gesusti-
neert wert of d'Officier wel gefundeert is van elcken
delver te eysschen thien pont/dan of hy behoort te vre-
den te wesen van alle de delvers t'samen te eysschen
thien pont. Waer op de Mannen alle eendrachtich
geaccordeert/verclaert/eñ voor Recht uytghesprokeen
hebben/

hebben/accorderen/verclaren/ende spreken upt mits desen dat na de rechte usantie ende oude haercomen van Rhijnlant een collegie ende arbeyders/die om een dach-gelt in eens Mans werck wercken/tzy drie/vier/ ofte meer zijn tegen den Officier vander plecke in alsulcke ende diergelijcke zaecken niet meer dan een boete onder hun allen verbeuren en moghen/ daer van heur meester hunluyden behoort te quijten ende van den Officier te bevrijen. Aldus gedaen ten dage voorsz by Meester Gerijt vander Laen/ Licentiaet inde Rechten/Gerijt van Poelgeest Heer van Hoochmade/ Cornelis Heermans/Gerijt Kerstantzoon Arent van Griecken/ Jan van Dam/Willem Willemsz. Schout van Sassenhem/Jan Florisz. Cock Schout vã Soetermeer/Aelwijn Claesz. Schout van Leyderdorp/ Balthasar Henricxz. Beys/ Bouwen Kerstantszoon/ Aert Claesz. Willem Dircxzoon van Tethroe/Gerijt van Zijl/ Willem vander Laen/ Floris Jansz. Backer/ Mourijn Woutersz. Willem Woutersz. Willem Roeloffz. Luyt Roeloffz. Arent Willemsz. Jacob van Alckemade/ Huych Craen/ Cornelis Adriaen Willemsz. Matheeus van Berendrecht/ Wouter Jansz. Metselaer/ Tees Ewoutz. Pieter Adriaen Willemsz. Dirc Jansz. Onderwater/ Hubert Jansz. Bon/ ende Meynert Meynertz. In kennisse van my/ ende gheteyckent I. van Noorde.

Van te causeren alle die in varende velde gevveest zijn daer yemant een keurvvonde geinfigeert is, de hantdadighe onbekent vvesende.

Thoont ende gheeft te kennen A: Baillju / en Schout mijns Edelen wel-bozen Heerlichept van Haserswoude / hoe dat hem Suppliant van node is te hebben attestatie ofte certificatie uyt der gebannender Vierschare/eñ van Welbozen Mannen van Rhijnlant/bysonder vanden genen/die dagelicx de selve Vierschare frequenteren/hoe dat een oude geuseerde coustume is/dat so wanneer twe/ dzie/ vier/ ofte meer personen in varende velde gheweest hebben vechtender handt/daer eenige quetsuren ghescheden/ het zy keur-wonde of andere/ende dat de selve Baillju van Rhijnlant niet en can geweten/het zy by doncker oft anders/wie de selve keur wonde ghedaen heeft / so doet hy verdagen alle de gene/die in eselve vechtelicke in varende velde geweest zijn / ende spzeect henluyden aen/ende concludeert op den selven/die alsoin varende velde geweest hebben/dat sy schuldich ende gehouden zijn eene baerschuldige man onder henluyden te maken/ofte dat de selve vechters by gelijcke pozrtien bijde wel-bozen Mannen vonnisse behozen gecondemneert te wesen/ de selve Baillju te betalen de boeten vande Keur-wondt ofte leemptes. Ende of tselve alsso in Iudicio contradictorio, den voozs Baillju/ende allen anderé Bailliuwen inder tijt wesende / so langhe sy de Vierschare van Rhijnlant gefrequenteert hebben niet toegewesen en is geweest ende noch dagelicx toegewesen wert. Ende nae dat de voozschzeven Requeste vooz

Dient opte derthiende Coustume, fol. v.

den Wel-boorn Mannen van Rhijnlant inder gebannender Vierschare opghelesen is gheweest/ hebben de selve Wel-boorn Mannen verclaert/ eñ verclaren mits-desen/ dat so langhe sy de selve Vierchare ghefrequenhebben/ altijt mit Vonnisse hebben helpen wijsen/ mit de outste Coustumiers vanden selven Lande ende Vierschare/ dat in gevalle de gedaechden/ die in varende velde gheweest zijn/ gheen baerschuldighe man mit kennisse ende getuychnisse en weten te wijsen/ so werden de selve by Mannen Vonnisse ghecondemneert den Baillin te betalen de boeten. Ende sulcx is noch op huyden datum van desen inde voorsz. Vierschare van Rhijnlant geobserveert ende ghewesen tusschen den Bailliu als eysscher/ ende A B C/ als verweerders/ twelcke wy Wel-boorn Mannen gelijckelicken ende eendrachtelicken attesteren/ eñ bevolen hebben dē Clerck van Rhijn-lant/ hier af te maken dese Acte van attestatie/ ende die te onderteyckenen. Aldus gesloten ende gheaccordeert inde voorschreven Vierschare van Rhijnlant/ opten xxix. Novembris vijftthien-hondert drieenvijftich.

Van

Van Schaerdinghe,

Dirck van Bosschuysen/ Bailliu van Vosshol/ Taems Gijsbertsz/ Mourijn Adriaensz/ Jacob Verloet/ Aert Willemsz Schout/ Aert Jacobsz Broer/ Jan Pietersz Smit/ Evert Jacobsz vanden Bos/ Gerijt Claesz van Leuwen/ Louris Fransz Dirck Gerijtsz Capiteyn/ ende Dirck Lourisz tot Koudekerck/ tuygeden ter instantie van Pieter Pietersz inden Elst/ by maniere van turbe/ hoe dat nae oude coustume ende gewoonte in Alphen ende Outshoren/ in materie van Schaerdinge altijts aldaer geuseert is gheweest/ immers so langhe/ als eenich van hemluyden ghedencken mach/ dat so wanneer daer Landt-schaerdinge geschiet t'zy mitter plouch/ zeyssen/ wey-landt/ ofte plouch-landt/ datmen altijt de Schaerdinge begint inde lengte/ eñ niet na de breete/ beginnende den aenlegger die eerst begint te scharen vande Ze-cant aen/ ende dat langes deur so langhe t'Landt streckt/ ende niet nae de brete ofte over dwers. Actum inde Vierschare van Rhijnlant/ den achthiensten Novembris XV^c. eenentsestich. My present/ Geteyckent. C. Willemsz.

Dient op de eenen vijftichste Coustume fol. xij.

Partijen elcanderen geinjurieert hebbende, hoe d'selve by den Bailliu moghen vvorden geroupen.

Dicat opte veerthiende Coustume, fol. v.

WY onder geschꝛeven Coustumiers van Rhijnlant/ verclaren ende attesteren/ datter altijt een recht eñ een oude Coustume in Rhijnlant ge=weest heeft/ so lange ons luyden gedenckẽ ende geheugẽ can/ so wie yemant aenseyt eenige dieverie/ schelm=stucken/ meynedicheyt/ valscheyt/ ofte yet diergelijc=ke: So mach de Bailliu den aensegger/ mitten ghenen diet aengheseyt is/ tsamen doen roupen/ den eenen om sijn aenseggen te bewijsen/ eñ den anderẽ om hem daer van te verantwoozden. Ende indien de Bailliu alsdan weet te bewijsen dat dẽ aensegger eenige vande voozsz injurien yemant aengheseyt heeft / al waren partyen aen beyden zijden daer van veraccozdeert/ so is den sel=ven aensegger nochtans schuldich/ eñ gehoudẽ tselve aenseggen te bewijsen ende waer te maken/ ofte mach den selven aensegger hem tselve laten ontvallen mit een boete van thien pont sonder simulatie tot pꝛofijte vanden Bailliu/ ofte indien den selven aensegger on=willich is/ om tselve aenseggen hem sulcx te laten ont=vallen mit een boete van thien pondẽ als voozsz staet/ so wert den selven aensegger van dien mit Recht ende Vonnisse gewesen inde boeten van thien pont tot pꝛo=fijte vande Bailliu. Des t'oozconden hebbẽ wy Cou=stumiers van Rhijnlant dit elcx bysonder onderteyc=kent met ons eygẽ hant. Actum den seventwintichstẽ Januarij Anno vijfthienhondert twe ende tsestich.

Dat een Rentier vermach sijn Hypoteecq aen te spreken voor den principael ofte sijne Borghe.

OP huyden den derden Februarij Anno XVc. vijf ende tsestich stilo Communi. So is ter Requisitie van Pieter Pijnsz. wonende tot Sasserhem/ byde Wel-boren Mannen hier onder ghenomineert/ inde Vierschare van Rhijnlant verclaert/ als dat hemluyden wel kennelick is dat t'Dorp ofte Ambacht van Rijswijc voor den Jare vijfthien-hondert eñ vijftich/ ende ooc lange daer na gecomprehendeert/ ende geannexeert is gheweest aen t'Bailliuschap van Rhijnlant/ sulcx dat t'Recht ende usantie van Rhijnlant aldaer mede geuseert ende geachtervolcht is geweest. Ende verclaerden voorts/ hoe dattet een oude geobserveerde coustume ofte usantie is in Rhijnlant/ dat so wanneer een Rentier ofte Actie van hem hebbende/ ghecoft heeft een Rente op yemande/ nemende daer van brieve/ begrijpende tot veseeckertheyt van de selve Rente ende hooft somme van dien speciael hypoteque/ ofte onderpant/ als Landt/ Woninge/ Huys/ ofte andere immoble Goederen/ oock eenighe Borgen als principael/ mit renunciatie van alle beneficien van Rechten/ hem ende sijne goederen daer inne/ eñ voren verbindende/ ende dat so de principael constituant oft debiteur als de Borge de Jaerlixe Renten beloven te betalen/ ende dat naderhant de principael het hypoteecq/ ofte speciael onderpant vercoopt/ veralieneert/ ofte verbreemt aen eenen derden persoon/ dat nochtans in sulcken gevalle de Rentier/ ofte Actie van hem hebbende sijn achterwesen van een/ twie/ ofte meer

Dient opt' ach tende vijftiehste Coustume, fol. xiiij.

jaren renten mach verhalen op sijn speciael hypote-
que/ by eenen anderen beseten/ ende mach de Rentier
daer op procederen/ nae stijle ende ghewoonte vander
Vierschare/ sonder de principael Constituant/ ofte sij-
ne Borge gehouden te zijn eerst te soucken/ te moleste-
ren/ ofte te excusseren/ des mach de Coper eñ possesseur
vande selve hypoteque/ volgende de voorsz Coustume/
wederomme garant voort zoucken aen sijnen auteur/
vercoper ofte waerborgen/ die hem voor de cope ende
bevrijdinghe verbonden hebben/ so verre hy voor de
cope waerborge ofte hypoteque heeft/ ende indien niet
aen sijne vercoper alleene ende aen alle sijne goederen.
Aldus gedaen by Pouwels van Thorenvliet/ Gerijt
van Eyc/ Andriesz. Cornelis Willemsz. Schout van
Sassenhem/ Adriaen van Crimpen/ Bouwen Jansz.
Schout tot Aerlanderveen/ Dirc van Diemen Sub-
stituyt vande Bailliu vã Rhijnlant/ Matheus Jansz.
Cornelis Geerlofsz. Jan Wouterszoon/ Jacob Lam-
brechtsz. ende Jan Aertz. My tegenwoordich onder-
teyckent C. VVillemsz.

Certificatie van geſvvoren Mannen Rhijnlant op ſeeckere poincten van Naeſtinghe.

Dient op de negenthiende ende volghende Couſtumen de naeſtinge concernerende, fol. vij. en vorder.

Wy Dirck Trooſt Rutgertſz. Schout van Oegſt-geeſt/ende Saſſenhem/Jacob Meyner tſzoon Schout van Alckemade/Claes Philipſz. van Leuwen/Schout vā Alphijn/Willem Janſz. Schout van Aerlanderveen/Cornelis Willemſz. ket Schout van Koudekerck/Claes Jacobſz / Schout van Soetermeer/Dirck Dircxz. van Onderwater / wonende tot Leyderdorp / Claes Schrevelſzoon wonende in Stompwijc/Floris Janſz. wonende tot Koudekerck/ende Bouwen Janſzoon wonende tot Soeterwoude. Doen condt eenen yegelicken/ Certificerende voor de gerechte waerheyt/ten verſoucke vā Meeſter Reynier van Amſterdam Advocaet inden Hove van Hollandt/dat hoe wel uyt de ghedruckte Couſtumen vā Rhijnlant bevonden wort dat na oude Couſtume vā Rhijnlant geen naeſtinge van Landen/of andere onroerende goeden plaetſe heeft / ſo wañeer by voorgaende Kerc-geboden/of Rechtdaechs gebodt/daer mede eenē openbare vercoopdach gehouden wert/ ende de ſelve Landen met luyder ſtemmen voor den meeſten ende hoochſten daer om biedende vercoft werdē/t'ſelve ooc tſedert thien/twintich/eñ meer jarē herwaerts plaetſe gehadt/ende alſnoch heeft/nae Couſtume van Rhijnlant/ſo wāneer de voorſ. openbare vercoopdach mette voorſz Landen/ende onroerende Goederen in Rhijnlant gelegen/ghehouden is gheweeſt of alſnoch wert/ſonder eenich voorgaende Kerck/of Rechtdaechs gebodt/mits dat inde plaetſe vant voorſchreven Kerck

of Rechtdaechs gebodt/ofte gheboden / openbaer billetten gestelt zijn gheweest/of werden tot Leyden als Hooftstadt van Rhijnlant/ende ter plaetsen daer de goeden leggen diemen vercoft heeft / of vercopen wil/ te weten dat nae de voorsz. Coustume de voorschreven Naestinge alsdã mede cesseert/noch min/noch meer of voor date vande voorsz openbare vercoopdach/ een of meer Kerck/ofte Rechtdaechs gebodẽ gedaen geweest hadden/dat de voorsz. Naestinge insgelijcx cesseert/ eñ gheen plaets heeft/volgende de voorsz Coustume van Rhijnlandt/so wanneer mitte Landen /eñ andere onroerende goedẽ een openbaer vercoopdach gehouden is gheweest na voorgaende affixie van Billetten / als voren sonder Kerck ofte Rechtdaechs gebodt / al ist so dat de selve Landen/ende goeden opten ghe leyde vercoopdach onvercoft blijven/so verre de selve Landen eñ goeden binnen s'jaers daer nae/ aen d'eene of d'ander int particulier sonder vordere coopdach vercoft werden: mits dat in sulcken ghevalle den Schouten vander plecke daer de vercofte Landen ende goeden respectivelic gelegẽ zijn comt volgende de voorschrevẽ coustume haerluyder pont-gelt / noch min/ noch meer of die vercopinge der Landen ende goeden voorganc gehadt hadde opte voorsz. vercoop ofte sitdach / dat vorder in Rhijnlant gheobserveert wert/ ende t'sedert thien/twintich/ende meer jaren herwaerts altijts geobserveert is gheweest voor een notoire Coustume / so wanneer den Schout/ofte Schouten vander plecke/ daer die vercofte Landen ende goeden respective gelegen zijn/competeert recht van pont-ghelt/ dat alsdan cesseert die Naestinge der selver Landen ende goeden/ niet alleen in regard vande voorsz. Schout/of Schouten/maer oock vande vrunden ende magen des vercopers

pers ende van allen anderen. Ten laetsten / dat wy Mannen voorsz alle tguunt voorsz is/sulcx hebbē helpen/ende sien useren/tsedert thien/twintich/ende meer jaren herwaerts/uytgesept twee van ons / als van so lange jaeren geen gheheuchenisse hebbende /eñ dat wy conformelic de voorsz. Coustume / ingevalle voor ons of voor de Hoge Vierschare van Rhijnlandt/de voorsz questie vande voorschreven Naestinge in proces ghebracht worde/wijsen eñ verclaren souden de Naestinghe qualick ende t'onrecht gedaen te zijn. Toorconde is desen door ons versouck ende begeerte by de voorsz. Schout van Oestgeest eñ Sassenhem / mit sijn zegel/ mitsgaders by den Secretaris vanden Bailliuschappe van Rhijnlant / mit sijn handt ende ondertepckeninge bevesticht/Opten negentwintichsten Januarij Anno vijfthien.hondert een ende tnegentich / hebbende daer benessens/een opgedruct groen wassen zeghel. Ende is getepckent/ S. vander VVuert.

Volghen de Keuren ende Ordonnantien van t'Bailliuschap van Rhijnlandt.

Ende eerst de VVees-Keuren.

I.

Eerst sullen de voorschreven Bailliu ende Gesworen Wel-booren Mannen van Rhijnlandt/ van nu voortsaen alle Jaer opten eersten Rechtdach naer de voorsz. gesvvoorn Mannen vernieut sullen zijn/ ende eedt ghedaen sullen hebben/ in heurluyder vergaderinghe/ by de meerderheyt van stemmen/ verkiesen vier Wees-mannen/ die sy onder haren eedt daer toe nutste/ bequaemste/ ende best ghequalificeert sullen kennen / daer van ten minsten twe sullen zijn van t'Collegie. Hoe de weesmannen sullen werden vercoren.

ij.

Welcke voorschreven Wees mannen/ behalven de bevorderinghe/ vande saecken van Justitie/ oock gehouden sullen wesen mit ende beneffens den Bailiu van Rhijnlant/ ende by sijn siecte oft notelicke absentie ende verhindernisse/ sijnen Substituyt/ van allen Weesen saken/ ende de selve eenichsins aengaende kennisse te nemen/ ende sulcx daer inne te doen handelen ende disponeren/ oock versorghen gedaen/ ghehandelt ende ghedisponeert te werden/ als sy bevinden sullen totter weesen meeste oorbaer te dienen ende behooren. Het officie ende t'ampt vande weesmannen.

Eedt vande weesmannē,

DE voorschreven Wees-Mannen sullen tot dien eynde/ten daghe van hare verkiesinge/indien sy jeghenwoordich zijn/indien niet/ten eersten Recht-dage vanden Bailliuschappe van Rhijnlandt/ naer sy van hare verkiesinghe sullen zijn verwitticht/ in openbare Vierschare/mit opgheheven handen / ende uyt-ghestrecte vingeren/als naer gewoonte eedt doen ende sweeren/dat sy alle de goeden/aencomende onbejaerde Weesen/sulcx ende als hem de selve by staet ofte inventaris over gelevert ende opgebracht sullen werden/naer haer beste kennisse ende upterste vermogen/ sullen doen bewaren ende regeren tot der voorschreven Weesen meesten oorbaer/nut ende profijt. Dat sy de selve Weesen van Voochden behoorlickē voorsien/ ende daer toe stellen ende committeren sullen sodanige personen / die sy daer toe nutst ende bequaemst sullen kennen/dat sy elc eenen diet aengaet / by de bequaemste wegen ende middelen/ vermanen ende bedwingen sullen tot overleveringhe van behoorlicke staet ende inventaris vander Weesen goeden : Dat sy een pegelicx staet/hem overgelevert/sorchvuldelick secreet houden/ende doen houden sullen / sonder die tot kennisse te brenghen/of te laten comen vanden genen diet niet en behoort/of aen en gaet. Dat sy alle Voochden eens des jaers/ofte so haest het eenichsins doenlick sal zijn/ van hare handelinghe/bewint ende administratie/rekeninghe/bewijs ende reliqua sullen doen doen / ende tselve aen-hooren/op-nemen ende sluyten/sonder daer inne yet anders tot last vanden Weesen te lyden ofte passeren/dan dat sy in rechte / redene ende billicheyt/ oock achtervolgende dese jeghenwoordighe Keuren/ gegront-

gegrontveſt ſullen bevinden dat gheleden behoort te worden. Ende dat ſy voorts al zullen doen dat goede/ oprechte ende getrouwe Weeſ-Mannen ſchuldich zijn ende behooren te doen.

iiij.

Ende ſal den dienſt vande voorſchreven Weeſ-mannen/geduyren ter tijt ende wijlen de Weeſ-mannen vanden navolgenden jaere niet alleen ghecoren ſullen zijn/maer oock hun eedt gedaen ſullen hebben/ende zulcx den ſelven dienſt by hemluyden mit ter daet aenghenomen ſal zijn.

Hoe lange den dienſt der voorſs Weeſmannē geduyrē ſal.

v.

Vorder ſalmen telcken Jare op de verkieſinghe vanden voorſz. Weeſ-Mannen / ten minſten eenen t'voorleden Jaer in dienſt gheweeſt zijnde/aenhouden ende continueren / omme ſulcx te beter kenniſſe van alle ſaken te moghen hebben. Wel verſtaende nochtans dat niemandt vande voorſz. Weeſ-Mannen ghehouden ſal zijn langher in dienſt te blijven/ als twee jaren aen den anderen.

Telcken Iare een vande oude Weeſ-mannen aen te laten.

vj.

Item ſal de Secretaris van t'Bailliuſchap van Rhijnlant/van alle ſaecken de voorſz. Weeſen aengaende/goede pertinente ende diſtincte regiſteren maken ende onderhouden / eñ de ſelve onder ſijnen eedt ſulcx bewaren/ende ſo ſecreet houden / dat

Des Secretaris ampt, nopende der weeſen goedeñ.

niemant daer van kennisse en crijge dan diet behoort/ op arbitrale straffe.

vij.

Loon vandē Secretaris.

DAt hem de voorschreven Secretaris vergenougen/ende te vreden houden sal mit sodanighe belooninge/als hem ter sake vande diensten eenige Weesen/ende hare goeden aengaende byt'Collegie van Bailliu ende geswooren Mannen van Rhijnlant alreets toe-ghevoucht is/of naer ghelegentheyt van saken mitter tijt sal mogen toe-gevoucht werden/ sonder yemant te beschatten.

viij.

Comparitie daghen van Bailliu ende weesmannē.

OM eenen yeghelicken in saecken/aengaende Weesen/in alle hare clachten/eñ tgunt sy voorder sullen mogen bederf ende van doen hebbē/ gehoor te geven/ende op tspoedichste af te vaerdigen/ sullen de voorsz. Bailliu ende Wees-mannen van nu voortsaen comparitie daghen houden/ende sulcx te samen comen ende vergaderen inder Vierschare of vertreck van Rhijnlant/alle Dijnsdagen alst geen Rechtdach en is/ende sulcx van veerthien dagē tot veerthien dagen/goets tijts voor de noen/ omme als dan ghesamentlicken by de meerderheyt van stemmen/ op alle versoucken ende vertoghen van Voochden ende andere saken den voorsz. Weesen aengaende te disponeren/ ende daer inne te voorsien / sulcx als ten meesten oorbaer/nut ende voordeele vande selve bevonden sal werden te dienen ende te behooren.

ix. Ende

ix.

ENde sullen de voorschreven Baillu ende Weesmannen/ in alle swaere ende hoochwichtige zaken/ te weten/ de gene die sy achten ende oordeelen dat mit meerder kennisse behooren af-ghedaen te werden/ hem addresseren en hun toevlucht nemen aen het Collegie van geswoozen Mannen van Rhijnlant/ ende hem in dien naer t'beslupt ende de resolutie van de zelve ghedraghen ende reguleren.

Baillu ende weesmannen in swaere saken hem t'addresseren aene Collegie.

x.

DAt alle de Schouten vande Ambachten des Baillinschaps van Rhijnlandt / die onder de Vierschare en t'Rechts-gebiet van dien resorteren/ telcken ses weecken / of om de twe maenden ten langsten/ den voornoemden Baillu en Weesmannen by beslotē Brieven sullen te kennen geven en verwittigen wat personen binnē den selven tijt in haer Ambacht/ Ban of bedrijve deser wereit overleden/ en eenige weesen achter hun of naer ghelaten sullen hebben/ mit verclaringhe vande menichte/ de namen ende ouderdomme der weesen/ ende van hun naeste vrunden vande verstorven zijden/ oock vande plaetsen daer zy woonen/ alles voor so vele hun kennelicken is/ ende sy zullen connen vernemen of onderbragen/ op een boete van drie guldens/ te veertich grooten tstuck. Ende dit al ten eynde op de personen vande voorschreven weesen ende hare goeden / als naer behooren sal moghen werden ghelet.

De schouten ten platten lande te verwittigen t'af sterven van persoonen weesen achterlatende.

Alsser voochden over eenige weesen by Testamente zijn ghestelt.

ALs bevonden sal werden dat eenighe Weesen by Testamentaire dispositie oft uyterste wille van Voochden sullen zijn voorsien/so sullẽ Vader of Moeder/of by gebree van hemlieden/ twe Maghen van des overgeledens zijde/ binnen acht weken nae date van't overlijden vanden selven Testateur/in eyghener persone ghehouden zijn/te compareren voor Bailliu ende Wees-mannen/eñ hemluyden t'voorgeroerde Testament of uyterste wille/daer by de voorsz. Voochden zijn gestelt/te vertoghen / ten eynde t'selve tot verseeckertheyt van de voorsz. Weesen / aldaer sal moghen werden te bouck ghestelt ende geregistreert: Daer van indien sy versuymich ende in ghebreke waren/sullen de voorsz. Vader/ Moeder/of naeste Vrunden elck inden haren/ vervallen zijn in een boete van dertich stuvers. Ende by soo verre sy naer de voorschreven tijt om t'voorschreven Testament oft uyterste wille te comen vertoonen/van wegen de voorschreven Bailliu ende Wees-mannen verwitticht zijnde tsy deur de Boden ofte Schout vanden Ambachte daer t'sterk huys ghevallen is/of daer de gebreeckige/ ende elck van hem zijn woonende/of oock deur eenige van de Boden van t'Bailliuschap/noch andere weken in ghebreke bleven/sullen elck verbeuren drie guldens/ ten prijse voorschreven/ende noch derde acht weken in ghebrek blijvende/sullen daer toe bedwongen mogen werden/t'zy by gijselinghe in eenighe eerlicke Herberge/de selve te nommen/of by andere weghen van gereede of dadelicke executie/diemen daer toe gheraedtsaemst sal bevinden.

xij. Tot

xij.

TOt welcker tijt eenighe Ondersaten/ gheseten binnen de mercken/ of bepalinge vã t'Bailliuschap van Rhijnlant/ deser werelt zullen comen te overlijden/ eñ eenige weesen of onbejaerde kinderen tzy Sonen of Dochteren naer te laten/ so sal de Vader of Moeder die te lijve gebleven is/ binnen drie maenden naer den sterfdach vande Vader of Moeder der voorsz. onbejaerde kinderen/ in persone moeten comen voor de Bailliu ende Weesmannen/ ende aldaer hem of haer selven tot de Voochdie presenteren/ so verre hy of sy so ghesinnet zy de selve Voochdie aen te nemen/ ende ghebrake haers/ sullen binnen den selven tijde ghehouden wesen te compareren als voren/ twee naeste Magen vande overlijdens zijde/ so verre daer eenighe zijn/ ende vande selve versoucken ende begeeren Voochden ghestelt ende geordonneert te worden/ daer van indien sy versuymich ende in ghebreke waren/ sullen verbeuren ende mit hun ghehandelt werden/ als inden voorgaenden Articule. Hoemen tot Voochden comen sal als een vã de Ouders doot is.

xiij.

IN dien Vader ende Moeder beyde geraecten te sterven/ ende deser werelt te overlijden/ binnen de drie maenden inde voorgaende keure hier voor geroert/ so sullen in sulcken gevalle de naeste Maghen van elcker zijde ten minsten een in persone moeten voor dẽ voorsz. Bailliu eñ Weesmannen/ binnen acht weken naer den overlijden vande laetste/ ende insgelijcx Voochden begheeren/ op ghelijcke boeten te verbeu- Wie ende wanneer men Voochdẽ sal versoucken, de ouders beyde doode zijnde.

verbeuren ende mit de ghebreeckige gehandelt te werden als voren Articulo elf.

xiiij.

Binnen wat tijt men voochden moet versoucken yemant aen de pest ghestorvẽ sijnde.

WEl-verstaende dat elck eenen om t'voorschreven versouck van Voochden te doen/eenẽ tijt van thien weken lang hebbẽ sal: sonder middelretijt te verbeuren/ so wanneer yemandt van het huysghesin ghestorven sal zijn vande peste/of gelijcke heete ende besmettelicke sieckte.

xv.

Tot voochden te stellen de outste ende naeste van des overledẽs zijde.

WAer dat de voornoemde Voochden in manieren als boven/aen Baillіu ende Wees-mannen voorsz. zullen zijn versocht/zo zullen de zelve Baillіu ende Wees-mannen daer toe stellen ende committeren de langst-levende Vader of Moeder of by ghebreke van hun/twe d'outste ende naeste vander zijde vanden eerst overledẽ/by so verre sy daer toe dienen/ende tot de voochdie ghequalificeert/nut ende bequaem zijn/ende indien sy daer bevonden worden niet te dienen/ofte niet genouch ghequalificeert/ nut of bequaem te zijn/ sullen Baillіu ende Wees-mannen daer toe stellen ende committeren de outste ende naeste daer aen/ende so voorts.

xvj.

Wie voochdẽ zijn sullẽ by gebreke van bequame maghen.

ENde by gebreck van Magen/of dat de selve niet bequaem en werden gevonden/sullen totte voorschreven Voochdie over de Weesen by Baillіu

ende

ende Wees-Mannen gestelt wordē/twie ander bequame Manspersonē/den afgestorven persoon vreemt wesende/naer dat byden voorschreven Baillu eñ Wees-Mannen alvoren behoorlicke kennisse zal zijn genomen op heurlupder souffisanthept/ bequaemhept ende ghetrouwichept.

xvij.

DEs sullen Vader/Moeder/Groot-Vader ofte Groot moeder (indien sy tot der Voochdie vā hun kinderen/ ofte kints kinderen bequaem/ ende daer toe willich zijn) voor allen anderen gepreferert werden/ende voren gaen in der Voochdie over hun kinderen/ ende kints kinderen personen eñ goeden/ende sullen daer inne/ende in't bewindt van dien blijven/de Vader of Groot-Vader tot hun leven ende bequaemhept/oock niet jeghenstaende sylupden comen te herhuwelicken: Maer de Moeder ende Grote-moeder/so lange sy bequaem sullen wesen/ende niet en comen te herhuwelicken / ofte weder te trouwen/ sonder langher/vorder ofte anders. In sulcken verstande altijt/dat de naeste vandē bloede/ of een vreemde als voren/de tweede Voocht sal wesen/ ende dat de Voochdie vā Vader/Moeder/Groot-vader/of Groot-Moeder/sal cesseren ende op-houden so wanneer ende tot welcker tijdt de selve jeghens de Weese daer sy Voocht over staen/ yet te deelen sal hebben/of dat hy of sy tot bewijs vande selve Weese sal moeten voorts varen/in welcken gevalle andere in haer plaetse sullen werden ghesurrogeert/ ter tijdt ende wijlen toe t'gunt sy als voren jeghens de Weesen te doen hadden/ghedaen sal zijn.

Voochdie vā Ouders bequam sijnde ende des begeerende.

Voochden, d'een administrerende, de ander toesiende.

EEn vande voorschreven Voochden sal altijt wesen administrerende voocht/ de welcke den ontfang ende uytgeven sal hebben/ ende daer van rekeninghe sal houden ende voeren/ eñ d'ander toesiende Voocht/alles ten goetduncken ende tot verclaringhe van Bailliu ende Wees-mannen/ ende ghelijck sy t'selve ordonneren ende bevelen sullen.

xix.

Hoe men voorts varen sal, als de gestelde voochden onwillich zijn.

BY so verre yemant die by Bailliu ende Weesmannen over eenige Weese Voocht gestelt ende geordonneert is/ onwillich mocht wesen de selve voochdie ende sulcx dẽ last daer hy diens-volgende toe is ghestelt/aen te vaerden/ende sulcken eenen hem liet voorstaen ende vermeten wilde daer toe goede redene ende wettighe onschulde te hebben/de selve sal binnen een tijt van drie weken naer hem wete gedaen/ende hy verwitticht sal zijn vande Voochdie hem opghelept/ghehouden zijn te compareren voor Bailliu eñ Wees-mannen op haren ordinarisen comparitie dach/omme sijn redene van onschulde aldaer te openen ende die te bewijsen/ten eynde de selve redenen van weygeringe gehoort/daer op by Bailliu eñ Wees-mannen op't spoedichste sal moghen werden ghedisponeert. Ende indien Bailliu ende wees mannen bevonden de gheallegeerde redenen/ goet/ redelick ende ghefondeert te zijn/ sullen de selve toelaten/ ende sulcx andere Voochden inde plaetse vanden onwillighen stellen: Maer indien sy anders bevonden/

te

te weten/ met redelick ofte onghefondeert/in vougen dat Bailliu eñ Wees-mannẽ verstonden eñ verclaerden dat de onwillige Voocht of Voochden/niet jegenstaende de redene by hem voortghebracht/den last vā Voochdie hem opghelept/schuldich ende ghehouden waren aen te nemen eñ te bedienen / ende dat de selve onwillighe hem naer sodanige verclaringe niet en begeerden te gedragen/maer daer van provoceerden eñ appelleerdē/so sullen de voorsz. Bailliu eñ Weesmannen by provisie andere Voochden in haer plaetse kiesen/surrogeren eñ stellen tot heurluyder costē/lasten eñ pericule/by so verre sylupdē eyntelic bevondē worden vande voor geroerde verclaringhe van Bailliu ende Wees-mannen mit ongelijck geprovoceert te hebbē.

xx.

Van gelijckē indien yemant die by eenich testament of uyterste wille Voocht of Executeur ghestelt ende gheordonneert is/den selven last niet en wilde aenvaerden noch aen nemen / overmits sy daer toe niet gheconsenteert of bewillicht en hadden/of om eenighe andere wettighe oorsaecke die sy souden moghen hebben / of vermeynen te hebben/de selve sullen nochtans mede binnen ghelijcke tijt inde voorgaende Keure begrepen ende verclaert / naer sy kennisse gecreghen sullen hebben van het Testament of de uyterste wille daer by sy tot de voochdie of executie genome/ versocht eñ gecommitteert zijn als voren/ te verschijnē voor Bailliu eñ Wees-mannen/eñ aldaer de voorsz. uyterste wille of het Testament te te vertogen/indient moghelicken is/ende sy tselve in handen

Als Testamentaire voochden onwillich zijn.

 hebben/

hebben / indien niet / Bailliu ende Wees-Mannen te verclaren wat vander saken is / ende de selve daer beneffens te openen ende te ontdeckē de redene van hare weygeringhe of onschult / ende sal daer op eyntelick gedaen / gehandelt ende ghedisponeert werden als in de voorgaende Keure. Wel-verstaende nochtans dat d'executeurs niet ghehouden sullen wesen den last van d'executeurschap te aenvaerden / ten ware dat sylupden tselve belooft / of daer inne expresselick gheconsenteert hadden.

xxi.

Borchtochte van de administrerende voochdē.

Alle bewint-hebbende of administrerende bloet Voochden / die by Bailliu ende Wees-mannen sullen zijn ghestelt of ghegheven / zijn gehoudē ende verbonden voor date ende al eer sy t bewint van eenighe goeden aen nemen / of daer inne treden / ten genougen vande voorschreven Bailliu ende Wees-mannen / ende tot verseeckerheydt vande weesen goede vaste ende ghenouchsame borchtochte te stellen / ende sulcx seker te doen de Vierschare ende het Rechts-ghebiedt van t'Bailliuschap van Rhijnlandt onderworpen zijnde.

xxii.

Alle Vooch-den moeten eedt doen, ende wat.

Alle Voochden t'zy Testamentaire of anders / zijn gehouden binnen drie weken naer sy van hare nominatie of verkiesinghe sullen zijn verwitticht / voor t'begin van haer bewindt ende administratie / aen handen vanden voorsz. Bailliu eñ Weesmannen / by eede te verclaren ende te affirmeren / dat sy de personen tot de opsichte vande welcke sy zijn gestelt

sorch-

sorchvuldelic sullen bewaren/de selve met goeder opsicht inde vreese des Heeren sullen doen opvoeden/ter scholen continuelick houden / ofte eenich eerlijck ambacht/neeringe/of hantereinge daer toe sy bequaemst zijn/sullen doen leeren/ende hare goeden ghetrouwelicken gade slaen, regeren ende administreren sullen/

xxiij.

Alle Voochden by Bailliu ende Weesmannen gegeven of gestelt wesende van sobere conditie/ indien sy ter saken van haren arbeyt/ diensten ende moeyten in t'administreren vande voorschreven Voochdie te doen/eenige beloonige begeerden/ sullē daer van tot redelicheyt mogen werdē beloont eñ voldaen/naer t'seggen/ goetduncken eñ verclaringe van Bailliu ende weesMannen / insicht nemende op de moeyten ende diensten die gehadt ofte gedaen sullen wesen: Maer Vader / Moeder / Groot-vader / ofte Groot-moeder/en sullen van haren arbeyt /dienst oft moeyten vander Voochdie/geen belooninghe ghenieten/oock niet eyschen mogen/ende diesniet te min de redelicke costen die sy int administreren/bedienen ende oeffenen vande voorsz. Voochdie sullen hebben ghedaen/in rekeninge moghen brenghen/ alwaer hem de selve ter discretie vande voorsz. Bailliu ende Weesmannen/geleden ende gepasseert sullen werden.

Wat Voochden beloonige mogē eysschē, wat gheen.

xxiiij.

Ende sullen alle Voochden selfs ende in eyghener persoon t'bewindt ende de administratie hebben vande goeden der geenre die hun opsicht

De Voochdē moeten selfs administrerē, uytgeseyt in groote boedelen.

sicht zijn onderworpen : In sulcken verstande noch-
tans/dat in groote verstorven boedelen/tot verclarin-
ghe ende mit believen van Bailliu ende Wees-Man-
nen/tot den ontfange ende de regeringhe van dien/
ghestelt ende ghecommitteert sal mogen werden een
Rent-meester tot redelick loon ende last vanden Wee-
sen/t'welc upt hare goeden sal worden voldaen: Maer
by aldien de selve Rent-meester hem niet behoorlijck
en quame te quijten in sijn administratie/sal t'selve
zijn tot schade ende perikel vande Voochden.

xxv.

De voochdē overlijdende ander in plaetse te stellen,

Tot welcker tijt eenich Voocht deser werelt sal
comen te overlijden/so sal de mede Voocht/tzy
administrerende of andere daer van binnen
een maendt gehouden zijn te adverteren ende verwit-
tighen den Bailliu ende Wees-Mannen/ ende aen de
selve te solliciteren ende benaerstighen/datter in des af
ghestorvens plaetse sekere bequaem ende getrou per-
soon beneffens hem ghestelt ende ghesurrogeert wer-
de/op de verbeurte van twee guldens ten prijse voor-
schreven.

xxvj.

Leveringhe van staet of inventaris by de langst-levende,

Alle Vaders of Moeders/ Stiek-vaders/ of
Stiek moeders zijnde de langst levende/ sullen
den Voochden van hare kinderen/ ten langstē
binnen een tijt van twee maenden naer sy de selfde
Voochdie aen genomen hebben / ende daer van ver-
witticht

witticht sullen zijn/ghehouden wesen over te leveren eenen goeden/deuchdelicken ende behoorlicken staet of Inventaris vande goeden by den af ghestorven naer gelaten: Maer indien by Testament oft uyterste wille vanden overleden expresselick verboden ware staet ofte inventaris van sijn of haer goeden gemaect ofte yemant ghelevert te werden: So sullen nochtans in sulcken ghevalle Bailliu ende gesworen Welboren Mannen van Rhijnlandt/naer voorgaende kennisse van saken/ende omme merckelicke redenen dienende tot voordeel ende profijt vande Weesen/maer anders niet/moghen ordonneren/ dat niet jeghenstaende de selve dispositie ofte verbodt vande overleden/gemaect ende ghelevert sal werden behoorlicke staet of Inventaris van alle des selfs overleden achter gelaten goeden/welcken Inventaris de voorschreven langst-levende ghehouden sal wesen aen handen van Baillíu ende Wees-mannen mit eede te bevestighen : t'welck ghedaen zijnde/sal de selve ter Secretarie van Rhijnlant/gelevert/ende tot verseeckertheyt vande Weesen/ gheregistreert ende te bouck ghestelt worden : Op pene so de voorsz. Vader/Moeder/Stief vader/ of Stief moeder veerthien daghen naer t'verloop vande voorschreven tijt van twee maenden in gebreke bleven: de voornoemde staet of inventaris over te leveren / van te verbeuren ses guldens ten prijse voorseyt / ẽn noch langher in ghebreecke blijvende/sullen daer toe van weghen den voornomden Baillíu ende Wees-mannen by gijselinghe/of sodanighe andere weghen van ghereede ende parate executie als hem goet-duncken sal/bedwonghen moghen werden.

De langst-levende moet inventa is leveren aleer hy comt te herhuwelicken.

DAt Vader / Moeder / Stief-vader / of Stief-moeder / zijnde de langst-levende / ende hebbende de hunne oft hun voor kinderen te bewijsen van haer afgestorven Vaders of Moeders erve / of jegens de selve te schiften / scheyden ende deelen / gehouden sullen wesen behoorlicken Inventaris te leveren / gesterckt by eede alst behoort / voor date ende al eer sy comen te herhuwelicken / al waert oock dat sulcx ghebiel binnen den tijt van twee maenden / int voorgaende Artijckel gementioneert: Op pene van boven de boeten inde voorgaende Keuren verclaert / noch te verbeuren thien gulvens ten prijse voorschreven ende dies niet te min realicken ende metter daet daer toe te werden gheconstringeert.

xxviij.

Alsser uyten staet of inventaris eenigoeden verswegen zijn.

INdien toteeniger tijt mocht werdē bevonden / dat yemant makende staet of Inventaris van eenich sterf-huys / willens eñ wetens eenighe goeden verswegen ofte achter gehouden hadde / so sullen de selve verswegē goeden alleenlickē comē tot profijt van des overgeledens erfgenamen: in voeghen dat hy / die de selve goeden willens ende wetens als vorens upten staet of Inventaris gelaten sal hebben / sijn gedeelte daer aen verliesen / ende quijt zijn sal.

xxix.

De voochdē inventaris te doen makē, daer gheen boelhouder en is.

DAer gheen Vader / Moeder / Stiefvader / noch Stief-moeder inden boedel en is ghebleven / sullen

sullen de Voochden binnen acht weken naer sy zijn ghestelt/ of naer de doot vanden overleden/ doen maken ende ter Secretarie van Rhijnlant moeten overleveren behoorlicken Inventaris of staet van alle de goederen hemluyden betrout/ om die alvoren by den Baillu ende Wees-mannen gheaccepteert zijnde/ daer naer ten Registre te werden ghestelt/op de boete van twee guldens/ ten prijse voorschreven/ ende boven dien tot leveringhe vanden voorschreven staet/ realicken ende metter daet als voren/ bedwonghen te werden.

xxx.

Alsgelijcx oft ghebeurde dat den voorschreven Weesen/in voochdye wesende/eenighe goeden op quamen ofte verstorven/ sullen de Voochden ghehouden wesen alle de selve goeden mede ter voorschreven Secretarie van Rhijnlant over te brenghen/ende den overgheleverden Inventaris daer mede te verhooghen/ inder manieren/ binnen den tijdt/ ende opte verbeurte ende constrainctie als voren.

Alle goeden den Weesen namaels aencomende, mede ter Secretarie te brenghen.

xxxj.

Als den voorschreven staet of Inventaris ter Secretarie van Rhijnlandt ghelevert is / salmen mogen voorts-varen tot Boel-scheydinghe ende deelinghe/ indien die versocht ende begheert wort by meerder-jarighe / portie / paert/ of ghedeelte daer inne hebbende / ende dat mit kennisse ende ten overstaen vande Baillu ende Wees-mannen.

Wanneermē Boel-scheydinge mach versoucken, ende wie.

De goeden te doen pryseren voor de deelinge,

Omme totte voorschreven deelinghe ende boedel-schepdinghe te geraken/sullen alle de goeden vanden Boedel/de selve deelinghe ende boedel-schepdinghe onderworpen zijnde/soo wel roerende als onroerende/ by neutrale personen hem des verstaende/onder eedt diemen de selve gerechtelicken sal af nemen/ ghepryseert moeten worden: twelck gedaen zijnde/indien partien mitten anderen/ nopende den uptcoop/ niet en conden verdraghen (daer toe de Voochden mit advijse van Baillu ende Wees-mannen/ den staet ende Inventaris mitte prijseringhe gesien hebbende/ sullen moghen verstaen) sullen de goeden by cavelinghe ende blinde lotinghe ghescheyden werden.

xxxiij.

Wie deelen wil moet inne brengen,

SO wie naer den overlijden ende afsterven van zijn Vader of Moeder / int sterf-huys vande selve comen/ ende jeghens den langst-levende wil deelen / t'sy mit zijn Broeders ende Susters/ of alleen/ die sal ghehouden wesen alles inne te brengen dat hem upten ghemeenen boedel ten huwelicke sal zijn gegeven/ of de waerde van dien/sulcks het waerdich was ten tijde vande voorschreven gifte/ ofte t'gunt hy anders ghenooten sal hebben/ sulcks als naer rechten bevonden sal werden te behooren.

xxxiiij.

Alle roerende goeden / eenighe Weesen by besterfte of andersins aenghecomen/sullen by de Voochden ter gheleghender tijdt ende plaetse / mit advijse van Bailliu ende Weesmannen / in t'openbaer ende naer behoorlicke ende ghewoonlicke uytroepinghen / vercoft werden aen den meest-biedenden / ende sullen de penninghen daer van voort-comende / werden verstreckt tot betalinghe vande schulden daermede de Weese is belast/ of anders tot coopinghe van goede vaste Landen of Renten.

Hoemẽ roerende goedẽ van Weesen vercopen sal.

xxxv.

Geene Voochden en sullen vermogen de onroerende goeden van eenighe Weesen (daer onder de Renten ende Pachten mits-desen mede werden verstaen ende begrepen) te vercopen / vervreemden/ belasten/ beswaren/ vermanghelen/ in eewighe of erf-pacht uyt te gheven/ of die den Weesen eenichsins quijt/ afhandich / of weerloos te maken: om wat saken tselve oock soude moghen zijn / t'waer om schulden tot last vande Weesen staende / te voldoen/ of dat de selve uyte incompsten van hunne goeden/niet en mochtẽ werden onderhoudẽ/ of andersins om wat saken of gevallen t'selve soude mogen zijn: in welcken gevalle alleenlicken sy t'selve sullen vermogẽ te doen/mit voorgaende kennisse/toelatinge/eñ bewilligen van t'meerendeel van t'Collegie van Bailliu eñ Geswooren Welboren Mannẽ van Rijnlant/collegialiter versaemt eñ vergadert zijnde. Welverstaẽde dat

Der Weesen onroerende goeden niet te moghen vervreemdẽ.

indien de Voochden geraedsaem vinden datmen uyt eenige ander oorsake der Weesen onroerende goeden soude behooren te vercoopen/ dat de selve Voochden t'selve ghehouden sullen wesen te vertoonen aenden Hove van Hollandt/ omme by den selven dien aengaende/ mit kennisse van saken/ ghedisponeert te werden.

xxxvj.

Hoemen der Weesen onroerende goeden verhuyren sal.

DE onroerende goeden/ t'sy Huysen/ Landen/ Thuynen/ of andere diergheliicke/ eenighe Weeskinderen in heel of deel toecomende/ en sullen by gheene Voochden mogen werden verhuyrt dan int openbaer den meest-biedende/ ende ten overstaen van ten minsten de Schout ende een Schepen of twee Schepenen vander Plecke/ ofte andersins ten minsten by advijse ende voor-weten vanden Bailliu ende Wees-mannen/ die mit kennisse van saken de verhuyringhe oock sullen moghen toe-laten: sonder dat de selve int openbaer sal moeten geschieden ofte ghedaen werden/ op pene dat de huyr die anders sal zijn ghemaeckt/ van onwaerden sal zijn/ ende dat sy boven dien ghehouden sullen zijn de schade by de Weesen midts-dien te lijden/ uyt haer eyghen beurse te voldoen/ te weten/ t'gunt de selve landen apparentelick tot verclaringe van t'Collegie van Bailliu ende Ghesworen Wel-booren Mannen meerder souden hebben vermoghen of behooren te gelden.

xxxvij. Soo

xxxvij.

SO wanneer de Voochden eenighe penningen van Weesen onder hem hebben/ sullen sy ghehouden zijn de selve binnen twee Maenden naer den ontfangh van dien / ten langsten / te belegghen mit advijs ende goet duncken van Bailliu ende Wees-mannen/ tot copinghe van goede vaste ende souffisante landen of renten / t'sy sy daer toe vande Vrunden vermaent worden ofte niet. Ende indien sy die langher als twee maenden onder hem hielden/ sullen de Weesen daer van ghehouden zijn interest te gheven naer beloop vanden penningh sesthien / ten ware dat sy-luyden sulcx binnen den voorschreven tijt niet gevouchlicken en souden connen doen: twelc sy-luyden in sulcken ghevalle ghehouden sullen zijn den voorschreven Wees-mannen te kennen te geven/ ende niet te min behoorlicke naerstichept tot beleggh van dien te doen. Ten waer oock sake dat de Bailliu ende Wees-mannen om eenighe merckelicke redenen hem daer toe beweghende / verstonden dat de Voochden de selve penninghen noch eenen tijdt lang sonder belegghen/ onder hun in bewaringhe houden souden moghen.

Binnen wat tijde der Weesen penninghen moeten werden beleyt.

xxxviij.

IN alle renten die ten behouve van Weesen sullen werden gheconstitueert ende beset / sullen de Voochden ghehouden zijn te bedinghen dat de vercooper of besetter vande renten / de selve mitte hooftsomme van dien / sal moeten lossen naer de Weese tot zijn vijfentwintich Jaren/ of ten huwe-

Lossinghe vander Weesen renten tot haer bejaertheyt.

lick sal zijn ghecomen: Twelck indien de Voochden versuymden te bedinghen/ sullen selfs in haer privee name/ inde geroerde lossinghe ghehouden zijn.

xxxix.

Bewaringhe vander Weesen brieven.

Alle de originale brieven van constitutie/ ende andere den Weesen toecomende/ sullen de Voochden leveren ter Secretarie van Rhijnlant in sekere cofferken/ kiste ofte doose behoorlicken ghesloten/ om aldaer als ter plaetse die daer tot coste van t'voorschreven Landt ghemaeckt/ ende behoorlicken verseeckert is/ totter Weesen behouf bewaert te werden.

xl.

Geen Weesbrieven uyt der Secretarie te lichten, dā onder recepisse.

Dat alle originale brieven van constitutie ende andere den Weesen toecomende/ by den Secretaris pertinentlicken gheregistreert sullen werden/ ende dat gheen vande selve brieven upter Secretarie van Rhijnlandt tot bewaringhe vander Weesen brieven gedestineert/sullen werden ghelicht/ dan alsmen die nootelick van doen sal hebben/ ende dat onder behoorlicke recepisse diemen in plaetse van dien leggen laten/ ende de brieven wederom inne gebracht zijnde casseren sal.

xlj.

Dat de Voochden geen recht mogen maken, dan mit oorlof.

Gheene Voochden sullen eenighe questien/ oneenscheden of gheschillen/ beroerende de Weeskinderen of hare goeden/ als eysschers voor recht

recht moghen betrecken/ of instantien beginnen (ten ware in saecken van liquide schulden/ als verschenen renten/ lant-pachten/ ende diergheliicke/ daer niet teghens en valt te segghen) dan by voorgaende goetduncken ende oorlof van Bailliu ende Weesmannen/ op pene vande costen selfs te moeten draghen/ sonder die den Weesen te moghen afcorten/ of tot laste vande selve/ in hun rekeninge te brenghen.

xlij.

By soo verre mocht werden bevonden dat eenighe Weesen / t'sy by haer Ouders/ naeste Vrunden/ of andere/ die mit t'onderhout van de selve sullen zijn belast/ niet so wel ende behoorlick onderhouden/ opgevoedt/ gheleert ende gestuyrt werden alst bevoorwaert waer/ soo sullen de selve by de Voochden elderswaer besteet werden / mit rade ende ter discretie vande Bailliu ende Weesmannen / tot coste ende laste vanden genen die t'onderhoudt van dien aenghenomen hebben / of daer in verbonden zijn / de welcke daer voren dadelicken sullen mogen werden gheexecuteert by alle weghen van gherechte executie.

Weesen onbehoorlick onderhouden.

xliij.

Sullen vorder alle Voochden/ soo wel bewinthebbende als toesiende / mitsgaders alle Curateurs van boedelen/ ooc Executeurs van uyterste wille/ daer inne eenighe Weesen in geheel ofte deel gherechticht zijn / ghehouden wesen so dicwils als sy ontboden zijn voor de Bailliu ende Weesmannen te compare-

Dat Voochden of Curateurs ontboden zijnde, compareren moeten.

compareren / ende van hare handelinghe ende daet/ den voornoemden Weesen aengaende / behoorlick te verantwoorden/ ende rekenschap te gheven / oock de selve op haer begheeren ghenouch te doen / ende in t'vorder hem naer haer-luyder goetduncken ende bevel te ghedraghen : op pene van d'eerste reyse achter-blijvende/ te verbeuren dertich stuyvers/ de tweede reyse drie guldens ten prijse voorschreven/ eñ de derde reyse/ by Bailliu/ ende Gheswooren Welbooren Mannen van Rhijnlandt arbitralicken te werden ghecorrigeert / ende boven dien tot behoorlicke ghehoorsaemheyt mit parate executie als voren ghedwongen te werden.

xliiij.

Hoe de Voochden rekenen sullen.

Alle Testamentaire of ghegheven Voochden/ die bewint hebben van eenigher Weesen goeden/ of oock Rentmeesters die met consent ende believen / als inde voorgaende Keuren zijn ghestelt/ sullen alle jaers binnen den tijt hem van wegen den Bailliu ende Weesmannen voor te stellen / ter voorschreven Secretarie voor de selve / ten by zijn/ overstaen/ eñ mit kennisse vande toesiende Voocht/ rekeninghe ende bewijs doen / ende het reliqua oft overschot ghehouden zijn als boven/ te employeren/ of ter Ordonnantie vanden Bailliu ende Weesmannen/ ten oorbaer vande Weese te verstrecken/ op pene van drie guldens / ten prijse voorschreven/ ende evenwel daer toe by de ghereetste weghen van parate executie/ gheconstringeert ende bedwonghen te werden.

xlv. Alle

xlv.

ALle kinderen t'sy knechtgens of Meyskens/ sullen onder Voochdye blyven tot haren vollen ouderdom van vijfentwintich Jaren/ ende sullen alle contracten/ obligatien ende verbanden by de selve middeler-tijdt tot hun achterdeel gemaeckt/ nul ende crachteloos wesen/ uytghesondert contracten ende obligatien by de selve persoonen/ na dat sy ghehuwelickt sullen zijn / ghemaeckt / ten aensien alleen van hare roerende goeden / ende jaerlicxe renten of andere incomen / daer van sy-luyden in sulcken ghevalle hebben sullen de vrye administratie/ sonder eenighe onroerende goeden of renten voor den voorschreven ouderdomme te moghen vervreemden ofte belasten.

Hoe out de Weesē moeten zijn eer sy uyter voochdye ontslaghen mogen werden.

xlvj.

TOt welcker tijt eenige onbejaerde die Vader en Moeder / of een van beyden noch int leven hebben / by Testamente erfghenamen ghemaeckt zijn/ ende haer-luyder Ouders voorby ghegaen werden / of dat hemluyden alleen de lijf-tocht is ghemaeckt/so sullen de Voochden / Curateurs of Executeurs van testamenten ende uyterste willen/of daer de selve niet en zijn/ de Ouders van sulcken onbejaerde binnen drie weecken naer de doot vanden Testateur/ende dat sy wetenschap van het testament sullen hebben vercreghen / t'selve testament ter Secretarie van Rhijnlandt brenghen / om tot verseeckertheyt van d'onbejaerde aldaer te bouck ghestelt te werden / ten minsten daer van den Bailliu eñ Wees-

Daer d'Ouders voor-by gegaen, ende onbejaerde erf-genamen geinstitueert zijn.

mannen

mannen op haer vergaderinghe goede kennisse doen hebben / ende binnen een maendt daer na de goeden onder pertinenten Inventaris ter voorschreven Secretarie van Rhijnlandt brenghen / omme mede te bouck ghestelt / ende vorder daer mede ghedaen te werden als Bailliu ende Wees-mannen ten oorbaer vande onbejaerde bevinden sullen te behooren / op de boete van drie guldens ten prijse voorschreven / ende daerenboven ghehouden te wesen in alle de schade ende interesten die de onbejaerde daer deur souden mogen comen te lijden.

xlvij.

Van Overjarige Weesen.

VOorts alsoo by daghelicxe experientie bevonden wert / dat oock veel ende verscheyden meerderjarighe personen / niet jeghenstaende heurluyder ouderdom / onbequaem zijn om heurluyder eyghen goederen selver te administreren ofte regeeren / dat mede soodanighe personen na rechten in veel ende verscheyden poincten by minder-jarighe Weesen geleken werden / namentlick / die heurluyder goeden onnuttelick verdoen ende verquisten / ende mitsdien grootelick aen gheleghen is / dat diesaengaende mede ordre gestelt ende goede opsicht ghenomen werde. So hebben Bailliu ende Ghesworen Welboren Mannen voorschreven / int stuck van dien mede gheordonneert ende gestatueert sulcx hier naer volcht.

xlviij. Soo

xlviij.

SOo wanneer yemant boven zijn vijfentwintich jaren ghecomen zijnde / bevonden wert hem qualicken te regeeren/ ende zijn goet onnuttelick te verdoen ende verquisten / soo sal den selven/ t'sy opt rapport van Vrienden ende Maghen/ ofte anders na voorgaende behoorlicke informatie by den voorschreven Baillju ende Gheswozen Welboren Mannen / ghestelt werden in curatele ende voochdye / midts hy al voren daer op ghehoort/ ende tot dien eynde behoorlick gedachvaert sal moeten wesen.

Hoe overjarige Weesen in curatele sullen werdē ghestelt.

xlix.

DE selve voochdye sal openbaerlick ghepubliceert ende vercondicht werden ter plaetse daer soodanighen persoon woonachtich is / goet heeft / ende daghelicx frequenteert/ ten eynde een yegelick gheadverteert ende gewaerschout werde dat hy met sodanighen persoon niet en contraheert/noch hem yet borghen wille / op peyne dat hem dies-aengaende / gheen recht en sal ghedaen werden / noch uyt saecke van dien yet sal moghen eysschen / als wesende sodanighe pretense contracten / obligatien/ schulden ende verbanden/ nul/ negeen/ ende van onwaerden.

Publicatie vande curatele der overjarige Weesen,

L.

Dulle, uytsinnige, ende ghelijcke persoonen.

INsghelijcx sullen mede alle dulle / uytsinnighe ende dierghelijcke persoonen (die heur-luyder sinnen ofte verstant niet en ghebruycken / ende mitsdien niet ghequalificeert en zijn om hare goeden selver te regeeren) ghestelt worden in curatele / so langhe ende ter tijdt toe heur luyder gebreck geduyren sal.

Lj.

Verkiesinghe van Voochdē van overjarighe, &c.

BElanghende voorts de verkiesinghe van Voochden over de regeeringhe vande persoonen ende goeden vande voorschreven overjarighe Weesen. Item aengaende den eedt van sodanighe Voochden / mitsgaders leveringhe van Inventaris / vervreemdinghe van goeden ende diergelijcke / salmen hem dies-aengaende reguleeren nae de voorgaende keuren gemaeckt opt stuck van Voochden van onderjarighe Weesen.

Lij.

Overjarighe Weesen gehuwet zijnde.

ALs een Over-jarighe Weese ghehuwet is / soo sullen twee Voochden ghestelt werden / een van zijn zijde / ende een vande zijde van zijn Huysvrouwe / indien de saecke sulckx vereysschende is.

Liij.

DE Vrouwe en sal niet hebben de Voochdye van haren Man / maer sal wel moghen by Bailliu ende Welboren Mannen opt advijs vande naeste Vrunden ende Maghen/ gheauthoriseert werden tot d'administratie vande vruchten ende innecomen van de ghemeene goeden / als sy daer toe bequaem is.

Vrouwen van over-Iarige Weesen,

Liiij.

NJemant en sal upter voorschreven curatele geraken/ dan mit kennisse van saecken/ende mit expres consent vande voorschreven Bailliu ende Gesworen Welboren Mannen.

Hoe over-Iarige Weesen sullen werdẽ ontslaghen vande curatele.

Lv.

NJettemin Bailliu ende Mannen sullen de voorschreven Weesen naer gheleghentheyt van saken / moghen admitteren ende consenteren de administratie ende ontfangh vande vruchten van heurluyder goeden / indien daer reden toe dient: sonder nochtans dat sy-luyden daer deur upte curatele ghestelt / of daer van ontslaghen sullen werden / sulcks dat sy hare goeden souden moghen alieneren ofte beswaren / ofte eenighe schulden moghen maken/ contrarie ofte in prejuditie vande interdictie ende publicatie te voren ghedaen.

Dat de over-Iarige Weesẽ oock mogen werden toeghelaten.

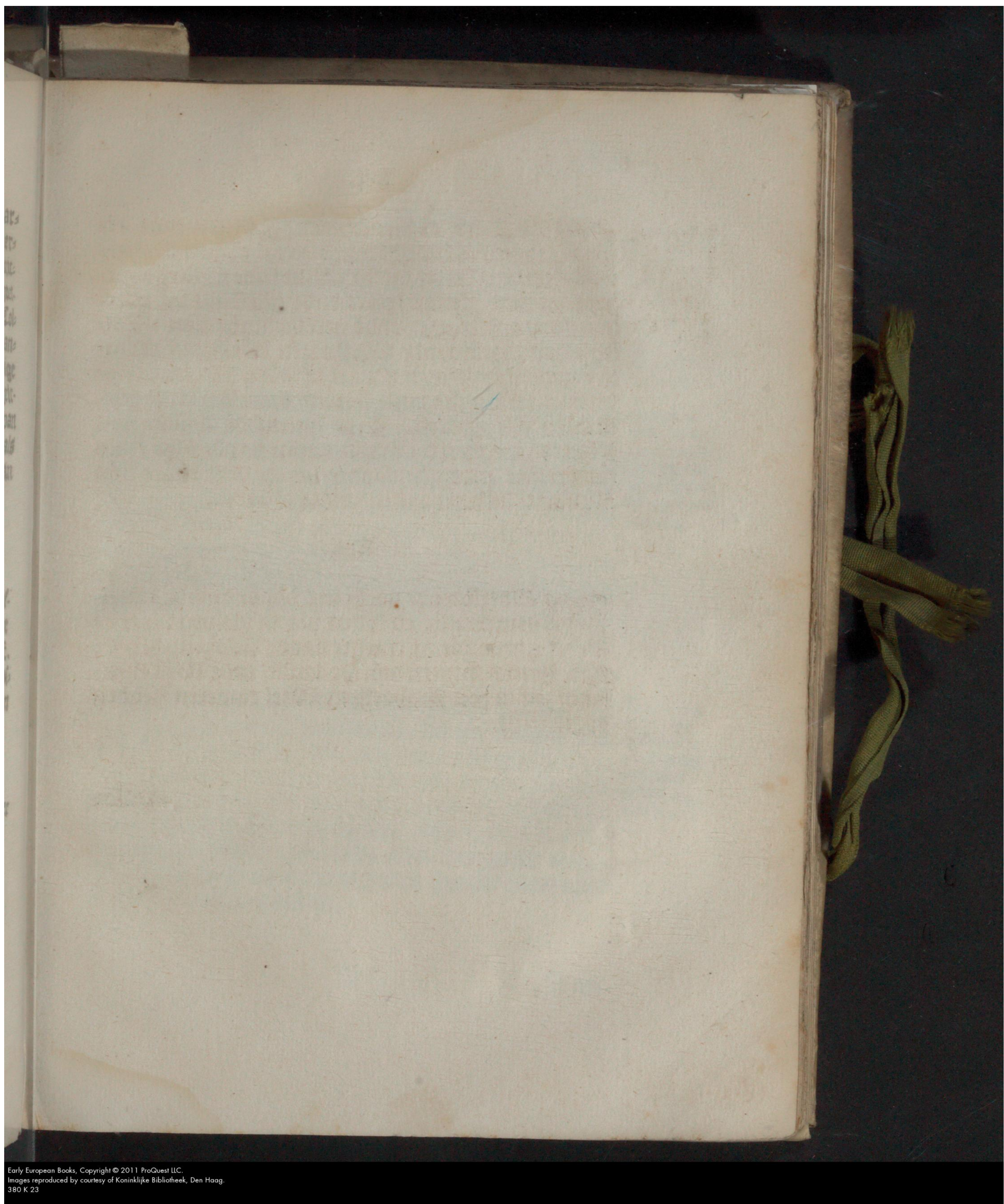
Besluyt, ende hoe alle ongenoemde boeten arbitralic sullen werden ghestraft.

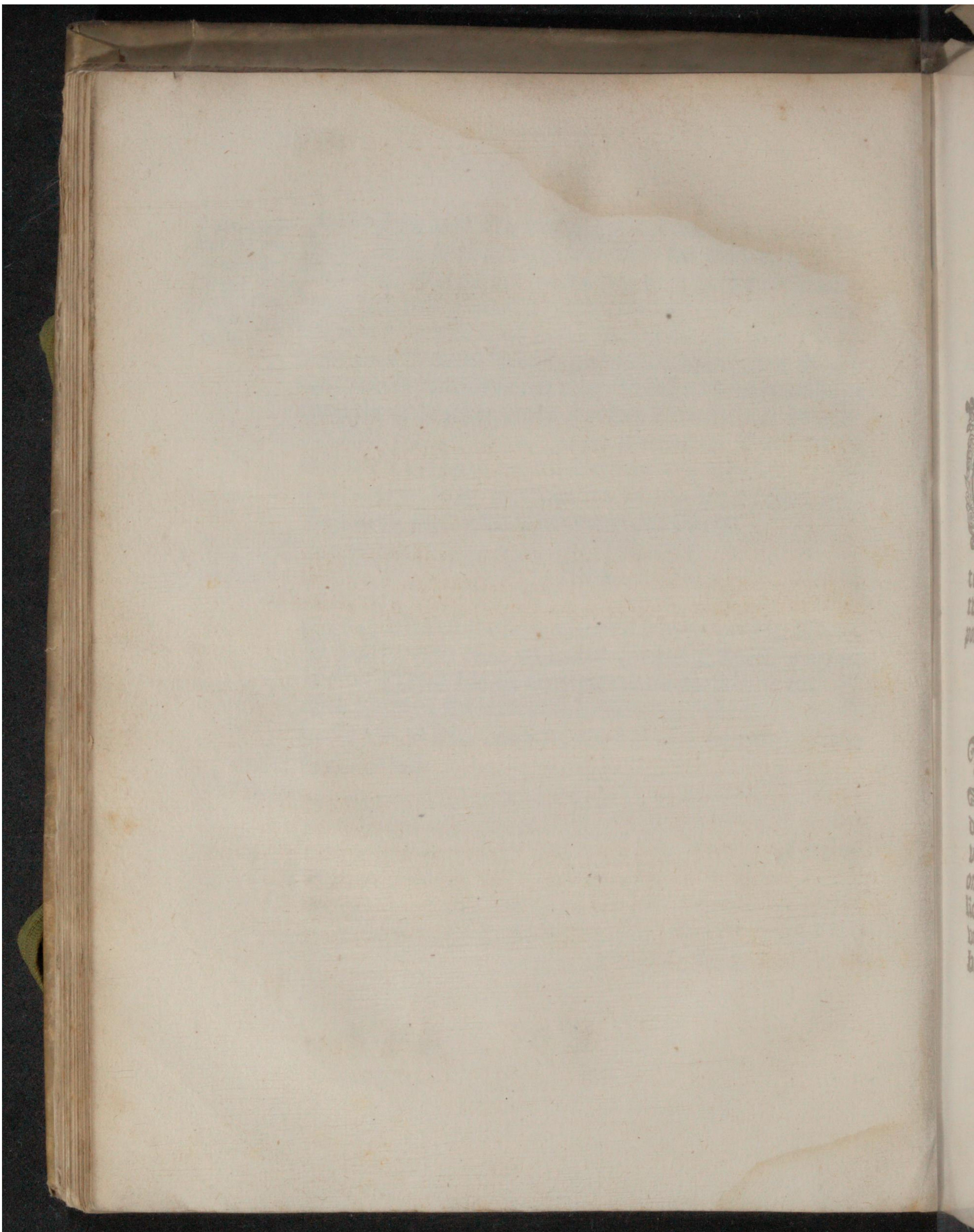
ENde so wie de voorschreven poincten ende articulen/ of eenighe van dien sal comen te overtreden/ sal ter saecke vande selve wederhoorichept werden ghecorrigeert ende ghestraft tot goetduncken/ arbitragie/ ende verclaringhe van t'Collegie van Bailliu ende Gheswozen Welboren Mannen van Rhijnlant/ ten ware in saken daertoe eenige speciale ende ghenomde boeten/ breucken ende geltstraffen zijn ghestelt. Inde welcke de Bailliu van s'Heeren weghen tot inwinninghe vande selve / als naer rechte ende ghewoonte vande Vierschare van Rijnlant/ sal vermoghen voorts te varen.

Lvij.

WElverstaende nochtans dat de voorsz. Weeskeuren niet en sullen plaets grijpen/ over de ghene die in crachte vande Resolutie der E. Mo. Heeren Staten van Hollandt/ ende West-vrieslland/ zelf in hen Ambachten Weescameren hebben opgherecht.

Ander

Ander Keuren.

t'Broot backen in Rhijnlant,

Lviij.

EErst so wie in Rhijnlandt broot backen ofte vercoopen wil/ die sal gehouden wesen te comen by den Bailliu van Rhijnlant ofte zijnen Clerck/ ende laten zijnen Naem/ eñ zijn merck/ daer mede hy t'broot teyckenen zal/ ten registere op schrijven/ in teghenwoordicheyt van twie Welgeboorzen Mannen/ opte boeten van thien ponden.

Opteyckeninge ende Merck vande ghenen die broot backẽ wil. op thien ponden.

Lix.

ITem zo wie in Rhijnlant broodt backen / of broot te coop houden wil / die sal binnen zijn Huys hebben/ also veel loots ofte ghewichts/ dat gheijckt is mitten laetsten ijck vande Bailliu van Rhijnlandt/ als hem van noode is te hebben/ om te weghen Terwen-broodt / Witte-broodt ende Rogghen-broodt / houdende daer toe goede rechtveerdighe Schalen binnen haren huyse / mede opte boeten van thien ponden.

Gheijckt ghewicht, ende rechtvaerdighe Schalen in Huys te hebben. op thien pondẽ.

Lx.

Gewicht van Rogghen-broot van twaelf of ses ponden, op twe pont thien schellinghen over elc broodt.

Item zoo wie in Rhijnlandt Roggen-broodt backen oft vercopen wil/ van xij. ponden ofte zes ponden naer advenant van dien zal t'selve niet minder dan vier loot min mer wel meerder moeten weghen / Op een boete van twie ponden ende thien schellinghen / over elck broodt tot laste vande Backer of vercoper / by wien t'selve bevonden zal werden. Behouden den vercooper zijn regres jeghen de ghenen / die t'broodt ghebacken heeft.

Lxj.

T'merc op t'broot te printen, op twie ponden thien schellingen over elck broot.

Item soo en sal niemant broot in Rhijnlant backen/ t'zy coop-broot ofte huys-broot/ groot ofte cleyn / of hy sal zijn merck of teycken boven op t'broot printen/ ende daer op backen / zo datmen by t'merck kenné ende weten mach/ wie t'broot ghebacken heeft / opte boete alsvoren van twie pont thien schellingen / over elck broot twelc ongemerckt bevonden sal worden.

Lxij.

Gewicht van brooden van acht pondẽ, op twie ponden thien schellinghen väelc broot.

Item men sal backen in Rhijnlant een Roggen-broot / datmen hiet een groot ofte gheheel roggen broot/ wegende acht ponden / ende sal sonder verbeuren moghen wegen twaelf loot meer dan acht ponden/ of vier loot min / min noch meer te weghen opte boeten alsvoren van twie ponden thien schellingen.

Lxiij. Item

Lxiij.

Item voorts salmen backen een half of cleyn Roggen-broot van vier ponden / t'sal mogen acht loot meer of twie loot min wegen / sonder verbeuren/hoger noch lager opte boete voorsz.

Gewicht van een half of cleyn Roggenbroot, op twie ponden thien schellingen van elc broot.

Lxiiij.

Item wie binnen Rhijnlant eenich Roggen-broot backen wil/die zal eerst ende alvoren aen handen vande Bailliu van Rhijnlant / In presentie van twie welgeboozen Mannen by zijn eede verclaren/dat hy in tzelve broot ofte deech geen semel Noch carnel/Noch cort meel doen / Noch doen doen/ Noch mengen en zal / opte boete van thien ponden ende correctie / ende tzelve broot sal moghen weghen twaelf loot boven / ende vier loot onder / meer noch min opte boeten alsvoren van twie ponden thien schellinghen.

Verclaringe vande Backers van geē Semel Carnel noch Cort meel in t'deech te doen, noch doen doen, op thien pondē, ende Correctie, ende t'ghewicht van dien op twee pont thien schellingen.

Lxv.

Item zo wie gebuylt Roggen-broot op de coop backt/dat sal wegen/te weté / een lang of groot broot vier ponden acht loot boven/of vier loot beneden/hoger noch lager/opte boete als boven / van twie ponden thien schellingen.

Gebuylt-Rogghen-broot.

Lxvi.

Vunstick broot verboden, te vercopen ofte te coop te leggben.

ITem vunstich broot is verboden te vercopen/ ofte te coop te leggen opte verbeurtenisse van twie ponden thien schellingen/ over elck broot twelck in contrarie van desen bevonden worden zal vercoft ofte te cope geleyt te zijn.

Lxvij.

Taruwen broot ende t'ghewicht van dien.

ITem zo en salmen in Rhijnlant gheen terwen broot backen/ dan een groot paertgen terwen broots van ses ponden/ twaelff loot swaerder ofte vier loot lichter/ zwaerder noch lichter opte boeten als voren/ van twie ponden thien schellingen.

Lxviij.

Cleyn taruwen broot.

ITem men sal backen een cleyn paertgen terwen broots/ weghende drie pont acht loot boven/ of vier loot beneden/ hoger noch lager opte boeten als boven.

Lxix.

Broot van anderhalff pont ende t'gewicht.

ITem men sal backen tarwen-broot wegende anderhalff pont/ acht loot boven/ of vier loot beneden/ hogher noch lagher opte boeten als boven.

Lxx. Item

Lxx.

Item een wittebroot geheten een witte-bol/sal wegen soo zwaer als een cleyn taruwen broot/ opte boete voorsz. twee bollen so zwaer als een cleyn paertgen taruwen broots / mede opte boeten voorschreven. Witte broot

Lxxj.

Item alle witte-broot/datmẽ voor witte-broot vercopen wil/ dat sal weghen veerthien loot of lichter / des en salmen gheen cleynder witte-broot backen / dan van een penning ende een duyt/ ende dat sal zijn ghewichte hebben / naer advenant vande witte-bollen/ ende dit alles mit Rhijnlants gewicht van outs / ende tot noch toe geuseert ende ghebruyckt/opte boete voorsz. t'Ghewicht van witte-broot.

Lxxij.

Des en sal t'stuck van d'onderghewichte van eenich broot niet mogen genomen werden/ op de cant-brooden/ (dat es die tegens de canten vande oven ghestaen hebben) mer alleen op t'verder broot dat aen allen zijden beschoten es geweest / ende jegens ander broot gestaen heeft. Cant-broot t'onderwicht niet subject.

Lxxiij.

Ende sullen de broot-vercopers/tot Voorburch ende aenden Leytschendam/Delfs-broot/opte gewichte alst aldaer gebacken / ofte tot Delft Broot-vercopers tot Voorburch ende aende

Leytschendam, Delfs broot te mogen vercopẽ,

ghehaelt wert mogen vercopen/ mits daer op stellende een teycken van een wit ende zwart laygen / ende gheen ander broot daer benessens vercoypende / opte boete over elck broot insgheliicx van twee ponden thien schellinghen.

Desola-

Desolate Boedelen.

Lxxiiij.

Dat alle laghe Officiers elck inden zijnen behoorlick regard nemen sullen opte versterfenisse/ onder haer bedrijf vervallende/ ende of de kinderen ende Erff-ghenamen/ de Erffenissen begeeren aen te vaerden ofte niet / om twelck te weten/ sullen sy de Gherechte Erff-ghenamen / indien sy te becommen zijn/ tot costen vande boedel/ binnen drie daghen / naer den overlijden doen insinueren vande aflijvichept/ omme naer den Boedel ende achter-ghelaten goeden/ te comen upt zien: Ende indien de voorschreven Erffghenamen t'selve versuymden/ of dat sy oock niet en waren te becomen / sullen de voorschreven laghe Officiers binnen een Maendt naer den overlijden inden Dorpe daer t'sterff huys is ghevallen inder kercken ofte inder Vierschare Publicatie doen doen/ daer by adverterende/ dat den ghene die hem sal pretenderen eenich recht van erffenisse/ tot sodanighen vervallen boedel ende nagelaten goeden / te competeren gehouden sullen wesen hen erffenisse binnen een Maent daer naer ten lancxsten te comen aenvaerden/ op pene dat tot d'opsichte/ ende regeeringhe vanden boedel by Bailliu ende Mannen/ een Curateur ghestelt zal worden / aenpleckende de Publicatie / t'sy voor de kercke ofte voor t'Huys vanden Officier ofte voor eenighe Herberghe daer t'recht ghehouden wort / Ende sal even-wel de voorschreven laghe Officier/ van t'begin:

Laghe Officiers goet regart te nemen op de versterffenissen onder haer bedrijff vallende, mitten ghevolge.

gin vande sterk-dach af/ behoorlick opsicht opt sterk-huys nemen/ ende de roerende goeden / als koeyen/ beesten/ ende Paerden/ mit behoorlicke kennisse / int by wesen van ten minsten twie Buyr-luyden / onder Inventaris / in zijne bewaernisse te nemen / om daer van in tijden ende wijlen/ t'sy jeghens den Erfgenamen/ ofte den schult-eyscheren te moghen verantwoorden.

Lxxv.

Stellé vande Curateurs, als d'erffenisse binnen een Maent niet en worde gheaenvaert.

ENde indien d'Erff-ghenamen binnen een Maent daer aen d'erffenisse niet en comē aenvaerden / sullen de voorschreven laghe Officiers daer van den Bailliu ende Ghesworen Welgheboren Mannen behoorlicken verwittighen/ ende aende selve overleveren nominatie van drie personen/ omtrent de plaetse daer t'sterk-huys ghevallen is woonachtich / ende bequaem zijnde / omme de Curatele vande voorsz Boedel aen te vaerden / ten eynde de voornoemde Bailliu/ ende Mannen dien-volgende tot bewaernisse ende goede regieringe vanden selven boedel/ ten behouve vande ghene / des best gerechticht wesende/ een goet ende ghetrou Curateur uyte drie ghenomineerde ofte oock andere / die sy daer toe bevinden zullen bequaem te wesen/ sullen moghen verkiesen / stellen ende committeren/ daer toe sy den selven oock sullen verleenen behoorlicke acte.

Lxxvj. De

Lxxvj.

DE voorschreven Curateur alzo ghestelt zijnde ende zijnen eedt der ghetrouwicheyt gedaen/ ende souffisante cautie voor t'doen van zijne reeckeninghe/ ende t'voldoen van t'reliqua vandien ghestelt hebbende/ twelck hy inder Vierschare zal doen/ sal ter presentie vande Schoudt vande plecke metten Secretaris ende twie Buyren/ oft van Notaris ende ghetuyghen/ van alle de roerende ende onroerende goeden/ actien ende crediten/ in ende uytschulden/ vande achter-gelaten ende onbeheerden boedel een deuchdelicken Inventaris maecken/ voor soo veel eenichsins tot zijn kennisse staende is/ ende de selve behoorlicken doen onderteyckenen/ende de goeden schulden ende lasten naderhant hem openbarende/ ende ter kennisse comende daer op verhoghen. T'maken vā Inventarijs.

Lxxvij.

TWelck ghedaen wesende/ sal alle de roerende goeden Huys-raet/ Imboedel/ Clederen/ende Beesten int openbaer / ten by wesen vanden Officier/ ende Secretaris vander Plecke/ om gheréede penningen/ofte op dach/ ter discretie vanden Officier/ naer voorgaende Publicatie ende Kerckgheboden vercopen/ ende de penninghen van dien inne manen/ ende ontfanghen/ behouden in alles de gherechticheyt/van den Officier vande plecke naer de ghewoonte van Rhijnlandt. Vercopinge vande roerē de goederen.

Verhuyringe vande onroerende goederen.

ENde nopende de onroerende goeden / Huysen gronden / ende Landen / sal de selve voor t'eerste int openbaer verhuyren / ten minsten by kennisse ende ten overstaen vanden Officier vande Plecke / of van twee ghe-eede Welgheboren Mannen.

Lxx x.

Vercopinghe van onroerẽde goeden.

ENde sal middelretijdt hem beraden mit den schult-eysscheren / of eenighe vandien / of hen oorbaer sal duncken / voorts te varen tot vercopinghe vande selve landen / ende onroerende goeden / t'welck even wel niet en soude moghen gheschieden / dan naer voorgaende consent vande Bailliu ende Mannen / de welcke ten eynde t'zelve sonder fraude sal moghen gheschieden eenighe upten haren sullen committeren / omme de selve vercopinghen / die int openbaer naer voorgaende kerck-gheboden ende publicatien sullen moeten ghedaen werden / te assisteren.

Lxxx.

Preferentie, t'lichten van de penningẽ ende t'stellen vande cautie van dien,

ENde sullen de penningen vande voorschreven desolate boedelen comende / by vonnisse vande Bailliu ende Mannen aengheschat ende toeghewesen worden / den ghenen die daer toe best gherechticht sullen wesen: volghende de gewoonte vande Vierschare van Rhijnlandt / waer naer de Curateur elck inden zijnen de betalinghe sal doen / mits by elck

elck eenen passerende behoorlicke quitantie / ende stellende/ aengaende sulcke penninghen / als sy ontfaughen/ souffisante cautie de Vierschare van Rijnlant subject zijnde omme de selve te restitueren/ indien namaels yemant bevonden mochte werden beter daer toe gherechticht te wesen.

Lxxxj.

Omme waer toe te commen binnen der stede van Leyden als Hooft-stad van Rhijnlant/ op de Marc-dach oock inde Vierschare/ voort inden Dorpe daer t'sterf-huys is ghevallen/ ende inde twee naeste omlegghende Dorpen / behoorlicke publicatien/ ghedaen sullen worden: Ten eynde alle de ghene/ die yet aen sulcken boedel ten achteren zijn/ ghehouden sullen wesen haer actien te comen bekent maecken / voor den Secretarys van Rhijnlandt binnen seeckeren tijdt hem te prefigeren op versteecken.

Publicatien ten fijne van de aenteyckeninge van de actien ende gherechticheyden.

Beroerende de Keurvvonden ende de Chirurgijns.

Lxxxij.

Item dat so wie gewont wort / uyt den Ambachte daer hy ghewont is, niet en sal mogen gaen / sonder eerst ende alvoren zijn wonde ofte wonden te doen ijcken / in presentie vande Schout ofte zijn Bode / of twie welghebozen Mannen / ofte buyren / ende daer van maecken / ofte doen maecken drie ijcken / omme de eene te laten onder de welgeboren Mannen / ofte Buyren / de tweede selver te behouden / ende de derde ghelevert te worden onder den Schout vanden Dorpe / daer de wonde gevallen is / omme voorts gelevert te werden de Baillius Bode / Ende so wie gewont wert / ende sulcx niet en doet / sal verbeuren thien pont. Ycken vande wonden.

Lxxxiij.

Van elcke keurwonde sal den handadighen verbeuren teghen den Bailliu thien pont / in voughen dat den selven verscheyden keurwonden infligerende / van yder der selver thien pont sal moeten betalen. Elcke Keurwonde is thien pont.

Lxxxiiij.

Ontledinghe of merckelicke mishandelinge, is thien pont ende arbitrale correctie.

ENde deſt genen die yemant mit bijten of andere quade manieren van doen ontleet/of anders merckelick mishandelt / ende gedefozmeert ſal hebben/ſal verbeuren thien pont/ende boven dien arbitralic gecozrigeert wozden / na gelegentheyt vande ſaecken.

Lxxxv.

Verbinden der Chirurgijns t'nemē vande ijc, ende den eed vande ſelve Chirurgijns, t'vernieuwē van dien ende den ghevolge.

DAt geen Chirurgijns ofte Meeſters hen vervozderen en ſullen eenige gewonde perſonen in Rhijnlant te verbinden / ofte vermaecken/ ten zy hy eerſt ende alvozen den ijck vande wonden ofte wonde genomē heeft/ in pzeſentie vande Schout ofte Bode vanden Dozpe ofte twie welgheboozen Mannen/ofte Buyrē/ omme den ijck aen de Bailliu zijnen Subſtituyt ofte geſwozen Bode gelevert/ende t'recht vande Graeffelickheyt daer inne bewaert te werden/als naer behozen. Ende ſo wat Chirurgijns ofte Meeſters in Rhijnlant / ſullen willen wercken ofte Meeſteren/ ſullen ghehouden weſen den behoozlicken eed hier toe te doen in handen vanden Bailliu ofte zijnen Subſtituyt / ter pzeſentie van twie Mannen. Ende wie bevonden wozt contrarie deſen te doen/ſal verbeuren telcken reyſe thien pont / mit verboth van in Rhijnlant niet te mogē verbinden binnē den tijt van een Jaer op meerder pene. Ende ſullen de ſelve Chirurgijns hen eed Jaerlicx ghehouden zijn te vernieuwen onvermaent / naer dat de Mannen

sien op nieus sullen wesen geeligeert. Des sullen sy-luyden alle hare patienten / om haer arbeyts-loon ter eerster Instantie voor des Baillius Vierschare moghen doen roupen / ende met de eerste ende eene clachte recht vercrijghen / soo verre als pertije sulcx verdaecht wort.

Vertich-

Vertichtinghen t'Salarijs vande Schouten, Schepenen ende Secretaris mitten gevolge.

Lxxxvj.

Item dat alle de gene die eenige boedelen ten platten Lande van Rhijnlant / aengecomen/ ende op gestorven zijn / off voorts sullen aencomen of opsterven / daer van alsnoch geen wettige off behoorlicke vertichtinge ofte boedelscheydinge en is geschiet / t'selve gehouden sullen wesen te doen binnen den tijt van een Jaer/naer dat den boedel sal zijn verstorven / telcken op een boete ofte verbeurte over elcke persoon / die hier van in ghebreecke sal zijn van thien ponden tot xl. grooten t'pont / daer van de lage Officier/ onder wien sulcke verbeurte sal zijn gevallen/genieten sal twie gelijcke ponden ende twe schellingen/ende de rest de Bailliu. Verclarende alle boedel-scheydinghen ende vertichtinghen anders dan voorsz. is geschiet / ofte te geschieden voor nul / crachteloos/ ende van onwaerden / wel verstaende indien yemant ongelegen ware binnen den voorghestelden tijt de voorsz. boedel-scheydinghe ofte vertichtinge te doen/ sullen de selve alvoren den voorgestelden tijt sal zijn omme gecomen / gehouden wesen te verschijnen voor den Officier vande plecke / ter plaetse daer t'sterff-huys sal zijn ghevallen / ende aldaer te bekennen wat Landen ende onroerende goeden/sy alsnoch int gemeen zijn behoudende / met oprechte verclarin-

ghe vande plaetse / grote ende belenden van dien/ ende aen hem vertreck van tijt te versoucken/die hem t'selve/alles ten overstaen van twie gebuyren/ Schepenen ofte Ges worens naer gewoonte vande plecke/ mitsgaders vande Secretaris aldaer/ voor gelijcken tijt als boven / voor alle vertreck sal mogen vergunnen ende toelaten. Belastende den selven daer van acte te maecken / ende t'selve in hare Protocollen / te laten stellen ende inne-schrijven / op gelijcke boeten. Ende alsoo de goeden vande voorsz. boedelen dicwijlen in verscheyden Heerlicheyden / Ambachten/ ende Bedrijven zijn gheleghen. Daermen nochtans den Scheyt ofte vertichtbrief maer in een ambacht / te weten aldaer den boedel is vervallen/ gewoonlic is te verlijden / so sullen de voorsz. scheyt ofte verticht brieven / oock moeten werden verthoont den anderen Officiers/ ende Schouten daer onder eenige Landen sullen zijn gelegen/ten eynde de selve by hem/voor soo veel de Landen onder haer bedrijf leggende aengaet/ wien de selve zijn aenbedeelt/met wat last / ende vorder noch anders niet / in hen Protocol sullen mogen ende moeten werden opgeteyckent/ alles op pene voorsz. Ende op dat de goede Luyden niet en werden beschat / sullen de voorsz. Officiers/ten platten Lande voor haer recht van verlij ende seghel in alle vertichtingen ofte boedel-scheydingen mogen af eysschen ende nemen / twie ponden ten prijse voorseyt/ daer voren zy gehouden zijn twe zegelen te steecken/ te weten aen elcke zijde eene. Welverstaende/ indien vande selve vertichtinghen / ende scheydingen / meer dan twie zegelen werden begeert / sullen van elcke zegel daerenboven eysschen ende ontfangen mogen ses stuyvers / sonder nochtans hier inne te verstaen indien

dien de kinderen naderhant weder van een sullen begeren te scheyden/t'welck indient gebeurde / sal sulcx gehouden worden voor een nieuwe scheydinge / ende ghehouden wesen te betalen/ gelijck recht als boven. Des sullen de Officiers insicht nemen/op arme ende onvermogende boedelen/ ende met de selve / nopende haer voorsz. recht/so civilicken ende gracelicken handelen / als sy in redenen sullen bevinden te behoren. Ende dit al onvermindert der voorsz. Officieren vorder gerechticheyt/indien zy/om tot de voorsz. vertichtingen/ofte scheydingen te geraecken / eenige extraordinariis diensten / of vacatien hadden ghedaen/ omme daer van by de ghene / die hem sullen hebben versocht / te werden betaelt soot' behoren sal. Dat voorts de twie Schepenen / Gesworens of Gebuyren/over sulcke vertichtinge / ende schept-brieven gestaen hebbende / elcx hebben sullen vier stuvers / ende dat den Secretariis van zijn besoinge indien hy dies aengaende/met partijen diet aenging/ met ghemoede niet en const verdragen/sal werden gheloont tot verclaringe vande Schout/mitsgaders vande Schepens of gebuyren / die over t'verlij sullen hebben gestaen/ insicht nemende opte grote ofte cleynte vande brief ende de moeyten ende diensten by hem daer inne gedaen / behalven in allen gheballen/ zijn recht vande schept of verticht-brief te bouck te stellen/ of te protocolleren / volgende t'Placaet vande Co. Ma. uytgegeven/opten negenden Meye xvC ende t'sestich. Eñ in alle uytstellinghen van tijden / of dat de principael vertichtinghe/ of boedel-scheydinghe voor een ander Officier waer geschiet/sullen de voorsz Officier/ eñ Schepenen ofte buyren ghenieten half recht/ ende de Secretarijs voor zijn protocolleringe achtervolgende t'voorsz. Placaet.

KEVREN
Opten Yck van Maten ende Ghevvichten ende t'recht van dien.

Lxxxvij.

DEn eynde de goede-luyden in hare Mate niet en sullen werden vercort / noch verminderdt / noch dat hen gheen meerder recht dan van outs en werde afgenomen / sullen alle natte ende droghe maten van Rhijnlant / sy zijn dan Hout / Tinne / of Loot / daermen zaet / koren / meel / wijn / bier / olie / zout / azijn ofte yet anders / hoemen t'selve soude moghen noemen / mede in ofte uyt meet: Oock Aerde Cruycken / naer de Rhijnlantsche mate / mitte mate der stadt Leyden / als de Hooft-stadt van Rhijnlant ghelijck zijnde / ende over een comende / sullen moeten zijn ghejuyst / verghelijckt ende gheijckt / te weten de houte maten mette brandt / ende de tinne ende loden Maten / mittet op gheslaghen merck-yser vanden ijck. Iuyften ende ijcken van Maten, Cruycken, ende ghewichten,

Lxxxviij.

DAt van ghelijcken alle ghewichten zijnde van Loot / Tinne / Coper ofte Yser / daer mede in grote ende cleyne waghen / balanchen / schalen / of ongsels ghewogen wort / mede naer der voorsz Iuyften ende ijcken van Loot, tinne, Coper, ysere ofte Metale ghewichten,

Stad Leyden ghewichte sullen moeten zijn ghejuyst/ ende (voor soo veel de loode of tinne ghewichten aengaet) gheijckt/ ende beroerende de yfere ofte metale ghewichten/ daer op men den ijck niet bequamelick en mach slaen / dat de selve by den Secretaris s'lants van Rhijnlandt/ die hem op alle ijcken teghenwoordich sal vinden opghetepckent/ ende int bouck vanden Yck ghéschreven sullen worden / ende by wien men nader-handt meerder yseren ofte coperen/ ghewichten bevint/dan by den Secretaris syn opgeteyckent/de selve sullen verbeuren de boeten hier naer generalick verclaert.

Lxxxix.

Dat de Bailliu, twemael om de vijff Iaren ycken mach, ende daer of eenen yeghelicken by Kerc-geboden, of affixie van Billetten, gehouden es te adverteren.

DAt de Bailliu sal moghen Ycken om de vijff Jaren twe-mael / ende sal de voorsz Bailliu ten minsten veerthien daghen voor den Yck/ alomme over t'platte landt van Rhijnlandt Kerckgheboden doen gheven/ of affixie van Billetten doen doen/ ende eenen yeghelicken daer by verwittighen ende te kennen gheven den dach ende plaetse vanden Yck/ oock wat dorpen op elcke plaetse sullen comen.

xc.

Een nieut achtendeel vier stuvers.

DE Bailliu sal voor zijn recht vanden Yck moghen eyssschen als naer ouder ghewoonte/ te weten van een nieut achten-deel vier stuyvers.

xci. Van

xcj.

VAn een nieuwe Boter-cop een stuyver. Nieuwe Boter-cop een stuver.

xcij.

VAn alle nieuwe Pints-maten / ende andere houte / ende tinne Maten / groot / ende cleyn / t'stuck een stuyver. Pints-maten ende andere Maten een stuver.

xciij.

VAn alle nieuwe Loden ende ghewichten van t'pont opwaerts / op elck pont een oort stuyvers. Loden ende gewichten, t'pont opwaertsop elc pont een oort stuvers.

xciiij.

VAn alle nieuwe cleyne Loden ende gewichten beneden t'pondt op elck stuck een oordt stuvers. Nieuwe cleyne Loden ende ghewichten benedē t'pont, t'stuc een oort stuvers.

xcv.

VAn alle nieuwe flesschen / tap-kannnen ende Aerde Cruycken / een halve stuver. Nieuwe flesschen, Kannen, ende aerde Cruycken, een halve stuver.

xcvj. Wel-

xcvj.

Dat dē voorgaenden ijck heeft half gelt.

WElverstaende datmen van alle t'geen dat den voorgaenden Yck vande zelve Bailliu heeft/ in alles maer halff gelt gehouden en is te betalen.

xcvij.

Eersten ijc in alles doubelt gelt.

DE Bailliu inder tijdt/staende zijn eersten Yck/ twelck hy int eerste Jaer/ dat hy aent Officie comt mach doen/ comt in alles dubbelt recht.

xcviij.

Twede Kercgeboden ofte affixie vā billetten.

DAt de Bailliu/naer dat hy de dagen van zijnē Yck ten platten lande sal hebben waer-ghenomen/ten eynde niemant en sy behaelt/ anderde/ of tweede kerck-gheboden/ ofte affixie van billetten alomme gehouden zal zijn te doen/ daer by een yegelic verwitticht sy/dat so wie alsnoch/ zijne natte/ of droghe Maten / ende ghewichten niet en hebben doen Juysten/ende Ycken/ de selve binnē een Maent daer aen comen ten huyse vanden Bailliu binnē Leyden/ ende versoucken den Yck die de Bailliu gehouden wort te gherijven: Nemende daer van dubbelt recht/ behalven van flesschen ende tap-kannen/ daer van niet meer dan enckel recht sal worden betaelt/ Ende wat droghe of natte maten/ of gewichten/naer t'verloop vande voorschreven. Maent in yemants huys werden bevonden/ ongejuyst/ ende ongheijckt/ sal staen tot boete als hier naer.

xcix. Dat

xcix.

DAt oock yegelijck die twie Koepen ofte daer boven heeft/ ghehouden sal zijn een gheijckte boter-cop gheijckt metten lesten brandt ende Ycke van Rhijnlant binnen zijnen huyse te hebben/ op boete als hier naer.

Die twie Koeyen heeft, moet een gheijckte Boter-cop in zijn huys hebben.

C.

VAn ghelijcken dat alle de ghenen hen generende met melck te vercopen / een gheijckte maet ofte cop in haer huys zullen hebben/ende en sal niet anders dan sodanighen gheijckten cop/ of Mate tot het coppen vande Boter/ ende het meten vande Melck/ moghen ghebruyckt worden / elck poinct van desen op boete/ so dicwils als yemande by twe Boden van Rhijnlandt bevonden wort ter contrarie ghedaen te hebben.

Die melc vercoopt moet een gelijcte Maet, of cop in zijn Huys hebben, ende daer mede Boter coppē, ende Melc meten.

Cj.

ALle welcke voorsz boeten zullen wesen twe pondt thien schellinghen van veertich grooten: Over elcke flesch/ kan/ Cruyck / Maet/ Cop/ ofte ghewicht/twelck in voughen voorsept/bevonden sal worden niet gheijckt te wesen.

Boete op elcke Flesch, Kan, Cruyc, Maet, Cop, oft gewicht, van twe pont thien schellingen.

t'School-houden ten platten Lande.

Cij.

ITem dat gheen School-meesteren / ten platten Lande en zullen werden toeghelaten / dan met voorgaende kennisse van Bailliu ende mannen / ende by advijs vande Ambachts-heeren / elc inden synen / Ghebiedende sulcx wel uytdruckelick / dat niemant binnen den mercken van Rhijnlant geseten / hem en vervordere School te houden / ten zy hy op nieus / by Bailliu ende Gheswooren Mannen / met advijse alsvooren toeghelaten sy / ende opte onderrechtinghe / hem voor te houden / eedt gedaen sal hebben: Ten welcken eynde zy middelertijt aen Bailliu ende ghezwooren Mannen / versouck sullen comen doen / op een boete voor d'eerste reyse van thien ponden / de twede reyse van twintich ponden / ende de derde reyse van bannissement.

KEVREN

Op t'leggen van t'Hoy datmen by de Koe-hoys vercoopt.

Ciij.

NIemant en sal ten platten Lande van Rhijnlant/ eenich hoy by de Koe-hoys mogen vercopen/noch elders ter marckt brengen/ ten sy saecke dat t'selve hoy / by eenen gesworen legger / die daer toe in elck Dorp by den Schout ende Regierders aldaer sal werden geeedt ende gestelt / sal zijn gelept/opte verbeurte van thien ponden van xl grooten t'stuck: Behoudelicken nochtans/ dat eenen yegelicken/sonder verbeuren zijn hoy/by den hoop / sulcx hy t'selve geladen sal hebben/sal mogen vercopen/ so ooc t'voorsz. hoy/sonder verbeuren als voren / by een ander sal mogen werden gelept / als den coper ende vercoper beyde daer in te vreden zijn.

KEVRE
Ende verbot van Vasten-avont-ſpelen.

Ciiij.

NIemant wie hy zy / en ſal hem mogen onderwinden / Swanen / Ganſen / Hanen / Conijnen / Palingen / Haringen / of andere gedierten / gene uytgheſondert te voet / of te paert / te water of te Lande / te rijden / te ſteecken / te trecken / te ſlaen / ofte anderſins te ontleden / noch oock eenighe andere vaſten-avonts-ſpelen voorts te brengen / cleyn nochte groot. Gelijck ooc by den Herbergiers / ofte andere eghene hulpe ofte byſtant daer inne gedaen ſal werden / in eenigher manieren / op pene dat de ghene die ſulcx deden ofte voortbrachten / elcx hooft voor hooft verbeuren ſullen / een boete van thien ponden / van xl grooten vlaems t'pont / ende dat d'Ouders ofte Voochden vande kinderen ende onbejaerden. Jngevalle van overtredinghe van deſen / voor de ſelve kinderen ende onbejaerden ſullen inneſtaen / ende de voorſz. boeten moeten opbrenghen / ende daer vooren executabel zijn.

KEV-

KEVREN
Ende Ordonnantie opt houden vande Stieren, t'schutten van dien ende den gevolge.

Cv.

NIemant en sal ten platten Lande van Rhijnlant / eenighe eenwinter ofte ouder Stier/ofte Stieren mogen houden / dan op zijn eyghen ofte huyr-landen. Ende in so verde d'zelve op eenige wegen/ ofte in eenige andere Landen bevonden werden/ sullen de selve by den genen daer toe last hebbende mogen werden geschut / sonder dat den Schutter nochtans die uyt yemants lant sal mogen halen/dan by consent ende onthiet vande bruycker van t'selve lant / ende sullen d'eygenaers van dien van elcke geschutte stier / voor d'eerste reyse verbeuren een boete van twe ende veertich stuvers/d'eene helft tot behouf vande Officier vande Plecke / ende d'ander helfte vande Schutter.

Cvj.

ENde voor de twede ofte meerder reysen / telcken een boete van thien ponden / daer van den Schutter genieten sal een vijf de paert/ende de resterende vier vijf de paerten den hooft-Officier/ ende dit al onvermindert t'recht van outs tot het schutten gestaen hebbende. Behouden mede den be-

schadichden/haer actie/jegens den voorsz. eygenaers/ nopende hare geleden schade/ des den Schutter ghehouden wert d'Officiers respective / vande ghedaen schuttinghe te verwittigen / aleer hy hem t'geschutte beest af handich sal mogen maecken / opte boete van thien ponden/ten profijte vande hooft-Officier.

Cvij.

DAt voors niemant eenige Stier ofte Stieren/ uyt een anders Lant sal moghen halen / noch doen halen / dan by consent vande eygenaer der selver Stier ofte Stieren / opte boete van thien ponden / ten behouve vande hooft-Officier / ende daer toe consent hebbende / sal hy de selve ter naester weghe moeten uytleyden / sonder die over t'Lant te jagen / op een ghelijcke boete van thien ponden ten behouve als voren.

KEVRE

KEVRE
Opt Nieu Iaer singhen.

Cviij.

TEn platten Lande van Rhijnlant / en sal niemant wie hy zy / jonck ofte out / op Jaers-abont/noch tot eenige andere tijden moghen gaen singen t'nieuwe Jaer ofte eenige nieuwe Jaer spelen ofte ghesangen voortbrenghen / noch de goede Luyden diesaengaende eenich gelt ofte yets anders afeysschen/in geenre manieren/op pene dat de ghene/ die ter contrarie deden / elcx hooft voor hooft verbeuren sullen een boete van thien ponden van xl grooten vlaems t'pont / ende dat d'Ouders ofte Voochden vande kinderen / ende onbejaerden / ingheballe van overtredinghe van desen/voor de selve kinderen ende onbejaerden sullen moeten inne staen/ ende de boeten betalen. Ende by aldien aen yemant vande overtreders van desen geen verhael en ware/sullen d'selve arbitralick ghecorrigeert worden / ter discretie van Mannen.

KEVREN
Op t'Mes trecken, ende de lengte van Messen.

Cix.

ITem dat niemant binnen den Bailliuschappe van Rhijnlant in eenich gekijf/ofte anders/in ernstighen gemoede zijn op-steecker oft ander gheweer jeghens niemandt trecken/ noch niemant slaen/smijten/stoten/ oft met een kanne/kruycke/ of yets anders / daermen yemant mede quetsen mach werpen en sal moghen/opte boete van twe-en-veertich stuvers / te verbeuren by den gheenen die eerst zijn Mes/of ander gheweer ghetrocken/ of eerst gesmeten/ gheslaghen/ ghestoten of geworpen sal hebben/ ten behouve vanden Officier vander plecke daer t'selve gheschiet sal zijn/ ende dat onvermindert de boeten van outs daer toe staende/ namentlick ghelijcke tweenveertich stuvers / ende dat over elcke quetsure/in so verde yemant daer over ghequetst/ofte ghebloet-rist mocht werden.

Cx.

ENde dat niemant vande Inghesetenen van Rhijnlandt/ langher op-steeckers / of broodtmessen sal mogen draghen / noch by hem hebben/ dan van zeven Rhijnlantsche hout-duymen/ende daer beneden/ te weten de lemmeren/ op een boete van thien ponden/ ten behouve vanden Bailliu.

KEVRE

Op t'vertooch van vreemde persoonen, hun in Rhijnlandt metter vvoon beghevende.

Cxj.

Alle vreemde ende uytheemsche persoonen/ die hen binnen de Jurisdictie van Rijnlant/ metter woone sullen willen begheven/ sullen ghehouden zijn binnen vier dagen/ na haer aencompste aen de Officier vander plecke/ daer sy haer woonplaetse menen te houden/ te verthonen behoorlick bescheyt/ vande laetste plaetse haerder residentie / ende in wat voughen sy hen aldaer ghedraghen hebben/ opte boete van thien ponden van xl grooten t'pondt te verbeuren by den ghenen die bevonden sal worden contrarie ghedaen te hebben / ten behouve vanden hooft Officier/ welck bescheyt binnen den tijt van acht daghen na de publicatie van desen mede verthoont sal moeten werden by alle vreemde ende uytheemsche persoonen/die hen binnen s'jaers in Rhijnlandt metter woone hebben begeven / op ghelijcke boete: Ende wert midtsdesen alle Officiers/ onder het Rechts-ghebieden van Rhijnlandt gheseten/ wel scharpelicken belast op sodanige personen goede toesichte te nemen/ ten eynde t'gene voorsz. is mach werden onderhouden.

Ordon-

ORDONNANTIE
Opt Schutten vande Bruydegoms ende Bruyden.

Cxij.

NIemant/ wie hy zy en zal hem mogen onderwinden ten platten lande van Rhijnlandt eenighe Bruydegoms ofte Bruyden / t'zy op weghen of in Wateren/ te schutten/ noch doen schutten/ noch de selve eenich gelt af te gaen / of perssen in eenigher manieren/ so datmen d'selve met haer gheselschap/ vryelicken ende onverhindert/sal laten passeren / sonder haer oock met werpen / smacken ofte stooten/ eenich letsel te doen op verbeurte van thien ponden van xl grooten t'pondt over elcken persoon die bevonden sal werden ter contrarie gedaen te hebben: Ende sullen d'Ouders ofte Voochden vande kinderen ofte onbejaerde/ inghevalle van overtredinghe van desen/ voor de selve kinderen ende onbejaerden moeten innestaen/ de boeten opbrenghen/ende daer voren executabel zijn.

Gheen

Gheen Turff te tonnen, ofte te meten in Rhijnlandt, dan daer toe ghe-eedt vvesende.

Cxiij.

DAt hem niemant en sal vervorderen eenighen turf in Rhijnlandt te leveren / ofte te ontfanghen / doen leveren / ofte doen ontfangen / dan by ghebrande tonnen ofte ghebrande Mannen / die metten laetsten Brandt vanden Bailliu van Rhijnlant geijckt ẽ gebrandt zullen wesen / ende dat by eenen ghesworen Tonster / ofte Mantster / die daer op binnen s'jaers by den Baillu ghe-eedt sal wesen / ende by niemant anders : Ende soo wie ter contrarie bevonden werde ghedaen te hebben / sal t'elcken reyse verbeuren / jeghens den Bailliu / een boete van thien ponden te xl grooten.

Op Sondaghen, ende Biddaghen des Morghens onder de Predicatie niet te moghen ghelagh houden, ende met geen onbedecte VVaren voort te staen, of VVinckelen open te setten, noch gheen uytvvendich vverck te moghen doen.

Cxiiij.

DAt niemant ten platten lande van Rijnlant/ des s'Morghens/ geduyrende de Predicatie/ diemen op Sondaghen/ofte gheordonneerde Biddaghen sal doen: en sal moghen drincken of gelach houden opte verbeurte van thien ponden / soo wel by de Waerd ofte Waerdinne/ als by alle de Gasten die hier inne breuckich bevonden sullen werden te verbeuren/ des sullen de reysende lieden / hier inne niet begrepen zijn.

Cxv.

DAt gheen Schouten/ Ambachts-bewaerders/ ofte andere/ in dienste vande Ambachten wesende / gheduyrende de voorsz Predicatien/ eenighe vergaderinghen sullen maecken ofte leggen/ t'zy om te reeckenen/ of andersints/op ghelijcke boeten: Nootsaken tot discretie van Mannen van Rijnlandt uytghesondert.

 Cxvj, Dat

Cxvj.

DAt niemand onder de predicatie met eenighe waren onbedect zijnde / sal mogen voorstaen/ of oock eenige winckelen open setten op ghelijcke boeten.

Cxvij.

NIemant en sal op eenige Zondagen ofte geordonneerde Biddagen eenich uytwendich werc moghen doen / maer hem daer van afhouden opte voorsz. boeten / uytgesondert nochtans dat elck eenen zijnen hop-bou ende Ougst / naer gelegentheyt des tijts / sonder verbeuren sal moghen waer nemen/ hebbende daer toe voorgaende consent vande Baillu / ofte ten minsten vande Officier vande plecke die den genen / die hy ten eynde voorsz. oorloff geven sal gehouden sal wesen aen te teyckenen ende by geschrifte te stellen / omme t'zelve (des versocht zijnde) aen handen vanden Bailliu ofte zijnen Substituyt te werden gelevert.

KEVREN

KEVREN
Op t'visschen, ende vves daer aen cleeft.

Cxviij.

DAt niemant hem en sal vervorderen inde jurisdictie van Rhijnlant / de zwetten / grachten / watergangen of sloten / eenighe persōnen in eygendomme toecomende / met Kerven / Fuycken / Schaeckens / Zegens / Klopnetten / houpnetten / wannetten / of andere getouwen / of nettē te visschen / ofte eenige visscherijen in Maep of Weylanden / turf ende ander gewas te beschadigen. Ende den genen die ter contrarie bevonden worden gedaen te hebben / sullen telcken verbeuren een boete van thien ponden / boven de gereetschappe daer mede hy sal hebben ghevischt / ten ware t'zelve geschiede mit consent vande eyghenaers.

Cxix.

DAt voorts niemant metten Hengel en sal mogen visschen in eenige Maeylanden / noch op eenige ackers daer Turff op leyt / of Elst gesaept of geplant is / op gelijcke boete van thien pont.

Cxx.

DAt mede de gene die in ghemene binnen ende buyten wateringen / of schou-sloten wil visschen / gheen vlym of ander vuylicheyt uyt de

grone-

gront comende/opte goede Luyden landen salmogē laten leggen/maer t'selve weder int water werpen/ op pene als boven op thien pont.

Cxxi.

DAt voorts niemant in eenighe wateren in Rhijnlant/ eenighe slach-elhers ofte span-havens en sal ghebruycken / noch oock de selve binnen zijn huyse/ ofte op ander plaetsen mogē hebbē. Elck poinct opte boeten als voren van thien pont.

Cxxij.

DAt geen smeden noch ander personen binnen Rhijnlant wonende/ofte van buyten comende in Rhijnlant/eenige slach elgers ofte span-havens en sullen mogen maecken noch vercopen/telcken op gelijcke boete.

Cxxiij.

ENde sal de bekeuringen van desen gedaen mogen werden / so wel by den Officier ende Bode vander Plecke daer sulcx gebeurt / als by dē Baillius Boden / welcke Officier / of Bode vande Plecke voor de selve bekeuringe genieten sal een ghe-recht derdepaert vande voorsz. boeten. Gelijck oock den eygenaer ofte geinteresseerde in zijn aenclachte geloof gegeven werden sal.

COPIE.

COPIE
Extract uyt het Publicatie-boeck der stede van der Goude.

DE Magistraten der Stede vander Goude/ laten by desen eenen yegelicken weten/datter groote clachten ghecomen zijn/ van dat eenighe heur vervorderen te visschen buyten der Goude/ ende de vrydom/ ende Jurisdictie ofte ballinagie van dien/bedryvende moetwillicheyt ende fortse/ de huysluyden heur turf/ ende andersints beschadigende/ende dat de sommighe heur niet en ontsien roers / ende andere wapenen mede te nemen/ omme so verre heur eenich belet ghedaen werde/ t'selve te weren/ poghende also heur quaet doen met ghewelt voor te staen/ende te effectueren/ alle twelcke soo dickwils ghebeurt/ ende so grof toe gaet/dat eenighe hooft-officiers van meninghe zijn daer op waer te nemen/omme de sulcke datelick te attraperen/ ende apprehenderen omme ghestraft te werden nae heure verdiensten / ghelijck mijn Heeren wel van goeder handt bericht zijn/waer omme men by desen eenen yeghelicken hier van wel heeft willen waerschouwen: Ende indien yemandt comt gheapprehendeert te werden/dat de Heeren niet van meeninghe zijn yet daer voren te doen/ maer ter contrarie dat den Bailliu deser stede/mede ghelast is/ int resort der selver stede/ghelijcke toesicht te hebben/ ende den delinquanten aen te vatten. Dies hem een yeghelick mach wachten voor schade / ende andere swaricheden/ die daer uyt souden moghen volghen.

Gepubliceert/den xviij^en. Julij/ Anno xvjC. ende derthien/ende is onderteyckent

Ioh. Flo. de Iagher.

Copye.

ALzoo die vande Gerechte deser Stede te kennen gegeven is / dat verscheyden Innewoonders deser stede / hen vervorderen buyten deser stede / ende de Jurisdictie van dien te vervoeghen onder het decxel van te gaen visschen / middeler tijdt de huys-luyden die ten platten lande woonen grootelicx beschadighende / ende groote moetwillicheyt tegens de selve ende haren goeden ghebruyckende / soo met het bederven van de turf / als anders: omme waerinne te voorsien / de Offici[e]ren ten platten lande genootdruckt zijn daer inne soodanighe ordre te stellen / dat de goede luyden ni[e]t meer soo moetwillichlick / ende buyten alle ordre ende redenen werden beschadicht / maer dat de selve moet-willen / ende ongeregeltheden tot exempel / ende ontzich van anderen werden ghestraft: Soo ist dat die vande Gherechte voornoemt alle ende eenen yeghelicken by desen wel hebben willen waerschouwen / ende oock verbieden / hen niet buyten deser Stede in manieren voorschreven te vervoeghen / t'sy onder decxel van te gaen visschen / henghelen: of andersins / ende de goede luyden te beschadighen / of oock fortselick bejeghenen / op dat sy niet by de Officieren / daer toe ghestelt / of noch te stellen gheapprehendeert werden / ende naer meriten ghestraft / waer aen oock van weghen deser Stede de handt sal werde[n] ghehouden / sonder eenichsins de selve te sullen verschoonen: Alwaert oock dat sy binnen deser stede ende de Jurisdictie van dien woonachtich waren: Des hem [e]enen yeghelicken mach houden voor ghewaerschout / Elck segghet den ande-

ren

ren voorts. Onderstaet: Aldus ghedaen / ende desen naer voorgaende klocken geslach/voor den Volcke ter popen afghelesen / ten by zijn van Schoudt/ Burghermeesteren / ende Schepenen deser Stadt Leyden : Opten xxvij^en. Julij Anno xvjC. xiij. Lagher staet/ In kennisse van my / ende is ghetepckent

I. van Svvanenburch.

Copye.

MAurits Prince van Orangen / Grave van Nassau Catzenelleboghe/ Vianden / Diets/ Moers/etc. Marquis vander Veer/ende Vlissinghen/ Heere van S. Vyt/ Daesburch / der stadt Grave ende vande Lande van Cuyck/etc. Gouverneur/ Capiteyn Generael / ende Admirael / mitsgaders de President ende Raden over Hollandt / Zeelandt/ ende Vrieslandt: Also den Bailliu ende Ghesworen mannen van Rhijnlandt / inden name ende van weghen de Inghesetenen des selfs Landts ende Rijnlants-ghevolghe/ ons vertoont/ ende te kennen ghegeven hebben: Dat verscheyden persoonen/ wonende binnen besloten Steden/ende oock ten platten lande/ sich daghelicx hoe langher hoe meerder / ende oock by nachte/ vervorderen onder dexel van te visschen / mette hengel-roede / ende andere Instrumenten/ te lichten ende te beroven/de Fuycken ende Korven vande Inghesetenen/inden voorsz. landen/ oock mede heure Visch-houders op te breecken ende de Visch daer uyt te steelen/ de Eenden doot te slaen/ende naer hen te nemen/ ende den turf/ hoy/ ende ander ghewasch te vernielen / ende verderven / tot groote schade / ende interest van de voorsz. Inghesetenen. Dwelcke als sy t'gundt voorsz. is willen tegen spreecken/ ende sulcke moetwillicheyt keeren / in pericule vallen van gheschooten/ghesiagen/ oft anders onbehoorlick ghetracteert te werden: Alle welcke ghewelden ende overlasten gheschapen souden wesen groter ende argher te werden / ten ware by ons daer inne werde voorsien naer behooren. Soo ist, Dat wy inden Name / ende van weghen de Hooge Overicheyt/ wel

wel expresselick verbieden / ende interdiceren alle persoonen van wat conditie ofte qualiteyt die zijn/onder pretext voorsz. niet uyt te loopen / opte landen van Rhijnlant/ende Rhijnlants-gevolghe / ende yemant eenige schade aen te doen/tzy int Hoy/Turf/oft ander gewasch/ofte eenige Fuycken/ ofte Korven te lichten/ ofte te berooven / Visch-houders op te breecken / de Visch daer uyt te nemen/Eenden/Hoenderen / Gansen/oft andere beesten doot te slaen/ wech te draghen/ ofte den goeden luyden te benemen/ofte op by nachte op pretext voorsz. ten platten lande aldaer te loopen/ ofte oock naer yemant/heur daer over berispende / te schieten/te slaen/ofte de selve qualick te tracteren/ofte oock sulcx dreygen te doen/op peyne/Dat alle de selve sulcx ofte eenige poincten van dien doende / daer over als openbare ghewelders naer exigentie vander saecke/aen den lijve gestraft sullen worden / lastende ende authoriserende wel expresselick den voorsz. Bailliu/ sijn Stedehouder/ende allen Officieren/ende Justicieren/mitsgaders alle den Schouten van Rhijnlant ende Rhijnlants-gevolghe / alle persoonen van wat conditie die oock zijn / oock sonder regard te nemen op wat plaetsen die woonachtich moghen zijn / die de voorschreven excessen / ofte eenighe vandien committeren te apprehenderen / ende voor recht te brenghen / ende desen conform anderen ten exemple te doen straffen/naer behooren. Ende op dat niemant hier van Ignorantie en pretendere / hebben wy mede ghelast / ende gheauthoriseert / den eersten Deurwaerder / hier toe versocht / desen alomme in Rhijnlant/ende Rhijnlants-gevolghe/daer hem aenghewesen sal worden / te publiceren/ende eenen yegelicken inden name ende van weghen als boven be-

lasten hen hier naer te reguleren/ mitsgaders dubbelt ofte copien van desen aen te slaen/ tot allen plaetsen daer des noodich/ ofte oorbaer wesen sal. Gegeven inden Haghe/ onder t'zeghel van Justitie/ hier op ghedruckt/ in placcate/ Den iij^en. Augusti Anno xvj C. xiij. In kennisse van my Griffier/ ende is gheteyckent A. Duyck/ hebbende een op ghedruckt root wasschen zeghel/ overdeckt met een viercant pampierken.

Copie

Copie.

WT crachte van d'opene Letteren / ofte Plac-
cate van den Hove van Hollandt / in date den
3. Augusti Anno 1613. ende schriftelicke clau-
sule van Authorisatie / daer inne gheinsereert / aen de
marge van de welcke dese mijne relatie gehecht is ge-
impetreert by den Ed. Heere Bailliu / ende geswo-
ren Mannen van Rhijnlant / inden name / ende van
weghen de Ingesetenen des selfs lants / ende Rhijn-
lants gevolghe / beroerende van onder t'dexel van te
visschen metten hengel ende andere Instrumenten /
te lichten ende te beroven de fuycken / ende korven
van de Ingesetenen vanden voorsz. lande / ende oock
heure Vis-houders op te breecken / de Visch daer uyt
te steelen / de Eenden ende andere hare ghevogelte
doot te slaen / ende naer hen te nemen / den turf / hoy /
ende ander ghewas te vernielen / ende verderven / tot
groote schade ende intrest vande voorsz. ingesetenen /
als andere moetwillicheden onder pretext van dien te
gebruycken / hebbe ick Adriaen van der Leeuw Ni-
claesz. deurwaerder Ordinaris van dē voorsz. Hove /
ten versoecke vande voorsz. Ed. Heere Bailliu ende
Gesworen welgeboren Mannen van Rhijnlant / op-
ten 10. Augusti daer aen volghende my ghevonden
tot Leyden / den 12. der selver Maent in den Haghe /
den 14 daer aen volgende tot Rotterdam / ende den 15.
der voorsz Maent Augusti tot Delft / ende hebbe naer
voorgaende clocke-geslach vande Peuyen vande re-
spective raethuysen van de voorsz. plaetsen by open-
bare publicatie ende edicten / alle ende een yeghelick
van wat conditie ofte qualiteyt die zijn / van weghen
de Hooge Overheyt wel expresselicken verboden / ēn
geinter-

geinterdiceert onder t'pretext voorsz. niet uyt te loopen opten lande van Rhijnlant / ende Rhijnlants-ghevolghe voorsz. ende yemant eenige schade aen te doen/tzy int Hoy/Turf/oft ander gewas / ofte eenige Fuyckeu oft Korven te lichten / ofte te beroven / Vis-houders op te breecken / de Visch daer uyt te nemen/ Eenden / Hoenderen / Gansen / ofte andere beesten doot te slaen/wech te dragen / ofte den goeden luyden te benemen / ofte by nachte onder tpretext voorsz. ten platten lande aldaer te loopen/ ofte oock nae yemant/ hem daer over berispende/te schieten/te slaen/,ofte de selve qualick te tracteren / ofte oock sulcx dreyghen te doen/alles op peyne/ dat alle de selve / sulcx ofte eenige poincten van dien doende / daer over als openbare gewelders naer exigentie van de sacke / aen den lijve gestraft sullen werden. Waerschouwende eenen yegelicken daer beneffens/ in voegen voorsz. mede / dat den voorsz. Heere Bailliu/ zijnen Stedehouder / ende allen Officieren / Justicieren / mitsgaders alle den Schouten van Rhijnlant/ende Rhijnlants-gevolge/ volgende den voorsz. Placcate oock zijn gelast / ende by den voorsz. Hove gheauthoriseert alle persoonen van wat conditie die oock zijn / oock sonder regart te nemen op wat plaetsen die woonachtich zijn/de voorschreven excessen ofte eenige van dien committerende/te apprehenderen/ende voor recht te brengen/ ende de selve conform den voorsz. Placcate ende als voren verhaelt is / andere ten exempel te doen straffen naer behooren. Ende ten eynde oock niemant eenighe Ignorantie van t'voorsz. Placcaet ofte publicatie/ in tijden ende wijlen en sonden hebben te pretenderen/ hebbe mede copye/so van t'voorsz. Placcaet als vande voorsz. relatie (ghedaen drucken / wesende in forme

van

van een Billet) gedaen affigeeren aende deuren van de voorsz. respective Raethuysen / ende op verscheyden andere plaetsen inde Steden / ende den Haghe voorschreven / als oock op alle Dorpen in Rhijnlant ende Rhijnlants-gevolghe. T'oorconde hebbe ick desen gheteyckent opten xviij Augusti Anno xvjC. ende derthien voorsz. By my / ende is onderteyckent

A. N. vander Leeuvv.

Onderstaet gecollationeert jegen elck der voorsz. Originelen ende is daer mede accorderende bevonden / opten xxvj. Augusti 1613. By my ende gheteyckent

D. Egmond Notaris.

Tappers, Herbergiers, ofte Taverniers.

Cxxiiij.

DAt gheen Tappers/Herbergiers/ofte Taverniers/ in of voor de betalinge van eenige ge a-ghen/panden sullen moghen nemen / t'zy van clederen/huysraet/ of andere goeden / op pene dat den Baillu / des by den ghenen diet eenichsints aengaet versocht zijnde/de panden metter daet deur den Bailius-boden sal moghen weder doen halen / ende restitueren/daer ende dient behoort. Ende dat den Tapper/Herbergier ende Tavernier/ boven dien arbitralicken sal werden gestraft/mit verboth van Neeringe of andersints/ gelijck oock sullen werden gestraft alle de gene die hen goeden in sulker vougen te pande sullen hebben gegeven / mit ghelept te worden te castiemente of andersints/alles gelijck geswoen Mannen/ naer gelegentheyt van saecken / tijden ende personen bevinden sullen te behooren.

Cxxv.

DAt mede alle Tappers / in wiens Herberghe van eenige coopmanschappen yets wort bedonghen / ten behouve vanden Armen/ghehouden sullen zijn daer of register te houden / ende t'selve register tot vermaninghe vanden heylighengeest-meestren/d'selve te exhiberen/ elck poinct byson-

der op een boete van vijf pont / ten behouve vanden Armen / tot executie van welcke boeten de Schouten vander plecken gheauthoriseert worden mits desen. Ende dit / t'zy of de coopmanschap naderhant afgemaeckt wort dan niet.

Vreemde ende uytheemsche personen, Item van Aelmissen voor de deuren te gheven, ende te gaen bedelen.

Cxxvj.

DAt alle vreemde ende uytheemsche personen/ ghehouden sullen wesen binnen den tijdt van een Maent naer de Publicatie van desen/ uyt het Bailliuschap van Rhijnlandt te vertrecken / ten ware dat de Schouten/ ende Ambachts-bewaerders vande plaetse bevonden dat de selve personen sulcks waren ghequaliseert/ dat het Ambachte nochte den Heyligen Geest aldaer / daermede namaels niet en soude moghen wesen beswaert/ opte boete van thien ponden/ by elcke persoon te verbeuren/ die naer d'expiratie vande voorsz. tijt/ binnen den Bailliuschappe mitter woone soude moghen blijven / ten behouve vanden Hooft-Officier/ ende vorder op arbitrale correctie.

Cxxvij.

DAt voorts hem niemant en sal verborderen/ t'sy van wat conditie ofte qualiteyt die zijn/ aen eenighe vreemde ofte uytheemsche persoonen/ haer huysen/ camers ofte andere woonplaetsen/ te verhuyren/ofte in haer huysen te logeren/voor ende

al eer sy aenden Schout/ende ambachts-bewaerders vande plaetse sullen hebben gestelt souffisante cautie/ dat het ambacht/ ende den Heylighen-Geest met sodanighe personen niet en sullen werden belast / opte boeten telcken reyse van thien ponden ten behouve alsvoren.

Cxxviij.

DAt noch niemant vande Inghesetenen van den voorsz. Bailliuschappe hem sal vervorderen/voor haer deur aen eenighe vreemde Bedelaers yets te gheven/ opte verbeurte t'elcken van tweenveertich stuvers/ ende dat ten behouve vanden ghenen/ die de bekeuringhe sal doen/ daer toe gheauthoriseert werden de Baillius boden / mitsgaders de Schouten/ ende Boden vander plecke.

Cxxix.

DAt oock egheen Ingeboornen van t'Bailliuschappe van Rhijnlandt binnen den selven Bailliuschappe sullen moghen gaen bedelen/ zonder alvoren te hebben een Billeth vanden Officier vander plaetse/ ende dat de selve evenwel mittet billeth niet voorder en sullen moghen gaen dan int dorp / ofte Jurisdictie daer inne sy woonachtich zijn: Op pene inden Placate vande E.M. Heeren Staten begrepen.

KEVREN

KEVREN

Opte Dans-ſpelen, Item van ongenoot op geene gheleyde Maeltijden te commen, opt trouvven der Bruyden niet te ſchieten, ende onder de Predicatie omtrent de Kercken niet te Caetſen, Colven, noch Clootſchieten.

Cxxx.

NJemant wie hy zy / onder t'rechts-ghebieden van Rhijnlant gheſeten zijnde / t'zy Herbergiers/Taverniers/Tappers/ Speel-luyden/ ofte eenighe andere gehuwede ofte ongehuwede perſonen/ en ſal eenighe dans-ſpelen mogen ophouden/ ofte tot dien eynde/ eenige vergaderinghe ofte by een compſte maecken/ten zy den genen /die de ſelve dans-ſpelen ſullen ophouden telcken daer toe hebben conſent vanden Bailliu van Rhijnlant/ofte vanden Officier vander Plecke/ welcke Officier t'ſelve nochtans buyten voorweten vanden Baillu niet en ſal mogen toelaten / op een boete van tweemael thien ponden van xl grooten t'ſtuck/ te verbeuren by den ghenen ten wiens huyſe het dans-ſpel ofte vergaderinghe ſal zijn gheweeſt,

Cxxxj. Dat

Cxxxj.

DAt mede eghene ghehuwede Mans perſonen in eenige toeghelaten Danſ-ſpelen ſullen moghen comen noch converſeren / ofte ghelach houden op verbeurte van thien ponden/ ten prijſe voorſeyt over elcke perſoone die bevonden ſal werden contrarie ghedaen te hebben.

Cxxxij.

DAt van gelijcken niemant jonck oft out hem ſal moghen begheven ofte laten vinden in eenige Bruylofs-feeſten/doot maeltijden kindermael-tijden/ ofte in eenighe andere Maeltijden/ ſonder aldaer van te voren genoot te zijn/ op een boete van thien ponden/ ten prijſe alſ boven.

Cxxxiij.

DAt wijders op het trouwē van Bruydegoms ende Bruyden/ ſoo int paſſeren na de kercke/ of andere plaetſen / daermen trout / als int wederkeren naer huys toe / noch by die van t'geſelſchappe vande ſelve Bruydegoms ende Bruyden/ noch by niemant anders/ met eenighe roers of buſſen ſal moghen werden gheſchoten/ op verbeurte van thien ponden/ ten prijſe voorſz. over elcke perſoon die bevonden ſal worden contrarie ghedaen te hebben.

Cxxxiiij. Dat

Cxxxiiij.

DAt niemant/voor noch nae de noen / op eenige Sondagen ofte Biddagen / alsser Predicatie ghedaen sal werden ende gedurende de selve op twaelf roeden nae aende Kercken / eenich geraes/ geclap ofte ghetier sal moghen maecken / noch mede omtrent de Kercken sal mogen kaetsen/kolven/klootschieten / ofte eenige andere gespelen hanteren / daer by den Predicant in zijn predicatie / ofte de toehoorders van dien eenichsints geturbeert of verstoort souden moghen werden. Alles op een boete van thien ponden ten prijse voorsept/so wie ter contrarie dede.

Cxxxv.

ENde sullen d'Ouders / ofte Voochden vande kinderen off onbejaerde ingheValle van overtredinge van eenighe der voorsz. Keuren voor de selve kinderen ende onbejaerde innestaen / de boeten op brengen/ende daer voorén executabel zijn.

Dat den Bailliu ende oock de Schouten van Rhijnlandt om heure Vechtboeten mede moghen causeren, alle die in varende velde ghevveest zijn, daer een boeten vervochten vvert, zonder dat de hant-dadighe bekent is.

Cxxxvj.

Item den Bailliu van Rhijnlandt sal mogen causeren/ allen den ghenen/ die in varende velde gheweest zijn/ter plaetse daer eenighe keurwonden gheinstigeert worden/ so wanneer den perpetrant/ van dien onbekent is/ omme den baerschuldighen Man onder hemluyden bekent te maecken/ of by ghebreecke van dien de boeten daer toestaende/ metten anderen te betalen.

Cxxxvij.

DAt van ghelijcken alle Schouten onder den Bailliuschappe van Rhijnlant resorterende/ van nu voorts-aen om haer vecht-boeten mede sullen moghen causeren/alle de gene die in varende velde gheweest zijn/ daer eenich gevecht ghescheit is/ tot Schouten boete staende/ ende daer van den rechten perpetrant onbekent is/ ten eynde by de selve een baerschuldich Man bekent ghemaeckt/ ofte de boeten van dien by hemluyden metten anderen betaelt sullen werden.

KEVRE
Op t'Schutten van de Boesten.

Cxxxviij.

ALs yemande bevint eenich beest ofte beesten/ sonder consent in zijn eygen ofte Huyzlant te lopen/ofte geweyt te worden/so salmen d'selve mogē doē schuttē/ by de Bode vander plaetsen/die de geschutte beesten sal brengen int schut-hock / doende den eyghenaer t'synen costen daer of een behoorlicke weet/ die welcke t'gheschutte binnen xxiiij. uren daer naer ghehouden is te lossen/ ende t'schut-gelt / mitsgaders de schade van partijen te betalen / of anders sal de bode t'geschutte goet besteden / omme den minsten penning / prefigherende pertije ten fijne vanvoldoeninghe van t'voorsz. schut-gelt / ende de schade/ dach van rechte / indien den eyghenaer binnen den ambachte woonachtich is/ eñ indien den selven buyten de Jurisdictie is woonende/ sal een gherechtelicke weet besteet/ ende den eyghenaer mit behoorlick consent overghedaecht/ ende zulcx ter lagher Vierschare/ ghepzocedeert worden als naer behooren/ genietende de bode voor t'recht van schut-gelt : te weten van een Paert/ Koe of Varcken/ van yeder voet twee stuvers/ ende van een Kalf ende Schaep de voet eene stuver: Maer oft soo ghebeurde datmen den eyghenaer van t'gheschutte goet niet en wiste te becommen/ salmen by openbaer Kerck-geboth ende affixie van billetten/ eenen yeghelick adverteren / wat beesten datter ghe-schut/ende hoe de selve ghehaert zijn : Ten eynde den

epghenaer binnen zes daghen / daer naer d'selve sal moghen lossen / ende beneffen t'Schut-gelt / de schade ende costen betalen / tot taxatie van Schepenen / of anders sal t'gheschutte goet vercoft / ende van de penninghen van dien boven t'schut-gelt afgehouden worden de geleden schade vande epgenaers mitte costen / ter taxatie als voren / leverende t'overschot onder den Schout vande Plecke / omme by den epghenaer aldaer / t'zijnen ghelieven ghelicht te moghen worden.

PERTI-

PERTICVLIERE KEVREN,

Eerst op vergaderinghe te maecken, ende het afschatten vanden besten boom, der geenre kinderen uythylickende in Aerlanderveen.

Cxxxix.

DAt niemant hy zy Jonck ofte Out/ongehuwet ofte ghehuwet hem en sal vervorderen/ noch opten Pincxter-avont / noch oock tot eenighe andere tijden / int heymelicken ofte int openbaer binnen den Dorpe van Aerlander-veen / eenige vergaderinghe / ofte te samen compste te maecken/ te houden / off hem des eenichsints te onderwinden / off oock de goede luyden eenighe bomen aff te schatten/ off penningen off te gaen / in eeniger manieren / opte boete van thien ponden van veertich grooten t'pont te verbeuren by elcke persoon die hier inne breuckich bevonden sal worden / ende so yemant breuckich bevonden zijnde / in ghebreecke bleef de boeten te betalen/off dat hy de selve by zijn Ouders niet en dede betalen/dat de selve in dat geval daer over/ t'zy by geesselinge/bannissement/ofte anders/ arbitralicken ghestraft/ ende gecorrigeert sal werden/sulcx gheswooren Mannen van Rhijnlant naer gheleghentheyt vande saecke bevinden sullen te behooren.

Op de

Op de Turfdragers ende Tonsters omtrent de Zvvammerdamsche brugge, in Aerlanderveen.

Cxl.

ALle Turf-dragers / ende Turf-tonsters / turf-draghende ende turf-tonnende / aen ende omtrent de Zwadenburgherdamsche-brugghe / wort expressełick ghelast de goede luyden aldaer met turff comende / te laten ongemolesteert van de selve eenich bier ofte yets anders inde plaetse van dien ofte mogen nemē / in eeniger manieren / mer hem te vreden te houden mit hen ghewoonelick loon / alles op een boete van thien ponden / van xl grooten t'pont / ten behouve vande Bailliu / telcken te verbeuren / so wel by de nemers als by de ghevers / die bevonden sullen werden contrarie desen gedaē te hebben. Belastende voorts de voorsz. Turf-dragers / ende Turf-tonsters / dat zy int wercken vanden Turf / eerst sullen helpen de genen die eerst sal zijn ghecomen / sonder de selve te mogen laten leggen / ende een ander die later was gecomen te gherijven / ten ware den eersten ghecomen / daer mede te vreden was.

Op het Kolven ende Cloot-schieten tot Cudel-steert.

Cxlj.

NIemant / en sal binnen den dorpe van Cudelstaert / te weten vande scheytpael van Aelsmeer af / tot voorby de huysinge van Trijn Senten toe / moghen Kolven noch Kloot-schieten / opte verbeurte van twe ende veertich stuyvers / ten behouve vanden genen / die de bekeuringe sal hebben gedaen / welcke bekeuringe gedaen sal mogen worden / so wel by den Schout ende Bode van Cudelstaert als by den Baillius Boden van Rhijnlant / eñ sullen d'Ouders ofte Voochden vande kinderen / ende onbejaerden inghevalle van obertredinghe van desen / voor de selve kinderen ende onbejaerden innestaen / de voorsz. boeten op brenghen / ende daer vooren executabel zijn.

Van binnen den dorpe van Reynzatervvoude niet te moghen Kolven, noch de cloot schieten, oock op het Kerc-hoff aldaer niet te mogen Kolven, noch met steenen vverpen.

Cxlij.

ITem dat niemant hy sy Jonc of oudt/ binnen den dorpe van Reynzaterwoude: Te weten tusschen de kercke aldaer/ ende de heul vande oude Schout/ de kloot sal mogen schieten/ noch mette kolve den bal slaen/ ghelijck oock op het kerc-hoff aldaer/ niet ghecolft/ noch met steenen ghewoꝛpen sal moghen werden/ alles opte verbeurte van twe-ende-veertich stuvers/ ten behouve vanden ghenen/ die de bekeuringhe sal hebben ghedaen/ welcke bekeuringe ghedaen sal mogen werden: So wel by den Schout ende Bode van Reynzaterwoude/ als by den Baillius Boden van Rhijnlandt: Ende sullen d'Ouders ofte Voochden vande kinderen ende onbejaerde/ ingevalle van overtredinghe/ van desen/ vooꝛ de selve kinderen ende onbejaerde innestaen/ de. vooꝛsz. boeten opbꝛenghen/ ende daer vooꝛen executabel zijn.

Van binnen den dorpe van Lemuyden niet te moghen Kolven, noch de Cloot-schieten, oock op het Kerc-hoff aldaer niet te moghen Kolven, noch met steenen vverpen.

Cxliij.

ITem dat niemant / hy sy jonck of out binnen den dorpe van Lemuyden / te weten int Oost / vande poort van Frans jonghe Dircken of / tot int zuyden voor de wooninghe van Pieter Christoffelsz. Waert / ende beneffens desselfs Pieters voor deure toe / de cloot sal moghen schieten / noch metten Kolve den Bal slaen / ghelijck oock op het Kerc-hoff aldaer niet ghecolft noch met steenen ghewormen zal moghen werden / alles opte verbeurte van twee ende veertich stuvers / ten behouve vanden ghenen / die de bekeuringhe sal hebben ghedaen: Welcke bekeuringhe ghedaen sal moghen werden / Soo wel by den Schout / ende Bode van Lemuyden / als by den Baillius Boden van Rhijnlandt: Ende sullen d'Ouders ofte Voochden vande kinderen ende onbejaerden / ingheval van overtredinghe van desen / voor de selve kinderen eñ onbejaerden innestaen / de voorsz boeten opbrenghen / ende daer voren executabel zijn.

Beroerende de Schouten in Rhijnlant.

Cxliiij.

DAt de Schouten van alle beseghelde brieven van onroerende goeden sullen ontfangen hen zeghel-recht / als van outs / t'zy of zyluyden pont-gelt ghenieten dan niet / ende dat so wel vande Rente-brieven / ende Schult-brieven / als vande Coop-brieven.

Cxlv.

OP t'salarijs vande Schepenen over t'verlij staende / es ordre ghestelt by de Eed. Mo. Heeren Staten van Hollant / ende West-Vrieslant.

Ordonnantie op t'loon vande Secretaris van Rhijnlant, in saecken, de Vierschare, ende t'ghene daer van dependeert concernerende.

DAt de Secretaris sal ontfanghen van elcke clacht / die hy int langhe te bouc stelt acht stuvers / te weten vier stuvers voor hem / ende vier stuvers voor Mannen / ten ware de selve extraordinaris groot waren. Twelc staen sal ter discretie van Mannen.

Van alle appoinctementen of vonnissen / te weten interlocutoir drie stuvers / ende diffinitijf ses stuvers.

Van t'dictum van alle vonnissen by Mannen gewesen / onder zijn hant uyt te geven ses stuvers.

Van acten van provisionele condemnatien of Namptissementen ses stuvers.

Van alle andere judiciele acten / die pertijen begeren sullen mede ses stuvers.

Vande vonnissen in behoorlicke forme / met de middelen by pertijen geallegeert / te bewerpen grosseren ende registreren / twaelff stuvers.

Welverstaende indien de selve vonnissen mochten excederen twe zijden geschrifts elck houdende der tich regulen / dat de Secretaris als dan sal ghenieten boven t'ghene voorschreven is van elcke zijde noch vier stuvers.

Ende sal den Triumphant gehouden zijn de selve vonnissen te lichten/of sal de Secretaris/ de selve moghen expedieren / ende den Triumphant of zijn ghemacht t'huys seynden / ende t'loon doen eysschen ende ontfanghen.

Ende sal de Secretaris in saecken van rechtvorderinghe van elck van partijen hen saecken lichtende / voor t'bewaren van dien moghen eysschen / ses stuvers.

Van een Procuratie te bouck te stellen vier stuvers.

Van bekende schult/ ende willige condempnatie te bouck te teyckenen vier stuvers.

Van alle Notulen/ Appellatien / cautie/ ende contrarie conclusien / op elck termijn te bouck te stellen vier stuvers.

Vande saecke in state te stellen twe stuvers.

Van elcke ghetuychenisse voor de Vierschare dienende te schrijven / ende te bouck te stellen / partijen aengaende ses stuvers.

Ten

Ten ware Mannen daer overstaende / midts de groote van dien / ende de langhe besoinghe den Secretaris meerder toebouchden.

Van yeder Missive van Biddaghen / ende anders vier stuyvers.

Ende so eenighe copien daer by gevoecht worden / voor elck der selver ghelijcke vier stuvers.

Ende van andere voorvallende saecken / de Vierschare aengaende / naer advenant ofte ter discretie van Mannen.

Ordonnantie opte Procureurs ende des selfs Loon.

DAt niemande als Procureur voor de Vierschare van Rhijnlandt en sal moghen dienen/ ten sy den selven alvoren by Bailliu ende ghesworen Welgheboorn Mannen daer toe sal wesen gheadmitteert/ ende dat hy den behoorlicken eed sal hebben ghedaen/ in handen vanden selven Bailliu/ ende ten minsten twie Gesworn Mannen/ houdende dat sy Bailliu ende Mannen alle Eer ende reverentie bewijsen sullen/ dat sy partijen/ so wel arm als rijcken ghetrouwelicken dienen sullen/ sonder hen te laten ghebruycken in saecken / die by hen kennisse onghefondeert zijn/ ende dat sy hen mit eghene onbehoorlicke uptvluchten/ dilayen ofte ander indirecte manieren van Procederen en sullen behelpen.

Item dat ghene Procureurs yemants woort voor de Vierschare en sullen moghen houden / voor yemant die selfs niet jeghenwoordich es/ sonder behoorlicke Procuratie/ die sy luyden ten langsten op den eersten recht-dach na sulcx by pertije zoude mogen versocht wesen/ ghehouden sullen syn te exhiberen/ op pene dat pertije/ des goet vindende/ sal moghen versoucken ende obtineren absolutie vande instantie mitte costen/ ende een boete van vijff ponden/ ten laste vanden Procureur.

Dat pertijen indien sy des begeeren heur-luyder saecken self sullen moghen waernemen/ ten ware hen luyden by Bailliu ende Mannen anders werde gheordonneert.

Item dat niemandt naer t'pronunchieren van Vonnissen / of appointementen / dinghen en sal/ opte verbeurte van twie ponden twee schellinghen / soo dickwils als yemandt by den Bailliu ofte des selfs stede-houder daer over in boeten gheslaghen/ ende by Mannen sulcx ghekent wert tot behouf vanden Bailliu.

Item en sal d'een in des anders woorden niet vallen / mede op een boete van twee ponden twee schellinghen/ ten behouve vanden Bailliu.

Niemande vande Procureurs/ en sal hem op ordinaris rechtdaghen/ moghen absenteren/ sonder consent vanden Bailliu/ op verbeurte van thien ponden ten behouve vanden selven Bailliu.

Item of eenich vande Procureurs partijen recht versuymde/ sal de selve ghehouden wesen t'Interest van partije te voldoen/ ende noch daer en boven verbeuren tot behouf vanden Bailliu thien ponden/ die hy ghehouden sal zijn terstont te betalen/ aleer hy weder dienen mach: Ende indient dickwils ghebeurde/ zal hy by den Bailliu ende Mannen ghesuspendeert ofte gheprivéert werden van zijnen dienst.

Item en sal niemant vande Procureurs paert ofte deel moghen hebben in saecken daer inne sy partijen dienen/

dienen/noch eenige actie copen/op arbitrale correctie/ ende sal t'contract daer op ghemaeckt / nul ende van onwaerden wesen.

Item indien yemande geen voorspraeck gecrijgen en conde / sullen Bailliu ende Mannen / hem van een voorspraecke versien/om hem te dienen/om zijn loon/ of indien hy arm is om Godswille / ende soo verde de selve quam te triumpheren / sal hy gehouden zijn alle de gerechtelicke costen voor al vande gewonnen penningen opte leggen ende te betalen.

Item dat geen Procureurs en sullen maecken noch helpen maecken beyde pertijen Schriftueren ofte de Secreten vande perthijen / die zy dienen de wederpertije te kennen geven/op arbitrale correctie.

Item sullen de Procureurs ofte andere / die haer eyghen woorden houden/ manierlicken spreken voor de Vierschare / op dat Bailliu ende Mannen / daer deur niet geturbeert en werden / opte verbeurte van twe ponden twe schellinghen / tot behouff vande Bailliu.

Item de Procureurs en sullen niet droncken voor de Vierschare moghen comen/ om yemants woort te houden / op pene voor d'eerste reyse van twe ponden ende twe schellingen / ende voor de twede reyse gesuspendeert te werden / tot discretie van Bailliu ende Mannen.

De Procureurs sullen hen eysschen ende ander Notulen by den Secretarijs te bouck doen stellen/

s'daechs voor de recht-dagen/opte verbeurte van twe ponden twe schellingen voor den Bailliu.

Item de Procureurs sullen geloont worden als hier naer volcht/sonder dat sy meer sullen moghen eysschen/op arbitrale correctie van suspensie/privatie ofte anders.

Item de Procureurs sullen ghehouden wesen/alle hare exceptien tenemael te proponeren/ende niettemin onvermindert hare exceptien ten principale hare conclusie te nemen/begerende recht by ordine/uytgesondert de exceptien declinatoir litispendentie ende litisfinite de welcke zy alleen sullen moghen proponeren/ende daer by persisteren.

De Procureurs sullen ghehouden wesen pertijen Schriftturen gheteyckent over te leveren opte boete van twaelff stuvers.

Gelijck sy luyden oock de sacken van partijen behoorlick sullen furneren al-eer zy in rechte concluderen/ende vonnis versoucken sullen/opte boeten van twe ponden twe schellingen als-voren.

Dat de Procureurs sullen verbonden wesen voor t'voldoen van t'recht vande Secretaris/behouden hen regres aen pertijen die sy luyden sullen hebben ghedient.

Dat de Procureurs beneffen hen declaratie van costen ghehouden sullen zijn over te legghen de acten van citatie/mitte relatie vande Boden. Item/vande

dingtalen

dingtalen ende Vonnissen/ inde selve declaratien vermelt/ op pene dat de costen van dien inde declaratie sullen worden geroyeert.

De voorsz. Procureurs sullen ghenieten van alle acten van citatie behoorlic geexteндeert vier stuvers.

Van copien aen pertijen te leveren twee stuvers.

Van Retenue zes stuvers/op elcke saecke/behalven saecken van suyvere Obligatien/Schult ende Rentebrieven/ende dierghelijcke daer teghen niet en valt te segghen/ inde welcke sy voor retenue niet sullen moghen eyschen.

Van een eysch te maken vier stuvers ten ware die merckelick groot ware in welck geval t'selve sal staen tot discretie vande Bailliu ende Mannen.

Van alle loopende saecken tusschen partijen te bedienen/ die mondelinghe voldonghen/ ende op eenen rechtdach ghetermineert worden thien stuvers.

Van alle ordinarijs termijnen te houden van eysch antwoort/ replijcq ende duplijcq/ te dienen van productie/ reprochen/ of salvatien/ mitsgaders vonnissen te horen/ daer inne zy comen te triumpheren achte stuvers.

Van alle extraordinarijs termijnen zes stuvers.

Van elck blat in beschreven rechtvordringe/houdende aen elcke zijde twintich regulen voor minupt ende gros by den tael-luyden selff ghemaeckt vier stuvers.

Eñ by een rechts-geleerde gemaeckt acht stuvers.

Voor het teyckenen vandien drie stuvers.

Van elcke pleyt-sack vier stuvers.

Van t'maecken van Interrogatorien daer met eene ghetuyghe en is drie stuvers / ende van meerder ghetuyghen die tsamen gehoort werden/van elc twee stuvers/ ten ware die merckelick groot waren ter discretie van Mannen.

Van te dienen op taxatie van costen voor termijn ses stuvers.

Ende indien by ghescrifte van diminutien ghedient wort/ vant bladt ghelijck voorsz. is.

Van t'maecken van Inventaris vande stucken inde rechtvorderinghe overghelevert/van t'bladt behoorlijcken ghescheven / mit de Minupt vier stuyvers.

Van declaratie van costen / van t'bladt voor minupt ende gros drie stuvers.

Van t'doubelt van t'bladt anderhalve stuver.

Item

Item in saecken teghen den BaillIu die op eenen dach mondelinghe voldonghen ende afghedaen werden/ sullen de Procureurs ghenieten twaelff stuvers.

Ende soo de saecke gheordonneert worde/ te werden beschreven/ sullen zylupden ghenieten als voorschreven is.

Ende van alle andere saecken/ hier voren niet ghementioneert sullen de Procureurs hen te vreden moeten houden/ met sulck salarijs/ als hen by Bailliu ende Mannen sal werden toe ghevoucht.

Salarijs vande Boden.

DE Boden sullen hebben van elcke citatie / die sy ten versoucke van partijen / of hen Procureurs doen sullen zesthien stuvers.

Van elcke schriftelicke relatie drie stuvers.

Van sommatie mitte relatie achthien stuvers.

Van renovatie mitte relatie mede achthiē stuvers.

Van roerende goederen in arrest te nemen / met d'acte van arrest / by twee Welboorn Mannen ghetepckent / achthien stuvers.

Van onroerende goederen in arrest te nemen / mit ghelijcke acte achthien stuvers.

Van elcke Kerc-ghebodt ten fijne van vercopinge van roerende eñ onroerende goeden achthien stuvers.

Van Publicatie van t'marct-daechs ghebodt binnen de stadt Leyden / mit het luyden ofte cleppen van de klock zes stuvers.

Van alle deffaillanten uyt te roepen twe stuvers.

Van elcke Missive aende Regierders vande dorpen te brenghen vier stuvers.

Ende van alle andere saecken hier voren niet gheroert / ter discretie van Mannen.

Verscheyden insertien t'Bailliuschap ende den aencleven concernerende.

Octroy om te dinghen met Ordinaris Mannen.

Phillips by der gratie Gods / Coninck van Castilien / van Leon / van Arragon / etc. Allen den genen die desen onsen brieff sullen sien salupt / doen te weten / dat wy ontfangen hebben d'ootmoedige supplicatie van onsen welbeminden Willem van Palesteyn Bailliu van Rhijnlant. Inhoudende / hoe dat zijn voorsaten / Bailliuwen van Rhijnlant gewoonlic zijn geweest hare Vierschare te spannen ende te houden met welbooren Mannen / sonder datter eenich gelimiteerde getal van Mannen daer toe gedestineert / ofte geordonneert is geweest / sulcx dat elck van partijen altijt geoorloft is geweest so veel Mannen op haer daghen van Rechten te brenghen / als hemluyden goet dochte / waer door groote confusie ende ongheregeltheyt inde Vierschare gheschieden / ende verscheyden faulten ende abuysen daghelicx op quamen / soo dat somtijts de gene die t'meeste ghetal van Mannen by brachte inde saecke triumpheerde / door dien dat de selve Mannen (de welcke oock groote ghelaghen tot laste van pertijen droncken) den selfden grootelicx favoriseerden sonder opte Merijten vander saecke volcomelick te letten / soo dat wel van node ware /

 omme

omme daer inne te remedieren/ datter alle Jaren seeckere bequame personen tot Mannen ghenomineert/ gecoren ende geeedt souden werden / metten welcken hy Suppliant / als Bailliu ende zijn nacomers int Officie zijn Vierschare houden / ende een yeghelijck recht soude helpen administreren/ so heeft hy ons gebeden/dat ons ghelieven soude hem suppliant / als Bailliu te authoriseren van nu voortsaen te nomineren alle Jaren vijff-en-twintich Welboren Mannen/ omme daer uyt by die van onsen Rade in Hollandt ghecoren te werden derthien in ghetale/de welcke gehouden souden zijn in handē van hem suppliant den behoorlicken eedt te doen/ omme metten selven zijn Vierschare te houden/ ende eenen yeghelicken Recht ende Justitie te doen/ Ende dat de selfde nominatie/ electie/ ēn afneminghe van eede alle Jaers van nieus gedaen werde: Ende voorts dat ons gelieve/ by forme van Ordonnantie te interdiceren alle Welboren Mannen niet ghecoren/ noch ghe-eedt zijnde / ter voorsz. Vierschare te comen sitten op alsulcke pene als ons goetduncken zoude/ ende daer af te verleenen onse behoorlicke brieven: Soo ist dat wy/ de saecken voorsz over ghemerckt/ ende hier op gehadt t'advijs van onsen lieven ghetrouwen de President/ende luyden van onsen Raden in Hollandt/ daer op by hem-luyden gehoort de Burghermeesteren ende Regeerders onser stede van Leydē/naer communicatie/ daer op by hem-luyden ghehouden met alle de Schouten vande Dorpen/ sorterende onder t'Bailliuschap van Rhijnlandt/den voorsz. suppliant als Bailliu/ gheneghen wesende in faveur van Justitie t'zijnder supplicatie/ ende bede: Ende omme te beter ordre te stellen op de goede administratie van Justitie / hebben

hem

hem ghegont/geoctroyeert/eñ geconsenteert/gunnen/ octroyeren/ eñ consenteren hem oock authoriserende/ dat hy als Bailliu/ ende zijn nacomelinghen/ int Offitie/ sal moghen alle jaren nomineren vijff en-twintich Welboren Mannen van goede name ende fame/ ende mede van goeden in Rhijnlant gelegen/ de welcke hy sal presenteren aen de voorsz. van onsen Rade in Hollandt / omme van dien / ofte andere dient hem goetduncken sal te ordonneren ende committeren derthien voor dat Jaer / die ghehouden sullen zijn heurluyder eet te doen in handen vanden voorsz. Suppliant als Bailliu / ende met hem compareren in alle Vierscharen / ten ware zy eenige merckelicke redenen hadden van hemluyden absentie / t'zy van sieckte/ ofte andere redelicke excusatie/ met alle d'welcke derthien Mannen de selve Bailliu houden sal zijn Vierschare ende parthijen Justitie administreren/ van veerthien daghen te veerthien dagen/ Interdiceren allen anderen Welboren Mannen/ niet ghecoren noch geeedt zijnde als boven / ter voorsz. Vierschare te comé sitten. Welverstaende dat tot desen laste niet genomineert/ ofte gecosen sullen werden eenige Poorters ofte Inwoonders onser Stede van Leyden / sommé die niet en heeft mogé compelleren ter Vierschare te comen vande voorsz. Bailliu van Rhijnlant. Eñ want het te lastich vallen soude voor de voorsz. derthien persoonen alle veerthien dagen te rechte te comé/ sonder eenige bate/ ofte proffijte te hebben / ofte te genieten omme hem eenichsints te recompenseren van heurluyder vacatien / comparitien / ende teercosten/ hebben hem geconsenteert/ ende geoctroyeert/ dat alle de eysschers die voor heurluyder eysch maecken sullé totte somme van drie guldens van xl. grooten t'stuck

Vlaemscher munte eens / ofte daer onder ghehouden sullen zijn te namptiseren twe stuvers / ende soo verre den eysch excedeert drie guldens vier stuvers / de welke gedragen ende gesupporteert sullen worden by die zijn proces verliesen sal. Ende wanneer eenige taxatie van costen vallen / soo sullen perthijen daer voren betalen ses stuvers / waer af de helft comen sal tot proffijte van twee Mannen / die daer toe gheordonneert sullen werden / ende d'ander helfte comen inde gemene beurse / tot proffijte van hemluyden allen / die t'eynde vanden Jare metten anderen gelijckelick onder hemluyden ghedeelt sullen worden. Ontbieden daeromme / ende bevelen de voorsz. van onsen Rade in Hollandt den voornoemden Suppliant ende zijn naecomelinghen int Offitie / mitsgaders de voorsz. Mannen desen onsen octroye / accoort ende consent / so / ende inder manieren voren verhaelt / rustelick / vredelick / te laten genieten / ende gebruycken / sonder hem ofte yemant van henluyden / nu noch in toecomende tijden te doen ofte laten geschieden eenich hinder / letsel / ofte moeyenisse ter contrarie maer te procederen jegens den overtreders van desen tot de peynen daer inne begrepen / want ons also gelieft. Des t'oorconde hebben wy onsen zegel hier aengehangen. Gegeven in onse Stadt van Bruyssel den tweeden dach van December / int Jaer ons Heerē vijfthien-hondert neghenenvijftich / van onsen Rijcken / te weten van Spangien / Cecilien / etc. t'vierde / ende van Napels t'seste / ende opte plijcque stont geschreven by den Coninck in zijnen Rade / ende geteyckent

I. de la Torre.

Veranderinghe vande Oude Vierschare van Rhijnlandt.

Alzoo Willem van Palensteyn / Bailliu van Rhijnlandt / de luyden vander Reeckeninghe in Hollandt / vertoont hebbende dat de oude Vierschare van t'selve Bailliuschap binnen der stede van Leyden seer oudt / vergaen / ontdeckt / ende ghenouch ruineus was / sulcx datmen aldaer niet bequamelicken voortaen recht ende Justitie administreren mochte / versouckende daeromme reparatie vander selfder Vierschare / tot costen vande Majesteyt / ofte vander stede van Leyden / soo de selve stede / mits de menichfuldighe frequentatie ende Comparitien / soo vande Mannen / als andere buyten luyden / ter voorsz Vierschare te doen hebbende / ende comparerende / in hare neeringhen ende exchijsen / seer gheprofijteert ende ghebetert waren: Soo was by den voorsz vander Reeckeninge tot meer-stonden een uyt haer Collegie gheordonneert gheweest / die hem by den Burgher-meesters ende Regeerders der voorsz. stede ghevonden / ende versocht heeft / dat de selve vander stede de voorsz. oude Vierschare souden willen repareren / Ofte gelijck alle andere steden in Hollandt doen / hare Vierschare den Bailliuwen in Rhijnlandt inder tijt communiceren op distincte Recht-dagen / Ende naer vele ende verscheyden communicatien / mette voorsz. vander Stede / ende oock den Bailliu / over ende weder over / ghehouden / zijn de voorsz van Leyden eyn-

telicken (naer sy dese zaecke met de Vroetschappe aldaer in deliberatie ghelept hadden) aenschou nemende op de menichfuldighe lasten der selver stede/die dagelicx door verminderinghe vande neringhe vande draperijen meerderden/ afslaende de voorsz Reparatie vander oude Vierschare/ in effecte te vreden ghe-weest de Majesteyt ofte zijne Majesteyts Bailliuwen van Rhijnlandt inder tijt t'accommoderen / ende te doen hebben binnen het stede-huys aldaer / seeckere bequame plaetse / omme zijn Vierschare / t'sy int Crijm/ ofte int Civijl te moghen houden/ midts daer aen oock maeckende een vertrec / waer inne de voorschreven Bailliu ofte zijne Mannen/ tot haren ghelieven/ upte voorsz. Vierschare sullen moghen vertrecken/ ende hare vonnissen secretelicken concluderen/ ofte anders Communiceren naer exigentie vander saecke/met een Schoor-steen ende Haert-stede/alwaer by tijden van Winter bequamelicken vuyr gemaeckt/ ende ghelept sal moghen werden / ende dat tot costen vander Stede/ die de behoufteen van dien sullen administreren/ mits dat de voorsz. stede weder aen haer souden nemen ende behouden/tot der selver stede behouf/ de voorsz. oude gheruineerde Vierschare/ofte Ding-huys/ metten erve eñ plaetse van dien/ zonder dat de Majesteyt ofte Bailliuwen inder tijdt daer eenighe gherechticheyt meer sal competeren/ ofte oock eenighe Jurisdictie aldaer exerceren/ dat oock de Bailliuwen inder tijdt gheen Poorters nochte inwoonders der voorsz. Stede van Leyden aen hare voorsz Nieuwe Vierschare comende / in Civile ofte Crimmele saecken/en sullen mogen arresteren becommeren ofte citeren/ doen arresteren nochte becommeren in eenigher wijse/ anders dan den ghenen die al-

daer

daer inder Vierschare ding-plechtich sullen wesen/ten ware aldaer compareerden eenighe delinquanten, ofte quaet-doenders, in des Baillius Jurisdictie eenige delicten gheperpetreert hebbende / apprehentie ende corporele punitie waerdich zijnde / den welcken de voorsz Bailliuwen indien ghevalle / aen hare Vierschare/ sonder prejuditie vande voorsz. stede jurisdictie sullen moghen apprehenderen/ ende anders niet/ dat oock de Bailliuwen/ inder tijdt / den bewaerder vander Stede-huyse/aldaer wesende/voor zijn moeyten ende diensten / als vander Vierschare te openen ende weder te sluytē/ deselve schoon ende reyn te houden t'vuyr aen te legghen/ ende af te dragen/etc. t'elcken half Jare betalen sullen twintich stuyvers Brabants/ tot twee grooten vlaems den stuyver / welcke offre/ ende presentatie de voorsz vande Reeckeninghe gheaccepteert hebben/ ende accepteren midtsdesen/ eñ is hier van gheordonneert acte te maecken ende de voorsz stede/mitsgaders den Bailliu elcx een te leverē/ omme hem daer na te reguleren. Ghedaen inden Haghe/ ten bevele der voorsz Camere/den tweden Octobris/ xvC. vier ende tsestich. Onderstont geschreven/ My jegenwoordich ende daer beneffens geteyckent.

Rataller.

Her-

Het Cesseren vande Azing Recht te houden mit Schepenen, ende van appellatien.

DJe Staten van Hollandt / ende Zeelant / hebben geresolveert ende verclaert / dat voortaen binnen allen den Dorpen inden quartiere van Rhijnlant gheleghen / den Azing sal cesseren / ende dat mitsdien binnen den selven Dorpen mit genen Azing / mer mit Schepenen / als in Kennemerlant gedongen ende Recht ende Justitie geadministreert sal worden. Welcke Schepenen by den Ambachtsheer vander Plecken / ende daer ghene en is by den Officier aldaer vijff of seven in getale / naer dat die Dorpen cleyn zijn ofte groot alle Jaers gheeligeert / ende geeedt sullen werden naer behooren. Welcke Schepenen upten Huysluyden / ofte Welgeboren Mannen binnen elcken Dorpe gestelt ende geordonneert sullen moghen werden naer dat de selve Dorpen sullen zijn ghelegen ende ghepopuleert. Ende dat voorts van allen vonnissen van Schepenen voornomt / sal mogen werden gheappelleert / t'zy voor den Bailliu / ende Mannen van Rhijnlant / oft voor den Hove Provinciael van Hollant / tot optie van Pertijen. Gedaen ter Goude den ix. Octobris / Anno xvC. sevenentseventich. Onder stont Ter ordonnantie vande Staten. By my / ende is geteyckent C. de Rechtere. Lager staet / Voor Copie van d'originele (mitte welcke desen naer verghelijckinge bevonden es t'accorderen) huyden den xxvij. Februarij xvC. twie eñ tachtich / uytgegeven / By my ende is geteyckent S. vander Wuert.

Ordre vande E. M. Heeren Staten omme recht ende justitie te administreren/ so in t'Crimineel als Civijl.

Aen mijn E. Heeren de Staten van Hollandt.

VErthoont mit Reverentie Fop van Brouckhoven Bailliu van Rhijnlandt/ hoe dat van ouden tijden die laegen Vierschare in Rhijnlandt berecht zijn gheweest/ by Schout Azinc ende Buyren/ ende die Hoghe Vierschare by Bailliu ende Welboren Mannen van Rhijnlandt/ sonder datter eenich ghetal van Mannen gheordonneert was/ mer eenen yeghelick mochte so veel Mannen ter Hogher Vierschare bewillighen ende brenghen alst hem goet dochte: Waer upt groote confusie ende ongheregeltheyt ter hogher-Vierschare gheschieden/ so dat inden Jare xv^{C}. ende Lix. by den Coninck gheordonneert is gheweest/ datter alle Jaren xxv. Welboren Mannen ghenomineert souden worden/ omme by den Hove van Hollandt daer upt / ofte anderen die t'Hoff goet-duncken soude derthien Mannen ghecommitteert te worden/ die ter Hooger Vierschare alle veerthien daghen compareren/ ende Justitie administreren souden des niettemin is altijdt tot noch toe geobserveert gheweest/ dat van alle criminele saecken extraordinarise recht-daghen ghehouden werden / mit sulcke Welboren Mannen/ als den Bailliu daer toe

 doet

doet verdaghen/ T'is nu zoo dat opten neghenden Octobris anno xv^C. Lxxvij. by uwe E. gheordonneert is dat van doen voort aen binnē allen den dorpen in Rhijnlandt ghelegen den Azinc soude cesseren: Ende dat mit Schepenen/ als in Kennemerlandt gedonghen/ ende recht ende justitie gheadministreert soude worden/ ende dat de selfde Schepenen by den Ambachts-Heer vander plecke ende daer geen en is/ by den Officier aldaer vijff of seven in t'ghetalle/naer dat de Dorpen cleyn of groot zijn alle Jaren gheeligeert ende gheeedt souden worden / welcke Schepenen upten huysluyden/ofte Welboren Mannen binnen elcken Dorpe ghestelt ende geordonneert souden moghen worden naer dat de selfde Dorpen souden zijn gheleghen ende ghepopuleert/ Waer upt goet te verstaen is/ dat die kiesinghe van Schepenen upte Welboren Mannen/ alsdoen by uwe E. ghepermitteert is geweest/ overmits die notoire de vastatie van gheheel Rhijnlandt/ door die voorleden troubles verwoest en̄ grootelicx ghedepopuleert zijnde/ sulcx datmen alsdoen in veel Dorpen naeuwelicx ses ofte seven ghequalificeerde Huys-luyden bevonden soude hebben bequaem om t'Schependom te bedienen / dan nademael allen Dorpen in Rhijnlandt alsnu seer wel ghepopuleert zijn/ ende mitsdien die finale oorsaecke vanden voorsz uwer E. Ordonnantie in respect vande Welboren Mannen cesseert/sulcx dat de Welboren Mannen behooren te ghenieten heur oude Immunitept ende exemptie / van niet ghehouden te zijn ter magher Vierschare te zitten/ noch justitie administreren/ dan alleenlick ter Hoger Vierschare van Rhijnlandt/ ende hy Suppliant in criminele ende andere saecken ter Hoger Vierschare specterende / alle acten

van

van jurisdictie/ so van informatie precedente te nemē/ als anders moet doen/ mit Welboren Mannen / tot allen plaetsen/ daer hy de selfde weet te becommen/ ende niet by Schepenen ofte buyren/ dat oock die Welboren Mannen mit ghene dubbelde lasten ende diensten en behooren ghelast te worden / immers by ghevalle Welboren Mannen die Laghe Vierschare subject souden blyven: omme aldaer als Schepenen te zitten voor de handt onwillich souden zijn over saecken/ staende tot berechtinghe vande Hoge Vierschare te vaceren/ twelck tot retardement van Justitie tenderen/ ende groote confusie in Rhijnlandt in brenghen soude; Waeromme soo keert hy suppliant hem tot u mijn E. Heeren/ versoeckende dat uwe E. ghelieve/ altererende de voorsz. Ordonnantie / ofte Resolutie vanden neghenden Octobris xvC. Lxxvij. te verclaren dat Welboren Mannen in Rhijnlandt over saecken ter hogher Vierschare van Rhijnlandt specterende / soo Crimineel als Civijl gehouden zijn/ als naer ouden Heer-commen/ ende oock volghende d'voorsz. Ordonnantie vanden Jare xvC. ende Lix. te staen sonder datmen hemluyden belasten sal ter lagher Vierscharen/ als Schepenen te zitten noch Justitie te administreren dit doende/ etc. In margine staet gheapostilleert. De Staten van Hollandt/ verclaren dat tot vorderinghe vander justitie / ende omme daer inne tot vorderinghe vander selver justitie/ binnen den lande van Rhijnlandt alle goede ordre te moghen ghebruycken ende onderhouden alle Welghebor̄n mannen binnen den voornoemde lande van Rhijnlant voortaen vry ende ongehouden sullen zijn ter lager Vierschare aldaer te zitten / ofte recht ende justitie te administreren / niet teghenstaende voor-

 gaende

gaende Resolutie vande Staten: Ende dat voorts den Bailliu van Rhijnlandt volghende den Octroy vanden eersten Decembris xvC. negen ende vijftich/ alle jare sal nommeren vijf ende twintich persoonen/ Welghebooren Mannen van goede name ende fame/ ende mede van goederen/ in Rhijnlandt ghelegen/ ende d'zelve presenteren aen dien van den Rade Provinciael in Hollandt/ omme van dien ofte andere Welgeboren Mannen upt dien quartiere dien t'hen goetduncken sal t'ordonneren ende committeren derthien personen/ voor dien jare/ die ghehouden sullen zijn haer-luyder eedt te doen in handen vanden Bailliu/ ende met hem te compareren in alle Vierscharen van veerthien daghen tot veerthien daghen/ ende recht ende justitie t'administreren/ so wel in criminele als civile saecken/ ende oock in alle Criminele saecken/ ende alle den ghevolghe van dien/ die by ofte van weghen den Bailliu behoorlick gheinsinueert ofte gheinterpelleert zijnde/ tot allen tijden/ so wel op de ordinarise recht dagen/ als anderen tijden ende daghen te compareren ende te vaceren sonder van dies te doen eenichsints in ghebreecke te wesen/ Op peyne van vijff ende twintich ponden van xl. grooten / t'appliceren d'eene helft ten behouve vanden Heere/ ende d'ander helft vande presente Welghebooren Mannen. Belastende den Bailliu ende Welgeboren Mannen voorsz hen voorts naer inhouden vande voorsz. Octroy te Reguleren. Ghedaen inden Hage den xxvijen. Aprilis xvC. tweentachtich. Onderstaet/ ter Ordonnantie vande Staten. By my ende is gheteyckent

C. de Rechtere.

Naer-

Naerder ordre vande E. M. Heeren Staten om Recht ende Justitie te administreeren so in Criminele als Civile saecken.

Aenden Ed. Mog. Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslant.

Verthoont reverentelick Joncheer Adriaen/ Heere van Zwieten / Bailliu van Rhijnlant/ dat hy Remonstrant gesien hebbende de Requeste uwe Ed. Mog. gepresenteert / van wegen den Heere Advocaet Fiscael van Hollãt eñ west Vrieslant/ hem Remonstrant inde voorsz. qualite ter hande gestelt / volgens uwer Ed. Mog. Ordonnantie vanden xiiij. Decembri xvjC. ende twaelf lestledẽ/omme daer op te dienen van bericht ende advijs respective/ verclaert sulcx / opt versouck vanden Heere Bailliu van Rhijnlant inder tijt den ij. Decembri xvC Lix. geordonneert geweest te zijn by den Prince vanden Landen/nopende het nomineren/presenteren / committerẽ/ende eeden van Welboren Mannen/als de voorsz. requeste vermelt ende t'Octroy ten selvẽ geannexeert medebrengt / dat mede zedert de Welboren Mannen in dier vougen gecommitteert ende geeedet zijnde/ alleenlic recht gedaen hebben in civile saecken/ende nopende de saecken crimineel/ sulcx tot noch toe is geobserveert / als by de selve requeste wert verhaelt / ende oock op de leste commissie vanden Hove van Hollant/ voor den lopende Jare ghevolcht is de protestatie tegens de Missive vandẽ selven Hove aenden Remon-

strant

strant mede by de voorsz. Requeste ghevoucht / ende dat sulcx hy Remonstrant t'sedert oock tot noch toe int berechten van criminele saecken ghevolcht heeft t'gebruyck int beroupen van andere ongeeede Welboren Mannē van oudts / ende by zijne predecesseurs in Offitie geobserveert. Vindende nietemin hy Remonstrant niet vreempt / dat by uwe Ed. Mog. werde gheordonneert dat oock alle criminele saecken in Rhijnlant by geeede Welboren Mannen voorts aen worden berecht / mits dat daer van blijvē geexcuseert de genen die tot berichtinge vande civile saecken / op voorgaende nominatie by den voorsz. Hove zijn ofte souden mogen worden gecommitteert / ende daer toe by dē Remonstrant ge-eedeth mer dat ten dien eynde gelijck getal / als ter berechtinge vande civile saecken tot ses ende twintich werde ghenomineert ende daer uyt by den voorsz. Hove derthien ten fine voorsz. werden gecommitteert / ende by den Heere Bailliu inder tijt geeedet. Welverstaende ten regarde Rhijnlant hem verre ende breet extendeert / ende voor den verde geseten beswaerlick soude vallen op alle beroepingen niet alleen van berechtinghen / mer oock examinatien ende andere voorvallende nootelicke presentien in criminele saecken van verde wegen te compareren / ofte oock lange in d'selve beroepinghe ofte commissie ghecontinueert te worden / dat niet ongeraiden soude wesen den Heere Bailliu inder tijt gheautoriseert te werden in allen voorvallende saecken / niet requirerende de presentie van t'volle collegie van Welboren Mannen te moghen employeren de naestgheseten Mannen / ende dat d'selve Mannen ten hoochsten niet langher dan voor twee Jaren in hare dienste blijven verbonden / eñ ten minsten daer naer drie Jaren vrije /

ende buyten sodanighe commisse gehouden werden/ refererende de Remonstrant hem niettemin / soo dies-aengaende / als nopende t'vorder inhouden vande voorsz. requeste tot uwer Ed. Mog. discretie ende dispositie die doende/etc. Inde mergine staet geappostilleert de Staten van Hollant/ ende West-Vrieslant/ gesien hebbende dese berichtinge / verclaren dat t'Collegie van geeede Welboren Mannen gehouden zy so wel te sitten over de criminele/als civile saecken. Behoudelic datse alle preparatoire informatien/ examinatien / ende andere sullen mogen doen by gebeurten / met drie upten heuren/ en den anderen daer inne van drie tot drie Maenden verschonen / ende datse twe Jaren ghedient hebbende / daer jegens in drie volgende Jaren niet wederom en sullen mogen werden verkosen noch gehouden zijn te dienen. Actum in den Hage den xxv Martij Anno xvjc derthien.

Onder staet/

Ter ordannantie vande Staten.

Ende is ghetepckent/

A. Duyck.

Protest van gesvvooren VVelboren Mannen om te sitten, so in Criminele als Civile saecken.

ALso de Heeren Staten van Hollandt by haer Resolutie van date den xxv. Martij Anno xvjC ende derthien verclaert hebben / dat de geeede Welgeboren Mannen van Rhijnlant gehouden sullen zijn te sitten / soo wel over de criminele als civile saecken. Ende de gheswozen Mannen jegenwoordich ter Vierschare van Rhijnlant sittende/verstaende daer by grootelicx beswaert te zijn/hadden zy aende voorsz. Heeren Staten Requeste gepresenteert/ om daer van ontlast te mogen blijven / ende niet vorder beswaert te werden / dan tot noch toe was gheschiet / sonder dat voor alsnoch op haer versouck was ghedisponeert / ende hoewel sylupden op huyden ter Vierschare sullen compareren / om in criminele saecken te wijsen/ also dẽ Bailliu seeckere gevangen heeft leggen die hy niet langer can ophouden/ ende dat apparentlicken op heurluyder versouc soo haest niet gedisponeert sal connen werden / hebben syluyden verstaen ende verclaert dat de selve comparatie / mitsgaders andere comparatien / die hier na meer souden mogen vallen/aleer op haer versouc sal wesen ghedisponeert/geschieden sullen by provisie ende sonder prejuditie van haer voorsz. versouck daer van syluyden wel expresselicken waren protesterende. Twelck voorsz. is den Substituyt Bailliu in absentie vandẽ selven Bailliu byde voorsz. gesworen Mannen / aleer

zy ter Vierschare waren gaen sitten ende eedt gedaen hadden/aenghesept zijnde / hebben zyluyden aen my onderschreven Secretaris van Rhijnlant versocht acte van haer voorsz. verclaringhe ende protestatie. Aldus gedaen desen xj. dach van Meye Anno xvjC. ende derthien. Onder staet / My jeghenwoordich/ Ende is geteyckent

S. vander VVuert.

Eerste Electie na de naerder Ordre.

Edele Erntfeste Voorsienighe seer discrete.

Wy hebben ontfangen uwe E. nominatie van xxv. Welgheboren Mannen van Rhijnlant/ omme by ons uyt de selve derthien personen gheeligeert te worden/ die voor desen aenstaenden jare aldaer recht ende justitie/ so int Civijl als Crimineel souden helpen administreren/ so hebben wy dien volghende/ upte selve ghenomineerde personen geeligeert ende eligeren midtsdesen / Gerrit Willemsz. van Heyningen Schout van Rijnsaterwoude/ Bouwen Aertsz. Brammer/ Jan Hubertsz. van Eyck/ Schout van Waddincxveen/ Dirc Gerritsz. tot Zegwaert/ Oloff Cornelisz./ Jan Matheusz. van Heyninghen/ Heyman Bouman Schout van Oestgeest ende Sassenhem/ Ysbrant Dircxsz. tot Oestgheest/ Bouwen Jansz. van Leeuwen / Cornelis Gerritsz. Schout van Sevenhoven/ Jan Mathеusz. inde corte steeck/ Gerrit Adriaensz. Outshoorn Schout van Zoetermeer/ende Schrevel Claesz. van Voor-burch/ lastende ende bevelende U. E. van wegen de Hoghe Overicheyt de selve geeligeerde personen den behoorlicken eedt aff te nemen/ omme voor desen aenstaenden Jare met uwe E. recht ende Justitie / so int Civijl als Crimineel te helpen administreren / ter eeren

Godes/ dienste ende welvaren vanden Lande. Ende aenghesien de Heeren Staten by heure acte van Resolutie vanden xxv^en. Martij voorleden verstaen, dat de ghene vande Welgheboren Mannen die twie Jaren ghedient hebben in drie daer aenvolgende Jaren niet weder vercoren en sullen moghen worden / so lasten ende bevelen wy u mede inden name ende van weghen alsboven voorts aen onder de oude Mannen in uwe nominatie niet te stellen eenighe vande genen/ die twee jaren ghedient sullen hebben / ende onder de nieuwe Mannen mede niemandt te stellen vande genen die binnen drie voorgaende jaren in dienste gheweest sullen zijn / ende echter u ghetal te maecken ter nombre van xxv. personen/ ten eynde met beter directie die electie daer upt ghedaen mach worden sonder daer van in ghebreecke te blijven.

Onse Heere God sy met V. E. Gheschreven in den Haghe den xvj^en. Septembris xvjC. verthien. Ende is ghetepckent / A. Duyck. De superscriptie is: Edele Erntfeste voorsienighe seer discrete Jr. Adriaen van Zweten/ Baillu ende Dijtgrave van Rhijnlandt.

Aldus

ALdus verclaert, gheordonneert, ende voor ſo veel des noodt ſy, op nieus gekeurt, opten leſten Iunij, anno xvj^{C}. eñ tvvintich, by I[r]. Adriaen Heer van Zvveten Bailliu, Heyman Bouman, Schout tot Oeſt-geeſt, ende Zaſſenhem, Gerrit Adriaenſz. Outſhoren, Schout tot Soetermeer, Bouvven Aertſz. Brammer tot Oeſtgeeſt, Gerijt VVillemſz. van Heyninghen Schout tot Reynſatervvoude, Leymuyden, Vrieſe-coop, ende Cudel-ſteert, Cornelis Claeſz. tot Voorburch, Dirck Lenaertſz. van Immerzeel in Soetervvoude, Gerijt Ghijſbrechtſz. tot Alphen, Cornelis Geritſz. Schout tot Seven-hoven, Oloff Corneliſz. in Soetervvoude, Ionge Dirc Dircxz. Schoneman mede aldaer, Cornelis Iacobſz. Donck tot Leyderdorp, Yſbrant Dircxz. tot Oeſtgeeſt, Dirc Adriaenſz. tot Alphen, ende Iacob Pieterſz. van Leeuvven tot Leyderdorp, Gezvvoren VVelgeboren Mannen van Rhijnlandt, die vvelcke dẽ Schouten vandẽ Ambachten des ſelfs Lants by deſen ghelaſt hebben, de voorſeyde Couſtumen Keuren ende Ordonnantien, by heurluyder Secretarijſen voor eene reyſe, in openbare Vierſchare voor den volcke te doen Publiceren,

ceren, ende daer of te maecken pertinente relatie, leverende d'ſelve, terſtont na de publicatie, aenden Bailliu ende Mannen, om in t'comptoir van Rhijnlandt bevvaert te vverden, ten eynde daer of niemande ignorantie en heeft te pretenderen, Ende zijn alle de voorſz. CoſtumenKeuren ende Ordonnantien by den Secretarijs van Rhijnlandt inde Vierſchare deſſelfs Landts ghepubliceert, deſen xxj[en]. Iulij anno voorſchreven.

Ter Ordonnantiè van Bailliu ende Ghezvvoren VVelgheboren Mannen van Rhijnlandt. Ende is gheteyckent

B. Egmond.

M. Benninck.

TAFEL

TAFEL

Dienende tot het jeghenvvoordige Couſtuym ende Keur-bouck: Ende is te verſtaen, dat het voorſte Chijffer ghetal aenvvijſt de Couſtume, ende Keur reſpective, ende t'laeſte t'bladt daer de ſelve ſtaende zijn.

Eerſt vande Couſtuymen met de Inſertien achter deſelve.

Couſtuymen ende Vſantien die Bailliu, ende ghesvvoren VVelgheboorn Mannen verſtaen dat ſullen onderhouden vvorden, So in Criminele, als Civile ſaecken.

Eerſt Criminele Saecken.

Civile Saecken.

Politijcke zaecken.

Sinninghe ofte Naestinghe van Landen, Erven, ofte ander onroerende goeden.

Op

Verscheyden Insertien die Bailliu ende gesworen VVelgeboren Mannen goet gevonden hebben achter de voorsz. Coustumen te werden ghevoucht, als op eenighe der selver Coustumen dienende.

Keuren ende Ordonnantien van t'Bailliuschap van Rhijnlandt.

Ende eerst de VVees-keuren.

Alle

Dat

Ander Keuren.

t'Broot backen in Rhijnlant.

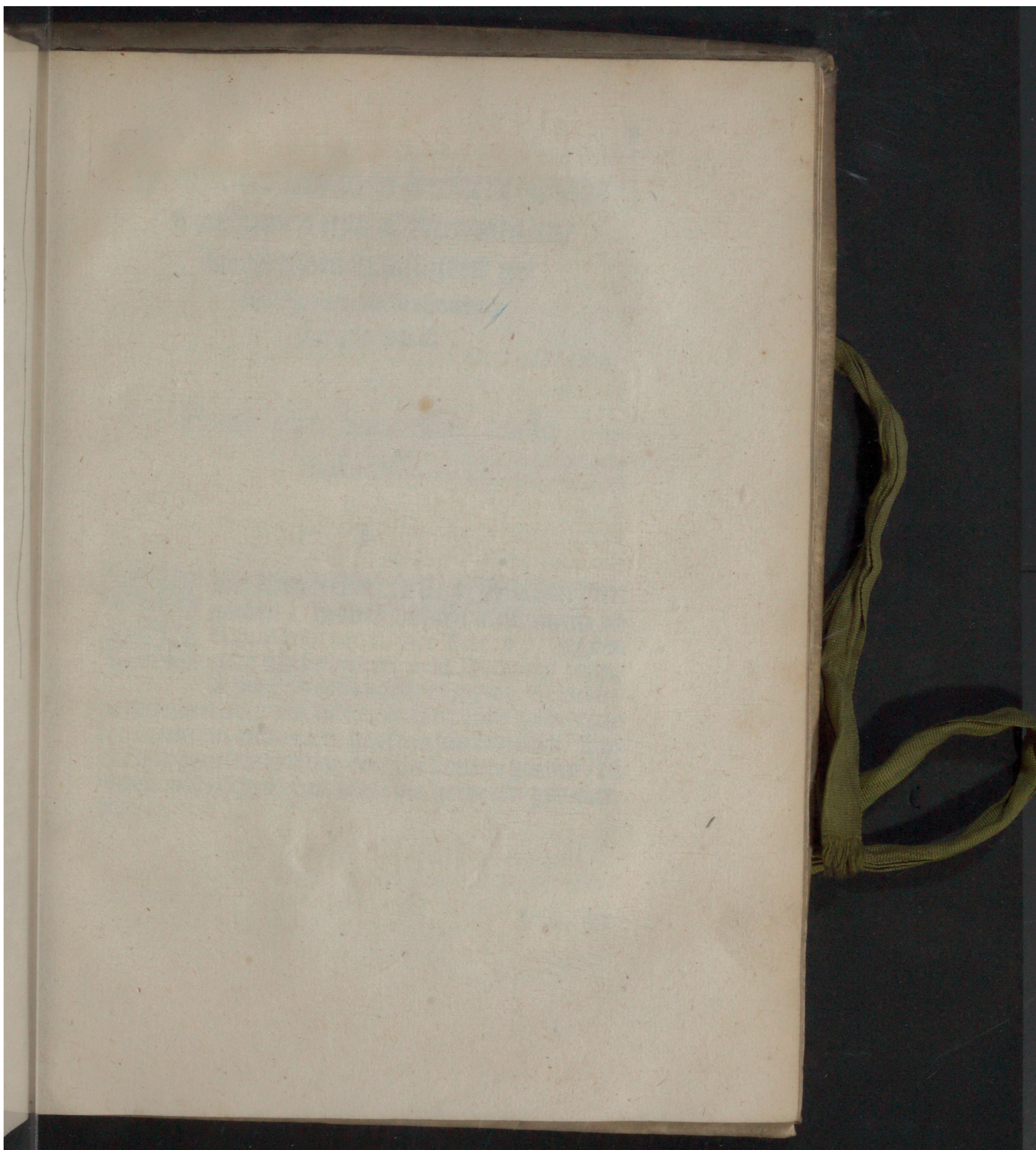
Desolate

onbe-

Perticuliere Keuren.

Verfcheyden Infertien t'Bailliufchap ende den aencleven concernerende.

FINIS.

Hier naer volghen seeckere Oude Coustumen ende Ordonnantien/ die eertijdts in Rijnlant ghevolcht/ende onderhouden zijn gheweest.

Eerst van Successie ende Erffenisse.

I.

Alle Successien ende erffenissen van goeden / hebben buyten Testamente in Rhijnlandt totten jare Lxxx. toe / gegaen ende ghesuccedeert naer Aesdoms recht/ te weten dat de naeste in grade / so wel inde ascenderende / als descenderende ende collaterale linien metten anderen in hoofden succedeerden / sonder alle representatie van eenighe vordere graden / ende sonder onderschept van waer die goederen gecomen waren.

Vſantien diemen inde Schouten Vierſcharen plach te houden.

ij.

OVermits dat in voorleden tijden gheen ontſich/ noch audientie en was voor den Schouten Vierſchare inde dorpen van Rhijnlandt/ ende dat daer veel delicten/ meſuſen/ quade feyten eñ miſdaden gheſchieden / die alle verſweghen ende achterghehouden worden/ in groote verſmaetheyt ende verachtinghe vande Juſtitie. Soo is den Bailliu inder tijdt weſende/ van ouden tijden gheautoriſeert gheweeſt te ſtellen twee gheſworen perſonen/ diemen noemde Aſingen/ welcke ghehouden waren by eede te comen d'een aende hooghe zijde vanden Rijn/ ende d'ander aende laghe zijde op ſonderlinghe recht-daghen/ in alle de dorpen ende Vierſcharen van Rijnlandt/ omme te ſien ende te hooren wat manieren van meſuſen/ ofte delicten daer aen de ſelve Vierſcharen ſouden moghen ghebeuren ofte gheſchieden / Dat welcke ſy den Bailliu ſchuldich waren by haren eede te relateren / om by den Bailliu ende Welghebooren Mannen gheſtraft te werden / als dat van rechts ende redenen weghen behoorde.

Ende deſelve Aſinghen ſaten mede by den Schout ende Gebueren ter Vierſchare/ ende gaven by haren eede hare opinien/ ende ſtrecte oock hare opinien om vonnis te wijſen/ ghelijck den Schoudt ende andere buyren ter Vierſchare ſittende.

Ende

Ende uyt saecken dat de dorpen van Rhijnlandt verre vanden anderen gheleghen zijn / ghelijck Sevenhoven/ Noorder/ Nieuweveen / Aelanderveen/ vier of vijf mijlen/ Waddincrveen van Alphen/ Couderkerck twee drie mijlen/ ende voorts andere min ofte meerder/ ende deselve Asinghen by nachten door reghen ende wint daer moesten wesen / soo ontfinghen sy haer jaer-gelden alle jaers te Bamisse van een dorp eene gulden/ van andere twee guldē/ drie gulden/ van sommighe vier gulden / nae gheleghentheydt vande groote ende rijckdommen vande selve dorpen.

Noch ontfinghen de selve Asinghen van ouden tijden van elcke clachte / die eenige vreemde luyden deden aen deselve Vierschare / ende binnen den selven dorp niet woonachtich en waren/ een stuver.

Hier van so moeste elcke Asingh den Bailliu van Rhijnlandt inder tijdt wesende / alle Jaers uytreycken thien rins gulden/ ende dese voorsz profijten/ ofte emolumenten hebbē altijt annecx geweest den pachte vanden selven Bailliuschappe.

Ende en mochten gheen Schouten in Rhijnlande Vierschare bannen dan ter presentie van sodanigen Asing.

Hoemen ter lagher Vierschare plach te procederen.

iij.

ALs een eysscher syn partye met een peremptoire wete ter lagher Vierschare hadden doen verdaghen/ soo mocht den eysscher zijn eysch doen sluyten met een laech of hooch weddé/ daer van hy de keure hadde / ende t'selve ghedaen zijnde versochte den eysscher Vonnisse interlocutoir vanden Gerechte/ of alle wedden zijn weder-wedden behoorde te hebben.

Ende indien d'eysscher zijn eysch bevestichde met een laech wedde/soo mocht den verweerder indien hy corte expeditie begheerde / daer op bieden een hooch wedde / om de questie berecht te werden voor den Bailliu/ ende Welgheboozen Mannen van Rhijnlandt.

Ende werde daer op by den Schout/Asing ende buyren ghewesen/ dat alle wedde moest hebben zijn weder-wedde/ ende alsdan moest dat laghe wedde/ dat hoogher wijcken. Ende sulcks werde by den Schout/Asing/ende twee buyren/ de Dingtalen van partijen ter naester Vierschare vanden voorschreven Bailliu inneghebracht / so dat partyen alsdan daer uytinghe van Rechte/ t'welcmen een hoffaert noemde/ moeste verwachten.

Maer indien partyen willich waren om haer saecken voor de laghe Vierschare te voldinghen/ sonder

den

den anderen een hooch wedde te bieden/ so mocht de ghene die aldaer succumbeerde/ daer van appe leren aen de Vierschare van Baillu eñ Welgeboren Mannen/ende was gehouden deselve appellatie te vervolghen binnen zes weken.

Ende waren als dan de Schoudt/met twee buyren/ ende den Azing gehouden ter naester Vierschare vanden voorschreven Baillu/ de dingtalen van partyen/ mettet Vonnisse in Ghesehrifte in te brenghen.

Saecken daerom men met den Baillius Bode ter eerster Vierschare vermochte te panden.

iiij.

OM boeten/breucken/t'sheeren penninghen ghewesen vonnissen voor des Baillius Vierschare/ ofte voor twee Wel-geboren Mannen/ bezeghelde brieven/ obligatien/huyr-cedullen/ contracten inhoudende verbandt van allen rechten/ verdroncken ofte gheborchde ghelagen/ verdroncken ofte verteert op des Baillius Recht-daghen vanden ghenen die daer voor recht te doen hadden.

Saken diemen panden mochte mette Boden vanden Dorpen, ende niet ter eerster instantie met des Baillius Bode.

v.

RENten / simpele bezeghelde brieven / simpele obligatien / binnen jarighe lant-hupr lant-cope / coop van huysen / erven / eñ erffelicke pachten / verteerde costen / gheleent gelt / broot / bier / eedtbaer spijs / salaris van Tal-luyden / arbeytsloon / meesterloon / ende de pandinghen van t'gunt voorschreven staet / waren al cort recht binnen vierentwintich uyren / soo verre de schult niet verjaert en was.

Aengaende de pandinghen die ghedaen werden aen turf / hop / tacken / laken / ende dierghelijcke schulden binnen s'Jaers verschenen / die en hadden gheen recht dan t'Somers t'eynde seven daghen / ende des Winters binnen veerthien daghen. Ende die op alsulcke pandinge pantkeringhe wilden doen / moesten t'selve doen t'Somers binnen seven daghen / ende des Winters binnen veerthien daghen.

Maniere

Maniere van procederen by pandinghe.

vj.

Alle pandinghen moesten aenghelept wesen in Rhijnlandt voor twee buyren / ofte Welgeboren Mannen / die met vonnisse wesen binnen wat tijdt de pandinghe volstaen soude wesen.

Soo wanneer yemant ghepandt hadde met een Schouten bode / ende daer pantkeeringhe op gedaen werde / ende partyen dan voort accordeerden / soo en waren geen van beyden partyen eenige boeten schuldich.

Maer indien den pander met den Schoudt voort pande / ende dan weder met den Schout pantkeeringhe ghedaen werde / soo waren partyen aen een kenninghe.

Ten ware dat de pander met des Baillius Bode voort pande / ende dan weder met des Baillius Bode pandtkeeringhe ghedaen werde / so quamen partijen door dien aen een Hoffaert.

Als yemant hadde ghepandt upt saecke voorschreven aen mobile ofte immobile goeden / ende gheen behoorlicke pandtkeeringhe op gedaen werde / so mocht den pander die den Schoudt ter naester Vierschare aendingen / ymmers ten langsten binnen ses weken / of de pandinghe was interrupt / ende concludeerde jegens den Schout dat hy schuldich was hem de penninghen op te legghen / daer hy voor ghepant hadde /

met de rechtelicke costen/of hem de pandinge te goede te schelden / ende hem een rechtelicke schadt-dach te gunnen/ofte te leggen tot zijn vermaninge/ dat welcke altijdt alsoo met vonnisse ghewesen werde / midts dat de Schout daer op nemen mocht zijn beraet van twee nachten. Ende indien de Schout de penningen op leyde/ so mocht hy de ghepande weder eenen rechtelicken schat-dach doen leggen tot zijnen wille/ ende de ghepande daer voor schatten metten derden penning beter/ t'welck was noch eens de helfte meer/dan de capitael hooft-somme bedroech/ daer voor gepant was: Ende competeerde den Schout t'selve recht ter cause van zijn verschieten / ende de rechtelicke costen daeromme by partijen ghedaen.

Ende wast by alsoo dat den Schoudt den pander de penninghen niet op en leyde / maer hem te goede schelde/ so was hy schuldich ende ghehouden den selven pander/ of zijne ghemachtichde een schatdach te legghen op des ghepandes goeden tot des panders vermaninge: Eñ de gepande daer af doendoen by den Gheswoꝛen bode eene behoorlicke rechtelicke wete/ende verdaghen/ofte doen verdaghen daer toe vier buyren tot Schatters / omme met den voorschreven Bode den pander op eenen gheprefigeerden dach ende ure schattinghe te doen / welcken dach ende ure de Bode ende schatters schuldich/ende gehouden waren waer te nemen.

Ende de pander die schattinghe begheerde / was schuldich den Bode ende Schatters t'goet te wijsen/ waer aen hy rechtelick gheschadt begeerde te wesen/ voor zijn somme met den derden penning beter.

Alsmen quam tot yemandts huys omme schattinghe te doen/ ende dat de ghene die binnen den huyse

was

was de Bode niet en wilde openen/ soo mocht de Bode tot vermaninghe van partijen de deure op slaen/ midts deselve eens/ tweemaels / driemaels / ende de vierdemael boven recht op gheeyscht hebbende.

Ende wast by also dat deselve Schatters dat goet van hare Buyren te hooch schatten/ ofte prijseerden/ so mocht de ghene die schattinghe versochte / tot drie reysen toe t'goet laten verschatten op den Schatters eedt/ ende indien sy onwillich waren daer eedt te doē/ soo mocht de ghene die schattinghe dede doen/ met de laetste schattinghe ofte prijseringhe te vreden wesen/ ende laten hem die gheschatte goeden by den bode leveren op den heerwech/ als wesende zijn vry eyghen goet/ Ofte docht hem ofte zijne gemachtichden noch dat goet by den Schatters te hooch gheschadt/ ofte geprijseert te zijn/ so mocht hy de Schatters/ die daer toe gheen eedt doen en wilden/ dat goet laten volgen voor den laetsten gheschatten prijs/ ende houden zijn penningen beter op te leggen t'eynde ses weken daer na/ ofte die Schattinge versocht hadde/ mocht de selve Schatters dan comen schatten aen hare goeden.

Hoemen

Hoemen moste procederen by pandinghe ende tot Schattinghe,

vij.

OPten 1^en. Novembris 1523. werde by de naebeschreven Mannē eendrachtich geordonneert/ datmen van nu voorts aen tot gheenen tijden noch dagen/ noch in geenre manieren/ op pandingen voorts varen en sal mogen tot schattinge/ ten sy saecke dat de gene die ghepandt is een rechtelicke wete vander pandinghe ontfanghen heeft / dats te verstaen/ soo wanneer yemandt den anderen doet panden/ soo is de ghene die de pandinghe doet doen/ schuldich den ghepanden een rechtelicke wete daer af te doen hebben in zijn presentie ofte persoon / soo verre hy in zijn huys/ ofte binnen den Ambacht is/ daer hy woonachtich is/ ende daer t'goedt ghelegen is / daer aen ghepandt is. Ende dat ghedaen zijnde / so en salmen de pandinghe den Heer niet mogen aendinghen/ ten sy dat na de weet den ghepanden ghedaen als recht ende voorschreven is/ vier ende twintich uyren verlopen zijn/ ende nae de vierentwintich uyren dat die ghepant is/ ende de weet ontfanghen heeft / soo salmen den Heer dien pande mogen aen dinghen / ende hout de Heer dan die pande aen hem / soo sal hy de penninghen uptleghen aleer hy tot schattinghe procederen sal moghen / ende dat bewijst alst recht is/ met quitantie ofte levende ghetuygen. Ende indien de

de Heere die pande yemant te goede schelt/ soo salmen daer af een pantceel maecken/ ende met die pantceel procederen tot schattinghe alst behoort naer rechte van Rhijnlant. Ende verclaerden dat pandingen/ ende shattingen anders ghedaen/ geen effect sorteren en sullen.

Mannen/Gerijt van Hoochwout/Arent vã Grierken/Gerijt van Zijl / Willem Willemszoon Schout/ Jan van Dam / Jacob Gerijtsz. Huych Jansz. Willem Roelofz. Willem Bouwensz. van Thol/ Willem Ewoutsz. Floor Backer / Gijsbert Florisz. Henrick Jansz. Allert Gijssen / Huych Pietersz. Lou Dirck Cupper/Bruyn Woutersz Meester Dirck Pietersz. Balthasar Beys / Jacob Cornelisz. Henrick Jansz. van Dort/Gerijt Hollant/Cornelis ende Jacob Onderwater / Symon Floor Huyghensz. Dirck Jansz. Floris Symonsz. Ruet Claesz. Willem Huyghensz. Dirc Gijssen/Lou Gerijtsz. Pieter Aertsz. van Tol/ Henrick Bon/Symon Pietersz. Hubert Henricxz.

Hoemen yemant schuldich vvas te vervvinnen, ende op vervvin te procederen.

viij.

OPten twaelfsten Februarij anno vijfthienhondert ses ende twintich/ soo worde tot versoucke van partyen/ ende om toecomende inconvenienten te schouwen/ by Mannen vonnisse eendrachtelick verclaert ende ghewesen / als dat van nu voortsaen den Heer selver/ noch oock eenige partyen/ op eenich verwin rechtelick procederen sullen moghen / ten sy dat de ghene daer sy t'verwin op hebben met vier claghen beclaecht ende verwonnen zijn/ ende dat de vier clachten / ende t'verwin int clachtbouck/ ofte Register autentijck / als dat behoort gheschreven staen ende geteyckent zijn. Ende voorts als yemant op zijn verwin panden wil/ eerst gehouden sal zijn een extract upten Register te nemẽ/ geteyckẽt by s'Clercx hant/ ende anders niet. In kennisse van my

I. van Noorde.

Dat de Bailliu hem sijn clachte ontvallende, verhalen mochte, ende oock partijen als haer niet en vvas doen lijden.

ix.

OPten achtentwintichsten Martij anno xvC. xxv. werde tot versoucke van Nicasius Anthonisz. by alle de Mannen eendrachtich geweesen / dat Bailliuwen en Schouten haer clachten / die sy op eenige partyen doen / opten vierden uptdragenden dach / hem de clachte ontvallen / ende van pen voor die reyse verdraghen / ende de selve saecke van nieus ophalen / ende beginnen mogen / om haer recht ende conclusie bet te fonderen. Insgelijcx dat partyen tegen malcander in recht staende / haren eersten tweeden / derden / ende vierden uptdragenden dach sonder yet te verbeuren / ontvallen / ende van nieus beginnen moghen / ende dit na usantie ende vonnisse van Rhijnlant.

Mannen / Meester Jan van Zeyst / Jan van Bosschuysen / Beys / Gerijt van Zijl / Matheus van Berendrecht / Nicasius Anthonisz. Ysbrant Gerijtsz. Phillips Jansz. Bouwen Kerstanesz. Jonghe Wil / Jacob Roelofsz. Willem Woutersz. Neel Gerijtsz. Noeys Claesz. Boen Gijssen / Volck Cornelisz. Kors Thomasz. Aelwijn Claesz. ende Gerijt Wormbrechtsz.

Hoe men van outs aentast van Landen moste doen.

x.

Opten vierdē Octobris anno xvC ende dertich/ compareerde voor den Bailliu ende Mannen van Rhijnlant collegialiter vergadert ter Vierschare sittende/ Pieter Jansz. Talman/ ende verclaerde hoe dat hem grootelicx van noode is te hebben Certificatie / ofte ten minsten advijs vande ghemeen Welboren Mannen van Rhijnlant/ende dat op een oude usantie ende costume van Rhijnlant / ende out haercomen van rechten aengaende / hoe / ende in wat manieren men schuldich is aentastinghe van landen te doen / soo dat alle de Mannen die in merckelicke getale ter Vierschare saten / eendrachtich verclaerden / als dat so wie aentast van landen doen wil/ sulcx dat hy in rechte daer mede volstaen mach / die moet beginnen metten Lagen rechte/gaende vanden Lagen totten Hooghen/ te weten datmen den eersten aentast doen sal metten ghesworen bode vander plecke daer t'lant gheleghen is/ Welverstaende dat alle Schouten selver opperboden zijn/ende wert die hant vanden aentast afgheslagen/ soo salmen ten anderen aentast doen metten Schout vander plecke daer onder t'lant gheleghen is/ ende wort de hant dan weder afgeslagen/ soo salmen den derden aentast doen metten Baillius bode van t'quartier daer onder t'lant gheleghen is/ of daer de Vierschare vanden Schout

onder

onder resorteert/soo comen partijen met malcanderen aen een Hoffaert. Ende dat dese maniere van aentast van lande in Rijnlant ende in allen anderen Bailliuschappen omtrent Rijnlant ghelegen/ onderhouden ende gheuseert is gheweest / van over twintich/ dertich/ veertich/ ende vijftich jaren/ ende voort van soo langhe daer te vooren/ dat de contrarie in memorie van menschē niet en is / ende dat sluyden ter contrarie noyt ghehoort/ noch geweten en hebben / ende dat noch dagelicx sulcks gheuseert wert.

Aldus ghedaen opten voorschreven dach. In kennisse van my

J. van Noorde.

Van een hooch of laech VVedde op te steecken.

xj.

OPten voorschreven vierden Octobris compareerden voor den Baillu ende Welboren Mannen van Rhijnlant/ Collegialiter vergadert/ ter Vierschare sittende om eenen peghelicken recht ende justitie te administreren/ Pieter Jansz. ende verclaerde hoe dat hem grootelick van noode was te hebben certificatie/ ofte ten minsten advys vande ghemeen Welboren Mannen van Rijnlandt/ op een seecker articule/ de coustume usantie/ ende oude haercomen van rechte aengaende/ die hy by monde verclaerde/ segghende ende vragende/ dat so wanneer in eenighe laghe Vierscharen twee partyen voor den Gherechte compareerden/ ende d'eysscher/ of d'een partye/ dan teghen zijn wederpartije een laech wedde biet/ of op steeckt/ of dan de wederpartije op steecken of bieden mach een hooch wedde/ ende dat dan dat hooghe op ghesteecken wedde/ een weder-wedde hebben moet/ ende t'laghe wedde eerst op gesteecken/ doet wijcken of niet/ of dat t'eerste op gesteecken wedde voort-ganck hebben moet/ ende watmen hier op ghewoonlick ende dagheliex useert. Waer op alle de Mannen eendrachtelick verclaert ende ghesept hebben/ verclaren ende segghen midtsdesen/ dat so wanneer ghebeurt in eenighe Vierscharen van Rijnlandt/ ende omtrent Rijnlandt gheleghen/ dat yemandt hy

sy eys-

hy eyssicher of verweerder/ een laech wedde op steeckt/ ende de wederpartye teghen dat laghe op gesteecken wedde een hooch wedde op steeckt/ tsy in wat saken/ of tusschen wat partyen dattet sy/so moet altijt t'lage wedde wijcken/ende t'hooghe wedde voorgaen / ten sy dat de partijen die t'laghe wedde op ghesteecken heeft aen t'woort van zijn wederpartye lijden wil ende kennen / so blijft alsdan so wel t'hooghe als t'laghe wedden legghen / ende dat tot allen tijden t'hooghe wedde / t'laghe wedde velt. Ende dat sulcx dagelickx gheuseert ẽ onderhouden wort/ ende over twintich/ dertich/veertich/vijftich ende tsestich Jaren/ende van soo langhe geuseert ende onderhouden geweest is/dat in haer noch in menschen memorie/ die contrarie niet en is/ ende dat sy ter contrarie noyt gheweten noch ghehoorten hebben. Van alle t'welck dat voorschreven is versochte Pieter Jansz. hem een acte gemaect ende gelevert te werden. Aldus ghedaen ter plaetse voorschreven/ by Cornelis Heerman/ Jan van Bosschuysen/ Cornelis van Zwieten/Jan van Alckemade/Arent van Griecken/Matheus van Berendrecht/ Jacob van Bosschuysen/ Gerijt van Zijl / Willem Dircxsz. van Tetroe / Willem Willemsz. Schoudt/ Balthasar Beys/ Gijsbert Florisz. Jan Pieter Kerstantsz. Dirck Gijsen/ Aertgen van Arckel / Anthone Carlier/ Symon Molenaer/ Meynert Meynertsz ende Willem Roelofsz.

In kennisse van my

I. van Noorde.

Een turbe beleet op een usantie van Rhijnlandt, in materie van schattinge.

xij.

WY Jan van Berendrecht Bailliu/Koen van Bosschusen/ Jan van Bosschuysen/Jacob van Bosschuysen/Cornelis Heerman/Gerijt van Zijl/Willem Dircz. van Tetroe/ Jan vã Noorde/Pieter van Noorde/Bruyn Foytgensz. Balthasar Henricxz. Beys/Willem Willemsz. Schout van Sassenhem/ Claes ker Dircz. Schout van Coudekerck/Ewout Jansz. wijlen Schout van Soeterwoude/ Lambert Jacobsz. ende Floris Hobbensz. Welboren Mannẽ ende Costumiers van Rhijnlant/ Doe cont eenen yegelicken certificerende voor de gerechte waerheyt/hoe dat in Rhijnlant een oude costume is/dat soo wanneer gebeurt datmen aen yemants goet/t'sy oft roerende oft onroerende goet is/na voorgaende pandinge versoUckt schattinge/so moetmen de schatters daer toe rechtelicken verdaghen/om op haer eedt sulck goet/of goeden te schattẽ tot de rechtvaerdige waerde/ende niet hooger noch lager/Twelc ghedaen zijnde/ende de Schatters haer salaris ontfangen hebbende/soo zijn de selve Schatters gehouden te gaen metten genen die t'recht versouckt/ende metten ghesworen bode vander plecke/ende schatten t'goet tot de somme toe daeromme dat ghepant is/ metten derden penning beter voor de rechtelicke oncosten. Ende als de schattinghe gheschiet is/ende

partije

partije die de schattinge versocht heeft/ dunckt dattet goet te hooch gheschat is / soo mach hy de gheschatte goeden daer voor laten / ende de Schatters moghen hem dan verhalen / ende van nieus wederomme anders schatten tot drie reysen toe/ ende alst goet de derde reyse gheschat is / ende partije t'geschatte goet den Schatters wil laten houden/ dat machmen doen / eñ bysonder alst goet kennelick te hooch gheschat is/ soo moeten de Schatters dat goet selver aenvaerdē voor de penninghen daer zijt voor geschat hebben/ ende de penningen op brengen / ende den genen die de schattinghe versocht heeft / leveren binnen ses weken dan naestcomende / ten sy dat partijen langer met gemoede vertoeven/ende dach gheven wil. Ende dat dese maniere ende usantie van schatten in Rhijnlant over lange jaren onderhouden is geweest/ende noch dagelicx onderhouden wort. Des ten oorconden hebben wy Bailliu ende Welboren Mannen voorschreven/ elck onse naem met ons selfs hant hier onder geschreven. Aldus ghedaen inden jare vijfthien-hondert twee ende dertich/opten sevenentwintichsten dach in Januario nae ghemeen schrijven. Aldus ondertepckent / Jan van Berendrecht / Koen van Bosschuysen/Cornelis Heerman/ Jan van Bosschuysen/ Jacob van Bosschuysen / Willem Dircx3. van Tetroe / Lambert Jacobsz. Jan van Noorde/ Claes Ket Dircx3. Gerijt van Zijl/ Willem Willemsz. Balthasar Beys/Ewout Jansz. Pieter van Noorde / by my Floris Hobbensz. Bruyn Foytgens.

Gecollationeert tegen t'principael / ende geaccordeert by my

I. van Noorde.

Hoe ende in vvat manieren de Bailliu-vven eertijts haer penninghen vande turfmaet by quade betalinghe de-den innen ende executeren.

xiij.

OPten xvij. Februarij Anno xvC. drie ende dertich / soo heeft Jan van Berendrecht als Balliu van Rhijnlandt mette naer beschre-ven Mannen collegialiter vergadert ter Vierschare sittende / by monde verclaert / begeerende hoe ende met wat manieren van recht de Bailliuwen van Rijnlant van oudē tijdē met recht geprocedeert heb-bē tot inninge van hare penningen / comende van-den turfmaet / dat s'Heeren penningen ende domey-nen / ende anneex zijn t'Baliuschap van Rijnlant / opten ghenen die onwillich zijn den turfmaet / ofte last-gelde van haren ghedolven turf te betalen. En-de oock voort soo wanneer dat eenighe poorteren / of-te innewoonderen van Leyden in Rijnlant delinque-ren / ende in boeten teghen den Bailliu voorschreven vallen / hoemen de boeten innet / ēn doet executeren. Waer op dat Mannen eendrachtich verclaert / ende ghecertificeert hebben / verclaren ende certificeren by desen / dat soo wanneer yemant die turf in Rijnlant ghedolven heeft / soo wel poorter van Leyden / als innewoonder van Rijnlant / ende zijn ghedolven turf na ouder hercomen heeft laten opschrijven / soo dat kennelijck is hoe veel hy ghedolven heeft / ende zijn turfmaet dan niet en betaelt alst behoort / so procede-ren

ren de voorschreven Bailliuwen op alsulcke onwillighe betaelders by pandinghe ende schattinghe aen de ghereetste goeden die sylupden in Rijnlant leggende hebben. Voort dat de Bailliuwen opte poorteren ende innewoonderen van Leyden / die boeten in Rijnlant verbeuren / procederen / eerst voor de Vierschare ende Mannen van Rijnlant met claechlicke woorden / alsoo dese verbeurte onbekende schulde is. Ende ist dat sylupden by contumatie / of anders by ghetuychnissen ende bescheyt verwonnen worden / procederen alsdan by pandinghe ende schattinghe aende goeden in Rijnlant gheleghen / om alsoo tot betalinghe te comen. Maer dat oock van allen ouden hercomen naer rechte van Rijnlant geobserveert is ghe weest / dat soo wie om turfmaet / of om verwonnen boeten ghepant wort / die mach pantkeringhe doen op zijn ban / boet / ende goet recht / ende alst also ghebeurt / soo comt de pandinghe ende pantkeringe mette ghcheele saecke tot kennisse vande Mannen / ende wort gewijdeert offer wel of qualick by pandinghe gheprocedeert is. Ende als met onrecht gepant is / wort de ghepande by vonnisse gheabsolveert / ende die wel ghepant is gecondempneert. Voorts verclaren / accorderen / ende certificeren alle de Mannen eendrachtelicken / dat sylupden nopt ghewetten / noch van haer Ouderen / noch van yemant anders ghehoort en hebben / dat Bailliuwen van Rhijnlandt eenighe poorteren / ofte innewoonderen van Leyden / om tot betalinge van turfmaet / ofte boeten te comen / voor Schepenen van Leyden te recht gestelt hebben / maer dat ter contrarie van menige langhe jaren gheobserveert ende gheuseert is gheweest / ende noch dagelicx geobserveert ende geuseert wort / dat de Bailliu

van Rhijnlandt zijn turkmaet/ ende zijn boeten sulcx als voozen verhaelt staet/ innet ende inwinnet/ ende doet executeren met zijn geswozen boden by pandinghe. Ende dat sulcx tot diversche stonden in diversche saecken/ ende tusschen diversche partyen/ so wel tusschen poozteren van Leyden/ als innewoonderen van Rhijnlant inde Vierschare/ ende vooz de Mannen van Rhijnlant geobserveert eñ geuseert geweest is/ eñ noch dagelicx geobserveert ende geuseert wozt. Aldus ghedaen by Gerijt van Poelgeest Heer van Hoochmade/ Jan van Alckemade Hoochheemraet van Rhijnlandt/ Philips Nachtegael/ Jan van Bosschuysen/ Gerijt van Zijl/ Willem van Tetroe/ Gerijt Kerstantsz. Claes Ket Aelwijn Claesz. Bozrit van Griecken/ Willem Willemsz. Jan Cock/ Henrick Claesz. Schout van Waddinxveen/ Symon Huygensz. Schout van Outshoozn/ Bouwen Kerstantsz. Pieter Daem/ Dirck Wouter Gerijtsz. Luyt Roelofz. Claes Arentsz. Bouwen Adriaensz. Mourijn Woutersz. Jonge Neel van Striemen/ Adriaen Willemsz. Enghel Aertsz. Dirck Gijsen/ Henrick Henricxz. Jaep Jansz. Olof Olofsz. Claes Gerijtsz. Dirck Dircxz. Henrick Symonsz. Jan Henricxz. Gozter/ Dirck van Teylinghen/ Matheus van Berendrecht/ opden dach ende inden jare als voozen. In kennisse van my

I. van Noorde.

Ordon-

Ordonnantien ende statutē by Bailliu ende VVelgheboren Mannen van Rhijnlandt eertijts ghemaeckt opt salaris vande Taelmans in Rhijnlandt.

xiiij.

ITem van elcken eysch/ ofte clachte/ antwoort/ ende verweeren/ elcx —— ij. stuyvers.

Item indien een kenninge daer upt spruyt/ ende gheknocht wort / soo sullen die Talluyden van elcke kenninghe upt te dinghen hebben —— xv. st.

Item soo wat Talman een Kenning knoopt/ende zijn partye een ander Talman neemt om de kenninge upt te dinghen soo sal de eerste Talman half gelt voor zijn knoopen hebben —— viij. st.

Item so wat Talman een Hoffaert voor de Vierschare van Rhijnlandt dingt totten eynde toe/ sal hebben —— —— xxx. st.

Item indien op den vierden dach een ander Talman comt / ende den Hoffaert dan voort upt dingt/ soo sal dee eerste Talman half gelt hebben — xv. st.

Item soo wat Talman eenighe partye teghens den Bailliu dient/t'zy in criminele ofte civile saecken/ die sal voor de saecke te dienen hebben —— xx. st.

Item als den vierden uptersten dach van Hoffaerden dienen/ ende partye versouckt vorder uptstel/ sal den Talman van elcke retardement dat daer nae gehouden sal worden hebben voor zijn dienen - vj. st.

 Item

Item als partye die ten eynde vande saeck ghe-
dient is/ t'zy of de saecke met recht/ of met ghemoede
gheeynt is/ sullen de Talluyden ten vollen ghelooont
werden binnen veerthien daghen/ ofte by ghebreec-
ke van dien sullen de Talluyden / sonder eenige som-
marie op hemluyden procederen met pandinge ende
corte expeditie van recht hebben/ omme haer salaris/
ende de costen daerom ghedaen/ betaelt te hebben.

Maniere

Maniere van procederen diemen ter lager Vierschare van Rhijnlant plach te houden.

xv.

Alle de partyen die te recht te doen hadden/ in/ ofte aen de lage Vierschare vande Dorpen in Rhijnlant gheleghen/ die deden haer partijen citeren ofte verdagen by den gesworen Bode vanden selven Dorpe met eender citatie/sonder meer / ende de gheciteerde mocht daer nae noch achter blijven drie recht-daghen/sonder eenighe schade daer van te hebben/ten ware dat ghebeurde van eenighe saecken/ die by alsulcke achter blijven ofte treyn / comen soude tot merckelicke schade / ofte achterdeel vanden eysscher/ ende dat den eysscher dat den Gerechte dede blijcken/ ende dat daer deur de eysscher geordonneert ende geconsenteert werde by dē Schout/ Asing ende buyren/ met kennisse van saecken eenen cortē rechtdach / ende daer van werde de gedaechde by den gesworen Bode een rechtelicke wete gedaen/ om te recht te comen nae exigentie vande saecken.

Ende ten daghe dienende / of als de verweerder of zijn ghemachtichde compareerde/ soo was de eysscher schuldich aldaer voor Schout/ Asing ende buyren zijnen eysch te doen / ende de verweerder zijn defensie/ ende wast by also dat de eysscher ende verweerder aldaer voor Schout/ Asing ende buyren niet en begeerden te procederen/ofte te recht te staen/ soo mochte de voorschreven eysscher voor repliicq seggen / ofte doen

seggen/

segghen/ al t'gene ick u geeyscht hebbe/ ende alsnoch eyssche/ dat segghe ick/ dat ghy my dat rechtelick ende deuchdelick schuldich bent/ ende alhier in judicio ghehouden zijt te kennen/ ofte wilt ghy daer teghens segghen/ ofte sustineren/ daer biede ick u een Hoffaert op/ ofte een hooch wedde/ om dese onse questie ofte litispendentie berecht te werden voor den Bailliu ende Welboren Mannen Vierschare van Rijnlant. Ende volghende de voorschreven replijcque/ so wesen altijt de Schout/ Asing ende buyren/ ende alsoo langhe gedaen hebben dat geen menschen memorie ter contrarie ghedenckt/ dat de verweerder schuldich ende ghehouden was des eysschers gedaen eysch te bekennen/ ofte met hem te gaen aenden ghebođen Hoffaert.

Ende van ghelijcken so mochten oock de verweerders in hare duplijcque/ segghen tegen den eysscher/ alle t'ghene ghy my hier eysschende zijt/ segghe dat ghy my dat met onrecht eyscht/ ende segghe dat ghy schuldich ende gehouden zijt van alsulcken eysch af te laten/ eñ te desisteren/ of met my te gaen aen een Hoffaert/ ofte hooge wedde als voren.

Ende wast by alsoo dat de partijen self van de lage Vierschare met malcanderen aen een Hoffaert gingẽ/ so waren den Schout/ Asing met twee vande selfde gebuyren gehouden deselve Hoffaert/ ofte Hoffaerden met de ding-talen van partyen inne te brenghen ter naester Vierschare vanden voorsz. Bailliu. Van welcke moyten de voornomde partyen schuldich waren t'samen te betalen den Schout zes stuvers den Asing ende twee ghebuyren elcx vier stuvers. Ende deselve Hoffaerden alsoo ingebracht wesende met den eyssche/ ende dingtalen van partyen/ soo hadde de Bailliu auctoriteyt om te kiesen twee Welgeboren

Man-

Mannen/ het zy of sy daer present ende teghenwoor-
dich waren of niet / ende dat vande verstandichste
ende experste Costumiers die hy wiste / ende die hier-
men Kenners. Ende worden beyde de partyen dan
by den Bailliu met luyder stemmen ghevraecht / ofte
eenighe vande gecoren Kenners/ eenich van hemluy-
den suspect waren / om die te mogen wraken. Soo
mochten beyde de partyen / oft eenighe van hemluy-
den die accepteren ofte suspecteren. Ende wast by
also dat yemant van die twee ghecoren Kenners met
redenen gesuspecteert worde / soo verkoos de Bailliu
eenen anderen inde plaetse vande ghesuspecteerde/
welcke gecoren ende ongesuspecteerde Kenners ghe-
houden waren te comen opten uytersten uytdragen-
den dach aldaer ter Vierschare omme de saecke met
rechte te helpen termineren/opte verbeurte van thien
der voorschreven ponden.

Ende so wanneer den laetsten uytdragenden dach
dienende was/ soo compareerden beyde de voorschre-
ven partyen aen de selve Vierschare/ ende worden al-
le de saecken verbotenus ende by monde voldongen/
ende niet by geschrifte. Ende de saecke voldonghen
wesende/ ende aen beyden zijden geconcludeert zijnde
tot sententie/so wert van beyden zijdenhaer bescheyt/
ende getuygenisse gesien ende ghehoort / gereproceert
ende ghesalveert / ende eenen vande Welghebooren
Mannen ter Vierschare sittende dat vonnisse ver-
maent/ende dan mosten de partyen vertrecken / ende
alle andere die ghesuspecteert werden / ende de Vier-
schare werde toegeslotn.

Partyen aen beyden zijden vertrocken wesende/so
gingen de Welghebooren Mannen per votes ter opi-
nie. Ende dat ghedaen zijnde/werden partyen we-

derom in geropen / ende de voorsz. Bailliu seyde ende verclaerde met luyder stemmen dat de Weigheboren Mannen ter opinie geweest waren / ende tot vonnisse geconcludeert ende gesloten.

Vragende de selve partyen of sy haer vonnisse begeerden gewesen ende uptghesproken te hebben volghende de conclusie / ende meeste opinien van alle de Welgheboren Mannen / dan of sy hare vonnisse ofte sententie uptghesproken ende ghewesen begeerden te hebben by den Bailliu / ende die twee voorschreven gecoren Kenners.

Ende werde daer op meesten tijdt by partyen verclaert dat sy haer vonnisse versochtẽ vanden Bailliu ende twee by hem ghesworen kenners / t'welck so gedaen zijnde / was de Bailliu schuldich ende ghehouden op te staen mette voorschreven twee kenners / nemende met hemluyden alle de stucken ende documenten van beyde partyen / ende vertrocken daer mede apart / eñ verhaelden onder hemluyden alle de voorschreven dingtalen / ende concludeerden alsdan met hem drien tot uptinghe ende sententie / ofte indien de saecke niet ghefozmeert en was omme te termineren / so stelden sy de saecke upt / ofte wast by also dat de Bailliu voorsz. ende kenners eenichsints twijfelden / eñ de saecke ofte questie niet vroet en waren / eñ inde gront niet en verstonden / als dijckwijle ghebeurde / soo hielden sy daer op consultatie met Gheleerde / ende so wes by de gheleerde gheconsuleert werde / ende by gheschrifte ghestelt ende onderghetepckent / dat werde dan ter naester Vierschare by hem drien by sententie uptghesproken / ende ghewesen / volgende den innehouden vande voorsz. consultatie.

Ende soo wie succumbeerde van beyde partyen / die verbiel

verviel teghen de selve Baillju in thien ponden/ maer de Baillju liet den selven ghemeenlick quijt met vijf ponden ende zes stuvers/ in so verde die ghesuccumbeerde de selve betaelde voor den eersten rechdach daer aen comende.

Ende wast by alsoo dat partye alle beyde willich waren omme de saecke ofte hare questie te voldingen voor de laghe Vierschare/ sonder malcanderen eenich hooch wedde te bieden/ eñ aldaer sententie verwachten/ soo mocht de ghene die deselve sententie teghens ging/ dat beroupen by appellatie voor den voorschreven Baillju ende Welgeboren Mannen. Welcke appellatie ofte beroup den Schout/ ende twee ghebuyren met den Asing schuldich ende ghehouden waren ter naester Vierschare vanden Baillju in te brengen/ met de dingtalen van partyen/ ende t'ghewesen vonnisse in gheschrifte. Ende in alsulcker voughen ende manieren van procederen/ worden alle beroepen vonnissen ende Hoffaerden by den Schout/ Asing ende buyren/ aen des Baillius Vierschare inneghebracht/ ende ghetermineert.

Dat de partyen meesten tijt haer vonnisse versochten vanden Baillju ende twee kenners alleen/ ende niet van alle de Welgebooren Mannen / gheschiede daer deur dat de dingplechtighe partyen op heuren uytersten doch pleghen te bidden/ ende doen bidden/ elck alsoo veel Welgeboren Mannen als sy conden ende mochten/ omme alsoo met menichte van Mannen/ ende haerluyder opinien / te comen tot haer meninghe/ t'welck sy by de voorschreven andere manieren niet doen en mochten. Ende als de saecke alsoo met menichte van Mannen ghetermineert was/ soo leyde de triumphant alle zijne ghebeden Mannen in een herberghe/ daer hy te vooren een maeltijt hadde

 doen

doen bereyden welcke maeltijden wel pleghen te co-
sten vijfendetwintich of dertich guldens. Ende mits
alsoo doende/ triumpheerden meest altijt de rijcken/
teghen den armen/ die de macht niet en hadden alsoo
veel ghebeden Mannen op haren dach te brenghen/
ende costelijcke maeltijden te gheven.

Eenen die hem op zijn vierden uyt-dragenden recht-dach absenteerde.

xvj.

Op huyden den achtsten Mey anno xvC twee ende vijftich/ so is inde Vierschare van Rijnlandt by den Bailliu en Welgheboren mannen ter Vierschare sittende / eendrachtelicken verclaert/ als dattet is een oude costume ende usantie in Rijnlant/ dat so wanneer yemant voor eenighe laghe Vierscharen beclaecht wort/ ende dat den eysscher of verweerder hem op zijn vierde clachte (als wesende den vierden uytdraghenden dach) absenteert / ende gheen procureur ghestelt en heeft / dat alsdan de selfde gheabsenteerde ofte zijn garandeur / soo verde hy mede niet en compareert/ vervallen is inde boete van xlij stuvers/ ten profijte vanden Schout/ voor wiens t'selve ghebeurt.

Costume

Costume dat alle vvedde sijn vvedervvedde hadde, ende dat t'hooge vvedde het lage vvedde dede vellen.

xvij.

Wy Welghebozen Mannen van Rijnlant verclaren by desen / hoe dat waerachtich is / dat soo wanneer yemant in Rhijnlant doet panden/mette bode ofte Schout vande Dozpen / eenighe persoonen vooz seeckere achterwesen ofte schulden/ ende dat de gepande alsdan pantkeeringhe doet / soo zijn partye aen beyden zijde ghehouden ter naester Vierschare/ofte opte vierde clachte/ immers ter eerster reyse als partyen beyde compareren vooz de Schout ende buyzen / ende deselve pantkeeringhe op geropen zijnde/soo wozt de pander / ofte zijn ghemachtichde/ by den bode verhaelt waer vooz de pander ghepant heeft/ende de gepande/ofte zijn gemachtichde/de saecke ende redenen waerom hy de pantkeeringhe ghedaen heeft. Ende dit gedaen zijnde / soo is een oude costume ende gheuseerde ghewoonte / dat ist by alsoo dattet de pander belieft/soo mach hy seggen/ Ick segghe dat ick u met goede saecken hebbe doen panden/ ende dat ghy met quade saecken ofte cause / pantkeeringhe gedaen hebt / wilt ghy daer tegen seggen ofte sustineren / daer biede ick u een hooch wedde op vooz den Bailliu ende Welgebozen Mannen van Rhijnlant/op mijne banne/boeten ende meer segghen / ende beghEer vonnisse van Schout / Asing ende buyzen/

eñ dat altijt uyt de oude tijden gewesen is/ ende noch dagelicx ghewesen wort / dat alle wedde zijn wederwedde hebben sal/ende dat dat hooge wedde alle lage wedde velt. Oorconde / dit onderteyckent opten achtsten Meye anno xvC twee ende vijftich.

Costume dat een hoochvvedde t'lage vvedde te niete dede.

xviij.

WY Welgeboren Mannen in Rhijnlant ondergheschreven verclaren by desen / dat voor een oude costume in Rijnlant geuseert is geweest/ ende alsnoch dagelicx geuseert wort/ dat soo wanneer ter lager Vierschare by yemant t'hooch wedde gheboden wort / dat alsdan partije schuldich is t'selve hooch wedde te volghen / ende te gaen aen Bailliu/ Kenners/ ende Mannen van Rhijnlandt. Ofte indien deselve partije t'selve niet doen noch volghen en wil / wort also gefrustreert van zijn recht sonder datter voor de selve laghe Vierschare vorder in dier sake gheprocedeert mach worden. Actum den lesten Octobris anno xvC. drie ende vijftich.

Coustu-

Costume van pandinghen die aenghedonghen vverden, vvat den Officier schuldich vvas te doen,

xix.

DE Baillu van Rhijnlandt met de Welghebozen Mannen ter Vierschare gheseten wesende opten xviij. Augusti anno xvC. zes ende vijftich/ ghesien/ ende gevisiteert by Zweer Harmansz. Baillu ende Schoudt van Hasersswoude/ mitsgaders zijn versouck op eene costume van Rijnlandt inde selve requeste ghementioneert ende uytghedzuckt/ hebben eendzachtelicken geseyt ende verclaert/ segghen ende verclaren midtsdesen/ dattet een oude gheuseerde costume ende ghewoonte in Rhijnlandt is/ ende oock gheweest is alsoo langhe als sy in de Vierschare van Rhijnlandt geseten ende verkeert hebben/ dat soo wanneer yemant den voozschzeven Baillu/ ofte Schouten van Rijnlandt aenghedonghen wert van eenich verwin van penninghen/ soo moghen de voozschzeven Baillu ofte Schouten/ de aenghedonghen pandinghen aen hem houden/ ende daer op nemen haer beraet ende dwersnachte / of sy de penninghen op legghen willen. Ende soo mach de aendingher zijn gheldt niet ontfanghen dan by wille ende consent vanden Heere/ ofte daer van hebben zijn ghemoede/ ende dat binnen t'beraet vande voozschzeven dwersnachte. Ende so is de voozschzeven aendingher oock schuldich ende ghehouden zijn

aenghe-

aenghedonghen penninghen te eysschen vanden selben Officier t'eynde deselve dwersnachte. Ende de voorschreven Bailliu ofte Schouten zijn oock schuldich na de voorseyde dwersnachte de aengedongen penningen met de rechtelicke oncosten op te leggen/ ofte die te consigneren ofte legghen onder eenighe vande jughen/ ofte Rechter/ ofte onder den gheswo- ren Clerck/ ende alsdan de aenghedonghen persone doen legghen een dach van schattinghe aen zijn ghe- reetste goeden/ ende niet eer voor dat sy de penningen opgeleyt sullen hebben.

Dat

Dat eenen yegelicken gehouden vvas zijn rechtdach vvaer te nemen.

xx.

OP huyden den zeventhiensten Augusti vijfthien-hondert zeven ende vijftich / hebben Mannen eendrachtelick na seeckere communicatie mettē anderē in judicio contradictorio gehouden verclaert dat altijdt by den Bailliu van Rhijnlandt inder tijdt gheuseert / ende oock gheobserveert is gheweest / ende oock noch daghelicx sulcks gheobserveert ende onderhouden wort / dat so wanneer den selven Bailliu zijnen ordinaris rechtdach geleyt heeft op seeckere peremptoirlicke daghen / ende den selven rechtdach by hem naderhandt om saecken ghepro-longeert / ofte verlanght wort / dat nochtans partijen ghehouden zijn den selven ghepro-longeerden rechtdach waer te nemen / so verre alst heurluyder vierden uytdraghenden rechtdach alsdan wesen sal / sonder dat partijen moghen nemen absolutie vander instantie / maer moeten den selven rechtdach waer nemen in allen schijn oft den rechtdach niet ghepro-longeert ofte verlangt en ware / sonder dat den officier ofte Bailliu eenichsints daer by ghepræcipiteert mach werden. Aldus ghedaen inder Vierschare van Rhijnlant / ten daghe ende Jare voorsz.

Costume omme een Hoffaert binnen behoorlicke tijde in te brenghen.

xxj.

Op huyden hebben de Bailliu van Rijnlandt Willem van Palensteyn/ eñ de Welboren geeede eñ geeligeerde Mannẽ des selfs lants/ by harẽ gedaẽ eede in forme van turbe verclaert/ eñ verclaren by desen/ tenversoucke van A. dattet in Rijnlant eẽ oude geobserveerde costume is/ so wanneer een Hoffaert geknocht wort voor een lage Vierschare in Rijnlandt/ dat de selve Hoffaert ter naester Vierschare van Rijnlandt in ghebracht wort by den Schout/ ende twee ghebuyren upte lage Vierschare/ daer van beyde partijen aen weder-zijden gheven moeten den Schout voor zijn recht elcx vier stuvers / den Asing elcke partije drie stuvers/ elcke van twee ghebuyren twee stuvers/ dan van een beropen vonnisse upter lager Vierschare/ t'welc in appel aen de Vierschare van Rijnlant betogen wert/ twelck den berouper/ of d'appellant voor twee Welgeboren Mannen doet / Daer van moet den appellant betalen of uptlegghen alle het recht daer toe staende. Ende indien hy triumpheert/ sonder compensatie van costẽ/ soo consequeert hy zijne uptgeleyde costen van zijn wederpartije by declaratie ende moderatie alst behoort. Al t'welck sy luyden so lange hun staet te gedencken/ ende ter Vierschare van Rijnlant verkeert hebben sulcx altijt hebben sien af doen/ sonder ter contrarie opt bevonden te hebben. In judicio den naest lesten Mey anno vijfthien-hondert vier ende tsestich.

Costu-

Costume van pandinghe ende pandtkeeringhe, mitsgaders schattinghe ende schatkeeringhe.

xxij.

OP huyden den elfsten Decembris anno vijfthien-hondert vijf-ende-tsestich / is by den Baillu ende Welgeboren Mannë van Rijnlant collegialiter vergadert zijnde/ verclaert te wesen een oude costume dat alle pandinghen hebben hare pantkeeringe binnen behoorlicken tijde/ ende indien daer geen pantkeeringe geschiet/ ende de pandinghe aenghedonghen wort/ so wort daer na de ghepande ghelept/ ende ghepresigeert eenen schadt-dach / op welcke schattinghe de ghepande mach doen schadtkeeringhe/ mits dat hy namptiseert de penninghen metten derden penning beter/ van t'gunt daeromme hy ghepant is. Ende comen partyen also jeghens malcanderen aen een Hoffaert/ ofte aen een kenninghe/ ende de pander ofte schatter mach de genamptiseerde penningen terstont lichten op souffisante cautie de restituendo. Maer indien de ghepande binnen behoorlicken tijt doet pantkeeringhe / so comen partijen mede jeghens malcanderen aen een kenninghe ofte Hoffaert/ ende anders niet. My present.

C. Willemsz.

Coſtume in materie van ſchattinghe.

xxiij.

OP huyden den negenthienſten Martij anno vijf-thien-hondert zes eñ tſeſtich/ is by Wel-geboren Mannẽ ter Vierſchare ſittende/ verclaert ende geatteſteert / als dattet een oude coſtume in Rijnlant is geweeſt/ ſoo lange dat geen menſchen memorie ter contrarie gedenckt/ende als noch is/dat ſoo wanneer op yemandt eenen dach van ſchattinge geleyt wert/ ende den Schatter wert belet by Mandamente/ ofte miſſive vanden Hove/ dat hy met zijn voornomde ſchattinge niet en mach procedeeren / eer eñ alvoren anders by den Hove ſoude zijn geappoincteert/ ende daer na ten daghe dienende / wert de ſurchantie den Impetrant verleent of ghedaen. Nochtans en mach de Schatter niet procederen tot ſchattinghe/ ten ware hy den genen die hy wilde ſchatten/ eerſt ende alvoren vierentwintich uyren eenen nieuwen rechtelicken ſchat-dach dede leggen/ ofte indien hy anders procedeert ſoo doet hy tſelve gheheel ende al jeghens de coſtume ende ordonnantie van Rhijnlandt.

Coſtu-

Costume van pandinghen.

xxiiij.

WY Welgeboren Mannen van Rhijnlant hier onder gheschreven/attesteren ende verclaren by desen / dat een oude ende geuseerde costume is in Rijnlant / dat soo wanneer yemant een ander doet panden voor seeckere somme van penninghen / mach de pander daer van renunchieren/ofte de Bailliu van Rhijnlant/ofte de Schout onder wiens jurisdictie de pandinghe ghedaen is / deselve pandinghe voor zijn Vierschare rechtelicken aendinghen/ welcke Bailliu ofte Schout alsdan zijn optie heeft / omme den pander de pandinghe te goede te schelden / ofte mach nemen zijn dwersnacht / te weten den tijt van vierentwintich uyren. Ende indien de ghepande de penninghen daeromme hy ghepant is / binnen staende Vierschare niet en comt betalen / mette rechtelicke costen/soo mach de Bailliu ofte Schout / nemen ende ghenieten den derden penning meer / dan de penningen daerom hy gepant heeft bedragen. Ende indien de gepande na t'opbreecken vande Vierschare binnen vierentwintich uyren de penninghen daeromme hy gepant is consigneert onder den Clerck / ofte Welgeboren Mannen/ t'selve is nochtans sonder prejuditie ofte achterdeel vanden Bailliu ofte Schout/ ofte den pander die altijt zijn recht vanden derden penning beter/geboren is / sonder dat de ghepande zijn schade van dien / daer mede mach beletten in geenre manieren. Alle t'gunt voorschreven staet / wy ondergheschreven

schreven tot allen tijden by eede affirmeren willen / in tijt van noode des versocht zijnde. In oorconden ons hantschriften hier onder ghestelt den achtsten dach van Julio anno vijfthien hondert ses ende t'sestich. Onder stont gheschreven ende ghemerckt/ Lenaert Adriaensz. by my Gerrit Lourisz. by my Michiel Gerritsz. Claes van Leeuwen / Neel Jan/ Jacob van Bosschuysen / ick Dirck Gerritsz. Aert Jacobsz. by my Lenaert Willemsz. Backer / wijlen Schout tot Zoeterwoude.

Costume

Costume van pandinghen.

xxv.

Wy Bailliu ende Mannen van Rhijnlant ter Vierschare sittende/verclaren mitsdesen warachtich te wesen / dattet een oude gheuseerde costume in Rijnlant is/ ende geweest is also lange dat geen menschen memorie ter contrarie ghedenckt/ dat so wanneer gepant wort/achtervolgende seecker verwin/aen eenige penningen/ende de ghepande/ omme vorder costen te schuwen namptiseert de penninghen onder den Officier / aleer de pandinge aengedongen wort/ende middelertijt comter eenen derden/ die geen verwin/noch vercregen recht op die penningen heeft/ ende licht die op cautie / dattet selve den pander niet en mach prejudicieren / maer hy mach t'eynde de vier ende twintich uyren / of opten naestcomende rechtdach/zijn gedaen pandinghen/ opte verwonnen penningen aendingen / die den Officier aen hem/behouden zijn dwersnacht/nemen/ ofte den pander te goede schelden mach. Ende indien de Officier zijn dwersnacht neemt / soo is de pander schuldich t'eynde de vierentwintich uyren de Officier zijn dwersnacht te vermanen / die alsdan de penningen daeromme ghepant is/ op moet legghen / ofte den pander te goede moet schelden/ ende eenen dach van schattinge gunnē tot zijnder vermaninge/ die alsdan by den Bode ghelept / ende daer van een wete ghedaen wort den Officier/daer onder de penningen gheconsigneert zijn/die met het selve recht voort mach procederen op den ghenen

nen die de penningen ghelicht heeft/ende op zijn borghe / daer van hemluyden oock een rechtelicke wete ghedaen wort / die als dan tijt hebben vierentwintich uyren/omme de penningen mette rechtelicke costen te betalen met ghemoede / ofte schatkeeringhe te doen. Ende by aldien daer schatkeeringhe ghedaen wert/ moeten sluyden als dan de gelichte penningen namptiseren mette rechtelicke costen daeromme ghedaen/ al waert oock dat den schatter t'onrechte procedeerde/ofte indien de rechtelicke costen niet genamptiseert worden soo wel alst principael / dat alsulcke schatkeeringe t'onrechte gedaen wort / ende den schatkeerder moet verlieser wesen vanden Hoffaert.

Op huyden den/etc. so hebben Bailliu ende Mannen collegialiter vergadert zijnde/eendrachtelick verclaert t'gunt wes vooren gheschreven ende verclaert is/sulcx te wesen een oude geuseerde ende geobserveerde costume in Rijnlant/dewelcke oock alsnoch daghelicx geuseert ende geobserveert wort.

Costume

Costume dat de ghene die ghepandt is ghehengen ende ghedoghen moet dat de pandinghe aenghedonghen vvort indien daer gheen pantkeeringhe ghe-schiet en is.

xxvj.

WY Welgeboren Mannen ende Costumiers in Rijnlandt/doen condt eenen yegelicken/ ende attesteren mits desen/ presenterende t'selve altijt by eede te stercken/ des versocht zijnde/ dattet een oude gheuseerde costume in Rijnlandt is / die daghelickx gheuseert ende gheobserveert wort / ende oock over thien/ twintich/ dertich/ veertich Jaren/ ja soo langhe dat gheen menschen memorie ter contrarie ghedencken en can/ gheuseert ende gheobserveert is gheweest/ dat so wanneer yemant ghepandt wordt/ ende de ghepande binnen zijnen behoorlicken tijde geen pandtkeeringe en doet/ dat alsulcken gepande gehengen ende gedogen moet dat de pander de pandinghe aendinghet/ende en mach t'aendinghen van de voorschreven pandinghe niet beletten met eenighe vonnissen te versoecken/ maer indien hy daer vonnisse op versouckt / ende de ghene die de pandinghe aen begheert te dinghen / daer jeghens een wedde/ t'sy hooch ofte laech op steeckt oft biet/ soo wort alsdan ghewesen alle wedde een weder-wedde / sulcks da partyen dan zijn aen een Kenning ofte Hoffaert.

 Ende

Ende de ghepande die met het versouck van t'vonnisse t'voorschreven aendinghe vande pandinge heeft willen beletten/moet verlieser wesen vande kennighe of Hoffaert.

Ende was ondertepckent / Gerijt van Epck Andriesz. / Pouwels van Thoornvliet Willemsz. / Jan Lambrechtsz./ Dirck Dircxz. / bp mp Jan Gorisz bp mp Gerijt Cornelisz.

Coustu-

Costume dat alle pandinghe, ende aentastinghe van Landen zuyver moeten zijn.

xxvij.

WY Welgheboren Mannen ende Costumiers in Rijnlandt hier onder gheschreven / doen condt eenen yeghelicken (attesteren mits desen / presenterende t'selve altijt by eede te stercken des versocht zijnde) dattet een oude gheuseerde costume in Rijnlandt is / die daghelicks gheuseert ende geobserveert wort / ende over de thien / twintich / dertich / ende veertich Jaren / jae so langhe dat geen menschen memorie ter contrarie gedencken en can / gheuseert ende gheobserveert is gheweest / dat soo wanneer yemant te hooghe ghepant wort / ende hy op zijn behoorlicke tijt pantkeeringhe doet / ende partyen te samen aen een Kenninghe of Hoffaert so sal die ghepant is gheweest / het vonnisse vande kenninge of Hoffaert mede gaẽ / eñ die gepant heeft tegens / als te hooge gepant. Eñ so wanneer yemant aentast / ofte aenvang doet aen eenige landen / t'zy groot ofte cleyn met seeckere belenden ofte limiten int viercant van voorsz. lant / ende daer op zijn behoorlicke tijt afslach ghedaen wort / soo dat partyen te samen aen een Kenninghe of Hoffaert ghegaen zijn / ende dat alsdan bevonden wort den voorschreven aentast ofte aenvangh te hooghe ghedaen / ende binnen de voorschreven limiten andere landen ofte goederen bevonden worden / datter alsdan by vonnisse verclaert wort den voorschreven aenvang / ofte aentast qualicken

ken / ende t'onrecht ghedaen/ ende den afslach daer iegens wel ende te recht ghedaen / sulcx dat alle pandingen ende aentastinge suyver ende net moeten wesen/gevende deur dien de verweerder de kenninge of Hoffaert ghewonnen / ende den eysscher verloren/ cum expensis. Onder stont gheschreven / Cornelis Aelwijnsz. Jan van Berendrecht / D. Velssen/ D. Liesvelt / Cornelis Vranckensz. Cornelis Claesz Adriaensz. Gerijt van Eyck Andriesz. by my Gerijt Cornelisz. Gerijt Dircxzoon / Jan Willemsz. Cornelis van Duvenvoorde/by my Gerriit Cornelisz. My ieghenwoordicg

C. VVillemsz.

REGISTER

Der voorsz. oude Coustumen ende Ordonnantien, ende wijst het voorste Chijfer getal aen het Capittel van dien, ende het laetste t'blat daer de selve staende zijn.

F I N I S.

